

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ/факультет	<u>інститут економіки та бізнес-освіти</u>
Кафедра	<u>фінансів і бухгалтерського обліку</u>
Спеціальність	<u>072 «Фінанси, банківська справа та страхування»</u>
Форма навчання	<u>заочна</u>

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

	<u>Демарецького Ярослава Руслановича</u> (прізвище, ім'я, по батькові здобувача)		
на тему	<u>Аналіз дебіторської та кредиторської</u> <u>заборгованості підприємства</u> (повна назва теми)		
за матеріалами	<u>ПрАТ «Суха Балка»</u> (повна назва бази дослідження)		
науковий керівник	<u>к.е.н.</u> (наук. ступінь, вчене звання)	<u> </u> (підпис)	<u>Смирна О.В.</u> (прізвище, ініціали)

Робота допущена до захисту в ЕК

Протокол засідання кафедри

від 18 червня 2026р. № 13

Завідувач кафедри

<u> </u> (підпис)	<u> </u> (підпис)
<u>к.е.н., доцент</u> Наук. ступень, вчене звання	<u>О.В.Неізвестна</u> Ініціали, прізвище

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ**

ННІ/факультет	<i>інститут економіки та бізнес-освіти</i>
Кафедра	<i>фінансів і бухгалтерського обліку</i>
Спеціальність	<i>072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»</i>
Форма навчання	<i>заочна</i>

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри _____ *О.В.Неізнєстна*
(підпис) (Прізвище, ініціали)
« 06 » квітня 2026 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ**

1. Тема роботи Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

Керівник роботи Смирна Ольга Володимирівна, к.е.н.
затверджені наказом закладу вищої освіти від « 06 » квітня 2026 р. № 224-ст

2. Строк подання здобувачем роботи до «05» червня 2026 р.

3. Зміст кваліфікаційної роботи, об'єкт, предмет та мета дослідження:

Розділ 1. Теоретичні та методологічні основи діагностики фінансової кризи на підприємстві

- розкрити економічну сутність дебіторської та кредиторської заборгованості як об'єктів фінансового управління
- дослідити класифікацію та склад заборгованості відповідно до чинних стандартів обліку
- обґрунтувати методику аналізу стану розрахунків підприємства

Розділ 2.

Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Суха Балка»

- проаналізувати динаміку та структуру заборгованості ПрАТ «Суха Балка»
- оцінити вплив рівня розрахунків на коефіцієнти ліквідності та автономії підприємства

Розділ 3. Рекомендації щодо оптимізації дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

- розробити заходи щодо оптимізації розрахунків з бюджетом
- адаптувати прогресивний досвід управління розрахунками до практики функціонування ПрАТ «Суха Балка»

Об'єкт дослідження: процес оцінювання дебіторської та кредиторської заборгованості на ПрАТ «Суха Балка»

Предмет дослідження: дебіторська та кредиторська заборгованість

Мета кваліфікаційної роботи:

обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо оптимізації дебіторської та кредиторської заборгованості

5. Дата видачі завдання « 06 » квітня 2026р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів МДР	Строк виконання етапів роботи	Відмітка керівника про виконання етапів (дата, підпис)
1	Затвердження плану КБР	до 25.03.2026	виконано
2	Підготовка розділу 1	до 15.04.2026	виконано
3.	Підготовка розділу 2	до 06.05.2026	виконано
4	Підготовка розділу 3	до 27.05.2026	виконано
5	Написання вступу та висновків до КБР, оформлення супровідних документів	до 01.05.2026	виконано
6	Подання електронного варіанту КБР керівнику для перевірки дотримання академічної доброчесності	до 05.06.2026	виконано
7	Перевірка тексту КБР на дотримання академічної доброчесності	08.06-16.06.2026	виконано
8	Отримання відгуку від наукового керівника	до 10.06.2026	виконано
9	Отримання рецензії	до 12.06.2026	виконано
10	Подання кваліфікаційної роботи на перегляд завідувачу кафедри	до 15.06.2026	виконано
11	Реєстрація завершеної кваліфікаційної роботи	до 17.06.2026	Реєстраційний № ____ « 17 » червня 2026 р.
12	Попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі	до 18.06.2026	виконано
13	Підготовка до захисту в ЕК	до 19.06.2026	виконано

Завдання підготував науковий керівник

(підпис)

Смирна О.В.

(прізвище та ініціали)

Завдання одержав

(підпис)

Демарецький Я.Р.

(прізвище та ініціали)

Декларація
про дотримання академічної доброчесності під час написання
кваліфікаційної бакалаврської роботи
здобувачем вищої освіти
Державного університету економіки і технологій

Я, Демарецький Ярослав Русланович, студент 4 курсу, групи ЗФБС-22 Державного університету економіки і технологій розумію і підтримую політику закладу із академічної доброчесності. Я не надавав і не одержував заборонену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(підпис)

Ярослав Демарецький
(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

11.06.2026

(дата)

ЗГОДА
на використання кваліфікаційної бакалаврської роботи

Я, Демарецький Ярослав Русланович, даю згоду на використання наданих матеріалів, а саме: внесення кваліфікаційної бакалаврської роботи у базу даних репозитарію Державного університету економіки і технологій; відтворення роботи чи її частини в електронній формі, не змінюючи її змісту; виготовлення електронних копій для постійного архівного зберігання; надання електронних копій роботи для відкритого доступу в мережі Internet.

Підтверджую, що розміщуючи роботу в репозитарії ДУЕТ, я не порушую прав третіх осіб.

(підпис)

Ярослав Демарецький
(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

11.06.2026
(дата)

АНОТАЦІЯ

Демарецький Я.Р. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства (за матеріалами ПрАТ «Суха Балка»). – Рукопис.

Кваліфікаційна бакалаврська робота за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Державний університет економіки і технологій. Кривий Ріг, 2026.

Кваліфікаційна робота присвячена вирішенню теоретичних та практичних питань аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості. Визначено економічну сутність дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства, досліджено існуючі методичні підходи, систему показників та нормативну базу їх аналізу.

Проаналізовано фінансові показники ПрАТ «Суха Балка»: надано загальну організаційно-економічну характеристику підприємства, проведено детальний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Суха Балка» за досліджуваний період.

Розроблено рекомендації щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Суха Балка» шляхом удосконалення роботи з дебіторами та кредиторами підприємства. Обґрунтовано стратегічні напрями та інструментарій оптимізації дебіторської та кредиторської заборгованості, а також оцінено вплив заходів на показники стану та ефективності використання дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Суха Балка».

Ключові слова: дебіторська заборгованість підприємства, кредиторська заборгованість підприємства, умови комерційного кредитування, платоспроможність, оборотні активи, розрахунки з бюджетом, фінансова стійкість, платоспроможність підприємства.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	8
1.1. Поняття та причини виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства	8
1.2. Класифікація та склад дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства	19
1.3. Методика аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання	25
Висновки до розділу 1	33
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПРАТ «СУХА БАЛКА»	35
2.1. Характеристика базового підприємства та основні фінансові показники його діяльності	35
2.2. Оцінка дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Суха Балка»	49
Висновки до розділу 2	62
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОПТИМІЗАЦІЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА	64
3.1. Способи зменшення дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом в умовах сучасної України	64
3.2. Оптимізація складу і розміру дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Суха Балка»	76
Висновки до розділу 3	90
ВИСНОВКИ	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	97
ДОДАТКИ	102

ВСТУП

Специфіка функціонування підприємств у період дії воєнного стану суттєво ускладнює процеси управління розрахунками. Високі ризики ліквідності, порушення логістичних ланцюгів та законодавче зупинення строків позовної давності (згідно з особливими умовами воєнного стану з 24.02.2022р.) створюють критичне навантаження на фінансову стійкість. За таких обставин заборгованість перестає бути лише об'єктом обліку, перетворюючись на визначальний фактор виживання бізнесу, що потребує впровадження інструментів оперативного моніторингу та мінімізації втрат від знецінення активів.

Актуальність дослідження підтверджується критичним станом ПрАТ «Суша Балка», яке за підсумками 2024 та 2025 років зазнало значних збитків. Дана ситуація вимагає термінової оптимізації структури розрахунків. Ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю є необхідною умовою для вивільнення обігових коштів, стабілізації грошових потоків та забезпечення поступового виходу підприємства на прибуткову траєкторію розвитку.

Питання теорії та практики управління заборгованістю перебувають у центрі уваги багатьох поколінь вчених. Науковий доробок за даною проблематикою можна синтезувати за ключовими напрямками класичної економічної думки, західних науковців та вітчизняної школи.

Фундаментальні основи обліку та економічного аналізу закладені у працях Друкера П., Кейнса Дж. М., Менк'ю Н. Г. та Пачолі Л. Особливої уваги в контексті даної роботи заслуговує внесок Модільяні Ф. та Міллера М., чий «принцип іррелевантності структури капіталу» визначає теоретичні межі оптимізації боргового навантаження підприємства.

Вагомий внесок у розвиток вітчизняної методології відображення розрахункових операцій у фінансовій звітності зробили Бутинець Ф.Ф., Лень В.С.,

Лишиленко О.В., Ткаченко Н.М. та Сопко В.В тощо. Їхні праці дозволяють забезпечити високу достовірність облікової інформації згідно з національними стандартами.

Питання оптимізації дебіторської та кредиторської заборгованості, а також їхнього впливу на платоспроможність, детально висвітлені у дослідженнях Білик М.Д., Бланка І.О., Мниха Є.В., Поддєрьогіна А.М., Савицької Г.В. та інших.

Попри ґрунтовність наявних напрацювань, потребують подальшої адаптації методики аналізу стану розрахунків до специфічних умов воєнного часу та макроекономічних викликів гірничодобувної галузі, що і зумовило вибір теми дипломної роботи.

Зазначена нормативна база забезпечує порівнянність фінансових даних та легітимність запропонованих у роботі стратегій оптимізації.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо оптимізації дебіторської та кредиторської заборгованості.

Для досягнення мети поставлено такі завдання:

- розкрити економічну сутність дебіторської та кредиторської заборгованості як об’єктів фінансового управління;
- дослідити класифікацію та склад заборгованості відповідно до чинних стандартів обліку;
- обґрунтувати методику аналізу стану розрахунків підприємства;
- проаналізувати динаміку та структуру заборгованості ПрАТ «Суша Балка» на основі фактичних звітних даних;
- оцінити вплив рівня розрахунків на коефіцієнти ліквідності та автономії підприємства;
- розробити заходи щодо оптимізації розрахунків з бюджетом, зокрема в частині автоматичного відшкодування ПДВ та точного планування авансових внесків з податку на прибуток;
- адаптувати прогресивний досвід управління розрахунками до практики

функціонування ПрАТ «Суха Балка».

Об'єктом дослідження є процес оцінювання дебіторської та кредиторської заборгованості на ПрАТ «Суха Балка».

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів аналізу, контролю та оптимізації дебіторської та кредиторської заборгованості.

Методологічну основу роботи становить комплекс методів наукового пізнання:

- загальнонаукові: діалектичний метод, аналіз і синтез, індукція та дедукція;
- спеціальні фінансові: горизонтальний та вертикальний аналіз (для оцінки структури балансу), коефіцієнтний аналіз (розрахунок показників автономії, ліквідності, рентабельності), факторний аналіз;
- економіко-математичні: кореляційно-регресійний аналіз, метод порівняння та прогнозування.

Нормативно-правове регулювання аналізу заборгованості в Україні базується на системному підході до застосування таких актів: Податковий кодекс України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та НП(С)БО 11 «Зобов'язання» (як базові методологічні засади дослідження), НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», МСФЗ 9 «Фінансові інструменти».

Інформаційною базою дослідження є фінансова звітність ПрАТ «Суха Балка» (Форми №1, №2), дані аналітичного обліку, статистичні матеріали НБУ та Міністерства фінансів України, а також відомості сервісу Опендатабот.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Поняття та причини виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

У сучасних умовах господарювання важливе значення для ефективної діяльності підприємства має правильна організація обліку та управління дебіторською і кредиторською заборгованістю. Заборгованість є невід'ємною складовою фінансово-господарської діяльності будь-якого підприємства, оскільки виникає в процесі розрахунків із покупцями, постачальниками, працівниками, державою та іншими контрагентами.

Раціональне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю сприяє підтриманню платоспроможності підприємства, забезпечує стабільність грошових потоків і підвищує ефективність використання фінансових ресурсів. Для цього важливим є чітке розуміння підходів до класифікації заборгованості, що дозволяє правильно оцінювати фінансовий стан та приймати управлінські рішення.

Визначення сутності предмету дослідження є дещо полемічним, але в цілому одностайним серед сучасних науковців. Цікавим та важливим з нашої точки зору є витоки понять, які можна побачити в роботах науковців ще сотні років тому.

Так, Лука Пачолі вперше систематизував подвійний запис у праці *Summa de Arithmetica* (1494 рік). Для нього дебіторська і кредиторська заборгованість – це насамперед механізм балансової рівноваги між правами та зобов'язаннями. Основна ідея:

- дебіторська заборгованість = право вимоги;
- кредиторська = обов'язок підприємства;
- їхня рівновага забезпечує достовірність обліку [8].

Таблиця 1.1

Основні напрямки полеміки щодо сутності дебіторської та кредиторської заборгованості в класичних школах обліку та фінансів

Науковець	Основна позиція	Критика / полеміка	Сучасне значення
Luca Pacioli	Дебіторська і кредиторська заборгованість – елементи подвійного запису, що забезпечують баланс активів і зобов'язань.	Критикується за формальний підхід без глибокого аналізу економічних ризиків.	Основа сучасного бухгалтерського обліку та принципу подвійного запису.
Eugen Schmalenbach	Заборгованість слід оцінювати через її вплив на оборот капіталу та ліквідність підприємства.	Класична школа вважала підхід надто економічним і недостатньо юридично точним.	Вплинув на сучасний фінансовий аналіз і управління оборотним капіталом.
William Paton	Дебіторська заборгованість є активом лише за високої ймовірності погашення.	Підхід критикували за надмірний консерватизм.	Став основою резерву сумнівних боргів та оцінки кредитних ризиків.
Ananias Charles Littleton	Визнання дебіторської заборгованості повинно базуватися на принципі реалізації.	Критикувався прихильниками справедливої вартості.	Сформував підґрунтя accrual accounting та принципу нарахування.
John Maynard Keynes	Рівень заборгованості залежить від загальної ліквідності та довіри в економіці.	Неокласики вважали підхід занадто залежним від державного втручання.	Його концепції використовуються при аналізі криз ліквідності.
Franco Modigliani та Merton Miller	Кредиторська заборгованість – форма фінансування, що не створює вартості за ідеального ринку.	Теорію критикували за відірваність від реальних ринкових умов.	Основа сучасної теорії структури капіталу.
Peter Drucker	Дебіторська заборгованість – насамперед управлінська проблема.	Частина економістів вважала підхід надто практичним.	Вплинув на розвиток cash-flow management.
Robert Kaplan	Заборгованість є індикатором ефективності бізнес-процесів.	Критикувався за складність управлінських систем.	Розвинув managerial accounting та balanced scorecard.
Yuji Ijiri	Необхідний triple-entry accounting для підтвердження операцій.	Класичні бухгалтери вважали концепцію надто футуристичною.	Став теоретичною основою blockchain accounting.
IASB (IFRS)	Дебіторська заборгованість оцінюється через очікувані кредитні збитки.	Бізнес критикує складність моделей оцінки ECL.	Формує міжнародні стандарти фінансової звітності.

Джерело: складено автором на основі [2; 3; 5; 6; 7; 8; 9; 10]

Вільям Патон трактував дебіторську заборгованість як повноцінний актив лише тоді, коли існує висока ймовірність її погашення.

Його полеміка з класичною школою:

- юридичне право вимоги ще не означає економічної цінності;
- сумнівна дебіторська заборгованість повинна негайно коригувати прибуток [9].

Саме ця логіка пізніше стала основою резерву сумнівних боргів.

В подальшому Євген Шмаленбах критикував формальний підхід Пачолі. Він вважав, що заборгованість потрібно оцінювати не лише юридично, а й економічно – через її вплив на оборот капіталу.

Його позиція:

- дебіторська заборгованість може бути «прихованим вилученням ліквідності»;
- надмірна кредиторська заборгованість – форма прихованого фінансування [10].

Він одним із перших наблизив облік саме до фінансового аналізу.

А.С. Літлтон сперечався з надмірною «ринковою» оцінкою боргів.

Його позиція:

- головне – принцип реалізації;
- дебіторська заборгованість повинна визнаватися в момент завершення господарської операції;
- прибуток не можна будувати на очікуваннях [9].

Полеміка між Патonom і Літлтоном стала фундаментом сучасного accrual accounting (метод нарахування в обліку).

Кейнс дивився на кредиторську заборгованість ширше – як на елемент макроекономічної ліквідності.

Його концепція:

- борги підприємств залежать від загального рівня довіри в економіці;
- дебіторська заборгованість зростає в кризах через дефіцит грошей;
- кредит – механізм підтримки попиту [9].

Франко Модільяні та Мертон Міллер радикально змінили погляд на кредиторську заборгованість.

Їхня теза:

- структура фінансування сама по собі не створює вартості за ідеального ринку;
- кредиторська заборгованість є лише формою фінансування;
- значення має не сам борг, а його вартість і ризик [7].

Отже, основна полеміка щодо кредиторської заборгованості полягала в тому, що класична бухгалтерія бачила кредиторку як проблему платоспроможності, а фінансова теорія – як джерело капіталу.

Петер Друкер критикував компанії, які «показують прибуток, але помирають від дебіторки».

Його позиція:

- дебіторська заборгованість – не бухгалтерський показник, а управлінська проблема;
- прибуток без cash flow може бути ілюзією;
- швидкість інкасації боргу важливіша за формальний обсяг продажів [2].

Роберт Каплан пов'язував заборгованість виключно із системою управлінського обліку.

Його ідея:

- дебіторська заборгованість є індикатором ефективності бізнес-процесів;
- надлишкова кредиторська заборгованість може штучно покращувати показники ліквідності;
- фінансові коефіцієнти без аналізу операційного циклу вводять в оману [6].

Ю. Іджирі запропонував концепцію triple-entry accounting. Його ідея:

- традиційна дебіторська та кредиторська заборгованість занадто залежить від довіри;

- потрібен третій незалежний запис підтвердження;
- сучасний blockchain частково реалізує цю концепцію [3].

Сучасні IFRS (Міжнародні стандарти фінансової звітності) трактують дебіторську заборгованість через концепцію очікуваних кредитних збитків (Expected Credit Loss), що означає наступне:

- компанія повинна визнавати ризик неповернення ще до фактичного дефолту;
- дебіторська заборгованість – це не просто актив, а актив із ризиковою оцінкою;
- кредиторська заборгованість оцінюється через теперішню вартість зобов'язань.

Це суперечить старій школі, де облік був переважно історичним.

Таким чином, можна виокремити наступні полемічні суперечності, виходячи з проаналізованих джерел (табл. 1.2):

Таблиця 1.2

Основні полемічні суперечності консервативного та альтернативного підходів визначення дебіторської та кредиторської заборгованості

Питання	Консервативний підхід	Альтернативний підхід
Сутність дебіторської заборгованості	Актив із підтвердженням правом вимоги	Ризиковий фінансовий інструмент
Підхід до оцінки боргів	За історичною вартістю	За справедливою або ризиковою оцінкою
Проблемність кредиторської заборгованості	Проблемна стаття, знижує платоспроможність	Не є проблемою, це джерело фінансування
Причина суперечності	Прибуток – головна мета	Грошовий потік (cash flow) – головний орієнтир
Майбутнє обліку	Класичний подвійний запис	Digital accounting i blockchain
Сфера застосування	Бухгалтерський облік	Фінансовий та управлінський облік

Джерело: складено автором на основі [2; 3; 5; 6; 7; 8; 9; 10]

З точки зору фінансового менеджменту дебіторська та кредиторська заборгованості переважно розглядаються як фінансовий інструмент, що формує грошові потоки та саме в цьому розрізі нам слід підходити до визначення подальших досліджень в роботі.

Сучасні українські дослідники переважно підтримують міжнародний підхід до оцінки ризиків дебіторської заборгованості та управління ліквідністю підприємства. Особливий акцент робиться на:

- резервуванні сумнівних боргів;
- класифікації за строками;
- впливі заборгованостей на фінансову стійкість;
- гармонізації П(С)БО та IFRS.

Фінансово-правову основу виникнення, обліку та погашення дебіторської і кредиторської заборгованості в Україні становлять такі нормативні акти: Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», НП(С)БО 11 «Зобов'язання», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», а також відповідні міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ 9, МСФЗ 37), застосування яких є обов'язковим для окремих категорій підприємств та добровільним – для інших.

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 № 237, дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату [38]. Дане визначення є лаконічним та відображає юридичний факт наявності права вимоги у підприємства-кредитора до третіх осіб – дебіторів.

Водночас у науковій літературі існують більш розгорнуті інтерпретації зазначеного поняття. Бутинець Ф. Ф. розглядає дебіторську заборгованість як вилучену з обороту частину оборотних активів підприємства, яка підлягає поверненню у грошовій або натуральній формі [16]. Білик М. Д. акцентує увагу на

тому, що дебіторська заборгованість являє собою визнані та підтверджені в установленому порядку права вимоги підприємства до третіх осіб щодо сплати боргу [13]. Лень В. С. пропонує розглядати її як фінансовий інструмент, що відображає відстрочену вимогу підприємства до контрагентів і входить до складу оборотних активів балансу [30].

Порівняння різних підходів вітчизняної сучасної науки до визначення дебіторської заборгованості систематизовано у таблиці 1.3:

Таблиця 1.3

**Порівняльний аналіз підходів до визначення дебіторської заборгованості
сучасною вітчизняною школою**

Автор / джерело	Визначення дебіторської заборгованості	Ключовий акцент
НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»	Сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату	Юридичний факт виникнення права вимоги
Бутинець Ф. Ф.	Вилучена з обігу частина оборотних активів, яка має бути повернена підприємству у грошовій або натуральній формі	Імобілізація оборотного капіталу
Білик М. Д.	Права вимоги підприємства до третіх осіб щодо сплати боргу, визнані та підтверджені в установленому порядку	Правовий та обліковий аспект визнання
Лень В. С.	Фінансовий інструмент, що відображає відстрочену вимогу підприємства до контрагентів і входить до складу оборотних активів балансу	Фінансовий інструмент і складова оборотних активів
МСФЗ 9 «Фінансові інструменти»	Фінансовий актив, що виникає внаслідок договірного права отримати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого суб'єкта	Договірне право та категорія фінансового активу

Джерело: складено автором на основі [13; 16; 30; 36; 38]

Узагальнюючи наведені підходи, можна констатувати, що дебіторська заборгованість за своєю економічною природою є майновою вимогою підприємства до юридичних і фізичних осіб, які є його боржниками. Вона виникає в процесі господарської діяльності підприємства, відображається у складі активів балансу та характеризує ту частину оборотного капіталу, яка тимчасово вилучена з виробничого обігу. На виробничому підприємстві дебіторська заборгованість виникає переважно в результаті реалізації готової продукції на умовах відстрочки платежу, розрахунків із постачальниками за авансами виданими, а також внаслідок операцій з іншими контрагентами.

Кредиторська заборгованість є дзеркальним відображенням дебіторської заборгованості: якщо одне підприємство виступає кредитором (має право вимоги), то інше є боржником (несе зобов'язання). Відповідно до НП(С)БО 11 «Зобов'язання», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 № 20, зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [39].

Поддєрьогін А. М. визначає кредиторську заборгованість як вид поточних зобов'язань підприємства, що характеризує його борги перед іншими юридичними та фізичними особами, які виникають у ході операційної та іншої діяльності і підлягають погашенню у відповідні строки [53]. Сопко В. В. трактує кредиторську заборгованість як зобов'язання підприємства перед кредиторами, що виникають унаслідок минулих подій і погашення яких супроводжується відтоком ресурсів, що містять економічну вигоду [48].

З точки зору МСФЗ 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи», кредиторська заборгованість є поточним зобов'язанням суб'єкта господарювання, що виникло внаслідок минулих подій. Для визнання такого зобов'язання необхідне одночасне дотримання трьох умов: наявність теперішнього зобов'язання; висока ймовірність вибуття ресурсів; можливість надійної оцінки суми зобов'язання.

Таким чином, кредиторська заборгованість являє собою зобов'язання підприємства перед третіми особами, що виникають унаслідок здійснення господарських операцій і підлягають погашенню шляхом передачі активів або надання послуг. На виробничому підприємстві кредиторська заборгованість формується насамперед у відносинах із постачальниками сировини, матеріалів і комплектуючих, підрядними організаціями, персоналом підприємства, бюджетними та позабюджетними фондами.

Дебіторська та кредиторська заборгованість виникають внаслідок об'єктивно існуючого часового розриву між моментом відвантаження продукції (надання послуги, виконання робіт) і моментом отримання відповідної грошової компенсації. Причини їх виникнення мають багатоаспектний характер і можуть бути розглянуті в операційному, фінансово-розрахунковому та макроекономічному розрізах.

Серед операційних причин виникнення дебіторської заборгованості провідне місце займає комерційне кредитування покупців, тобто надання відстрочки платежу за відвантажену продукцію. Для виробничих підприємств це є поширеною практикою, що дозволяє стимулювати збут, утримувати постійних клієнтів та підвищувати конкурентоспроможність продукції. Окрім цього, дебіторська заборгованість виникає внаслідок виплати авансових платежів постачальникам, передоплати за ще не отримані матеріальні цінності, а також переплати податків і зборів до бюджету.

Кредиторська заборгованість на виробничому підприємстві виникає передусім унаслідок отримання товарно-матеріальних цінностей без їх негайної оплати – так звана товарна кредиторська заборгованість. Крім того, її джерелами є нарахована, але ще не виплачена заробітна плата персоналу підприємства, нараховані, але не перераховані до бюджету суми податків і обов'язкових платежів, а також заборгованість перед засновниками щодо виплати дивідендів.

Фінансово-розрахунковими причинами виникнення заборгованості є несвоєчасність виконання платіжних зобов'язань контрагентами, порушення умов

договорів щодо строків і порядку розрахунків, низька платіжна дисципліна в галузі, а також неефективна претензійна та позовна робота фінансово-юридичних служб підприємства.

До зовнішніх макроекономічних чинників, що зумовлюють зростання заборгованості підприємств, належать: загальна нестабільність фінансово-економічного середовища, кризові явища в окремих галузях економіки, коливання валютних курсів (для підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність), недосконалість договірної та платіжного законодавства.

Дебіторська заборгованість відіграє важливу роль у системі управління оборотними активами виробничого підприємства. З одного боку, надання відстрочки платежу покупцям стимулює зростання обсягів реалізації та сприяє підвищенню ринкової частки підприємства. З іншого боку, надмірний обсяг дебіторської заборгованості призводить до іммобілізації оборотних коштів, зниження ліквідності та потенційних збитків у разі визнання заборгованості безнадійною.

Відповідно до п. 4 НП(С)БО 10, безнадійна дебіторська заборгованість – це поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про неповернення її боржником або за якою минув строк позовної давності. Строк позовної давності за загальним правилом, встановленим статтею 257 Цивільного кодексу України, становить три роки [55]. Для забезпечення достовірного відображення поточної дебіторської заборгованості у фінансовій звітності підприємства зобов'язані нараховувати резерв сумнівних боргів.

Кредиторська заборгованість, у свою чергу, може розглядатися як джерело безвідсоткового фінансування поточної діяльності підприємства. Відстрочка оплати постачальникам дозволяє підприємству частково компенсувати відтік коштів, пов'язаний із наданням комерційного кредиту власним покупцям. Разом з тим, прострочена кредиторська заборгованість загрожує застосуванням штрафних санкцій з боку контрагентів, погіршенням ділової репутації та зростанням

фінансових ризиків.

Таким чином, дебіторська і кредиторська заборгованість є нерозривно пов'язаними елементами системи розрахунків виробничого підприємства. Їх виникнення зумовлене об'єктивними закономірностями товарного виробництва та обміну. Ефективне управління цими видами заборгованості є необхідною умовою підтримання фінансової стійкості, ліквідності та конкурентоспроможності підприємства в умовах ринкової економіки. Зазначені теоретичні положення є основою для подальшого дослідження класифікації, складу та методики аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання.

Дослідження показали, що сучасні наукові підходи свідчать про поступовий перехід від класичного бухгалтерського трактування цих заборгованостей до комплексного управлінського та ризик-орієнтованого підходу.

Дебіторська заборгованість за своєю економічною природою є майновою вимогою підприємства до юридичних і фізичних осіб, які є його боржниками. Вона виникає в процесі господарської діяльності підприємства, відображається у складі активів балансу та характеризує ту частину оборотного капіталу, яка тимчасово вилучена з виробничого обігу. На виробничому підприємстві дебіторська заборгованість виникає переважно в результаті реалізації готової продукції на умовах відстрочки платежу, розрахунків із постачальниками за авансами виданими, а також внаслідок операцій з іншими контрагентами.

Кредиторська заборгованість являє собою зобов'язання підприємства перед третіми особами, що виникають унаслідок здійснення господарських операцій і підлягають погашенню шляхом передачі активів або надання послуг. На виробничому підприємстві кредиторська заборгованість формується насамперед у відносинах із постачальниками сировини, матеріалів і комплектуючих, підрядними організаціями, персоналом підприємства, бюджетними та позабюджетними фондами.

1.2. Класифікація та склад дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

У сучасних умовах господарювання дебіторська та кредиторська заборгованість є важливими елементами фінансової системи підприємства. Вони впливають на ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість та ефективність використання оборотного капіталу. Аналіз і класифікація заборгованості дозволяють оцінити якість управління фінансовими ресурсами та рівень фінансових ризиків.

Дебіторська заборгованість є суттєвим елементом оборотних активів підприємства. Для забезпечення ефективного контролю, аналізу ліквідності та управління ризиками неотримання коштів, дебіторська заборгованість класифікується за кількома ключовими ознаками: за строками погашення (згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку), за характером її виникнення (конкретними об'єктами розрахунків), а також за ступенем надійності її повернення боржником.

Структуровану класифікацію дебіторської заборгованості наочно представимо у вигляді наступної таблиці (табл.1.4).

Всі науковці та норми законодавчих актів класифікують дебіторську заборгованість за такими основними ознаками:

- за термінами погашення;
- за об'єктами та суб'єктами (характером) виникнення;
- за вірогідністю (надійністю) погашення.

В середині класифікації часто бачимо більш дрібний поділ, зокрема в розрахунках з бюджетом окремо виділяють за певними податками та зборами (в Україні це заборгованість по ПДВ, податку на прибуток, податкам із заробітної плати, ресурсним платежам), а також по сумах, що помилково зайво сплачені та таких, що виникають до відшкодування в процесі роботи (ПДВ, зокрема).

Структурована класифікація та склад дебіторської заборгованості підприємства

Критерій класифікації	Групи дебіторської заборгованості	Склад та об'єкти розрахунків
За строками погашення (П(С)БО 10)	Поточна дебіторська заборгованість	Виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу.
	Довгострокова дебіторська заборгованість	Заборгованість, яка не виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена після 12 місяців з дати балансу (довгострокова оренда, видані довгострокові позики тощо).
За характером виникнення (за об'єктами та суб'єктами)	За товари, роботи, послуги	Заборгованість покупців або замовників за реалізовану їм продукцію, товари чи виконані роботи (включаючи забезпечену векселями).
	За розрахунками з бюджетом	Переплати за податками і зборами, суми надміру сплачених митних платежів, а також суми податків, що підлягають бюджетному відшкодуванню (наприклад, ПДВ).
	За виданими авансами	Кошти, перераховані постачальникам і підрядникам у рахунок майбутніх поставок товарно-матеріальних цінностей або виконання робіт.
	За нарахованими доходами	Заборгованість за нарахованими, але ще не отриманими дивідендами, процентами за депозитами, роялті, фінансовою допомогою.
	Внутрішня (внутрішньосистемна)	Розрахунки з підзвітними особами (невитрачені аванси на відрядження), заборгованість засновників за внесками до статутного капіталу, розрахунки за взаємними операціями з асоційованими або дочірніми підприємствами.
	Інша поточна дебіторська заборгованість	Претензії до постачальників за виявлений брак чи недовантаження, дебіторська заборгованість із відшкодування матеріальних збитків від крадіжок.
За надійністю погашення (фінансовий менеджмент)	Стандартна (нормальна)	Заборгованість, строк оплати якої згідно з договором ще не настав, або затримка платежу є мінімальною і повністю контрольованою.
	Сумнівна дебіторська заборгованість	Поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує обґрунтована невпевненість у її погашенні боржником (під неї створюється резерв сумнівних боргів).
	Безнадійна дебіторська заборгованість	Поточна заборгованість, щодо якої є 100% впевненість про її неповернення (ліквідація боржника, форс-мажор) або за якою минув строк позовної давності (3 роки).

Джерело: складено автором на основі [12; 17; 22; 26; 28; 38]

Наведені дані свідчать про багатоаспектність структурування дебіторської заборгованості. Поділ на поточну та довгострокову є фундаментальним для бухгалтерського балансу та оцінки чистого оборотного капіталу. Розбивка за об'єктами дозволяє операційним менеджерам контролювати конкретні напрями відтоку оборотних коштів (наприклад, оцінювати обсяги заморожених грошей у виданих авансах постачальникам або контролювати розрахунки покупців). Класифікація за надійністю безпосередньо впливає на фінансовий результат підприємства, оскільки виявлення сумнівної та безнадійної заборгованостей вимагає створення відповідних фінансових резервів та своєчасного списання втрат.

Кредиторська заборгованість відображає зовнішні зобов'язання підприємства перед контрагентами, державними органами, працівниками та іншими суб'єктами. Розумна класифікація КЗ є критично важливою для управління ліквідністю: вона показує, які суми і в які терміни підприємство зобов'язане виплатити, щоб уникнути штрафних санкцій, судових спорів або втрати ділової репутації. Основні підходи базуються на часовому факторі (згідно з П(С)БО 11), деталізації суб'єктів розрахунків та фінансово-правовому статусі боргу.

Наведемо класифікацію кредиторської заборгованості також у вигляді таблиці (табл.1.5).

Критерії класифікації тут аналогічні дебіторській заборгованості, а деталізація певним чином відрізняється, що пояснюється економічною природою кредиторської заборгованості – як джерела фінансування. Саме в цьому аспекті можна зустріти поділ на умовно безкоштовну та з певною вартістю заборгованість. Зокрема, ми знаємо, що за відтермінування оплати постачальники можуть виставляти більш високі ціни, а за прострочені – штрафи і пені, - що разом і формує додаткову вартість такого фінансування (в більших або менших розмірах).

Самі підприємства також виділяють біль дрібні угруповання також за видами та групами податків, внесків, тощо.

Структурована класифікація та склад кредиторської заборгованості підприємства

Критерій класифікації	Групи кредиторської заборгованості	Склад та об'єкти розрахунків
За строками виконання (П(С)БО 11)	Поточні зобов'язання	Зобов'язання, які будуть погашені протягом нормального операційного циклу підприємства або протягом 12 місяців з дати балансу.
	Довгострокові зобов'язання	Зобов'язання, строк виконання яких перевищує 12 місяців або один операційний цикл (довгострокові кредити банків, довгострокові фінансові зобов'язання).
За характером виникнення (за об'єктами та суб'єктами)	За товари, роботи, послуги	Заборгованість перед постачальниками та підрядниками за отримані матеріальні цінності або надані послуги (включаючи забезпечену векселями виданими).
	За одержаними авансами	Зобов'язання перед покупцями і замовниками щодо поставки продукції чи виконання робіт під уже отриману від них попередню оплату.
	За розрахунками з бюджетом та фондами	Нараховані, але не сплачені податки і збори (ПДВ, податок на прибуток, ПДФО тощо), а також зобов'язання з єдиного соціального внеску (ЄСВ) до пенсійного та соціальних фондів.
	За розрахунками з оплати праці	Нарахована заробітна плата, премії та інші види матеріальних заохочень працівникам підприємства, які ще не виплачені на дату звітності.
	Внутрішні зобов'язання	Заборгованість перед засновниками (учасниками) за нарахованими, але ще не виплаченими дивідендами, а також розрахунки з пов'язаними сторонами.
	Інші поточні зобов'язання	Короткострокові позики від небанківських установ, зобов'язання за судовими позовами, що набрали законної сили, заборгованість за страхуванням.
За правовим статусом (фінансовий менеджмент)	Строкова (нормальна) кредиторська заборгованість	Заборгованість, строк оплати якої згідно з чинним законодавством або умовами укладеного договору ще не настав.
	Протермінована некритична заборгованість	Заборгованість, не сплачена у визначений термін, але тривалість затримки є незначною, а кредитор не висуває претензій і не нараховує санкцій.
	Протермінована критична (прострочена)	Борг, за яким суттєво порушено терміни, внаслідок чого кредитори мають право нарахувати штрафи, пені, або ініціювати судовий процес стягнення.

Джерело: складено автором на основі [12; 17; 22; 26; 28; 39]

Аналіз структури кредиторської заборгованості показує її роль як внутрішнього (безкоштовного або відносно дешевого) джерела фінансування компанії. Поділ на поточні та довгострокові зобов'язання безпосередньо впливає на показники поточної та абсолютної ліквідності підприємства. Класифікація за суб'єктами чітко розмежовує комерційні зобов'язання (перед постачальниками) та фіскально-соціальні зобов'язання (перед бюджетом, фондами та персоналом). Важливим аспектом є моніторинг правового статусу боргу: перехід строкової заборгованості у категорію протермінованої критичної сигналізує про серйозні проблеми з платоспроможністю та несе загрозу нарахування значних фінансових санкцій.

Якщо порівняти критерії класифікацій, то різницю побачимо наступну (табл. 1.6):

Таблиця 1.6

Зведена матриця порівняння класифікаційних ознак дебіторської та кредиторської заборгованості

Критерій порівняння	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість
Часовий фактор (тривалість)	Довгострокова (понад 1 рік) Поточна (до 1 року)	Довгострокові зобов'язання (понад 1 рік) Поточні зобов'язання (до 1 року)
Економічна суть та відображення в обліку	Включається до складу Активу балансу (це майбутній приплив грошових коштів).	Включається до складу Пасиву балансу (це майбутній відтік грошових коштів).
Основний комерційний склад	Заборгованість покупців та замовників за відвантаженою продукцією; видані аванси.	Заборгованість перед постачальниками за отримані матеріали; отримані аванси.
Фіскально-соціальний склад	Переоплати в бюджет за податками, ПДВ до відшкодування.	Нараховані, але не виплачені податки, збори, заробітна плата, внески до фондів.
Якість та стан виконання	Стандартна Сумнівна (ризик неповернення) Безнадійна (втрачена)	Строкова (нормальна) Протермінована некритична Критична (ризик судових позовів)

Джерело: складено автором на основі [12; 17; 22; 26; 28; 38; 39]

Зведена матриця наочно демонструє дзеркальний характер дебіторської та кредиторської заборгованостей. Якщо дебіторська заборгованість виступає як вилучення коштів з обороту підприємства та розширює активи, то кредиторська заборгованість є формою залучення безкоштовного капіталу в оборот і формує пасиви компанії. Важливим висновком з порівняння є те, що якісне управління заборгованостями вимагає синхронізації їхніх строків: темпи інкасації дебіторського боргу повинні випереджати або відповідати темпам погашення кредиторських зобов'язань задля недопущення дефіциту ліквідності.

Для забезпечення стійкого фінансового стану підприємство має постійно збалансовувати потоки дебіторської та кредиторської заборгованостей. Їхнє взаємне зіставлення за однорідними критеріями є основою для побудови матриць фінансового аналізу та управління платіжним календарем.

Дебіторська та кредиторська заборгованість тісно взаємопов'язані між собою в системі фінансово-господарської діяльності підприємства. По суті, вони є двома сторонами одного й того самого явища – тимчасового розриву між здійсненням господарської операції та її грошовим еквівалентом. Якщо дебіторська заборгованість відображає право вимоги підприємства до інших осіб і є активом балансу, то кредиторська заборгованість відображає зобов'язання підприємства перед третіми особами і є пасивом балансу.

Їх виникнення зумовлене об'єктивними закономірностями товарного виробництва та обміну. Ефективне управління цими видами заборгованості є необхідною умовою підтримання фінансової стійкості, ліквідності та конкурентоспроможності підприємства в умовах ринкової економіки.

1.3. Методика аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання

Фінансовий аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості має важливе значення для забезпечення стабільного функціонування підприємства. Його результати дозволяють оцінити ефективність розрахункової дисципліни, рівень фінансових ризиків, стан ліквідності та платоспроможності підприємства.

Аналіз дозволяє оцінити обсяг коштів, вилучених з обороту, та вчасно виявити сумнівну заборгованість. Це допомагає мінімізувати ризик неповернення коштів, уникати штрафних санкцій та запобігати фінансовим втратам і кризам ліквідності.

Оцінка заборгованостей дозволяє визначити здатність підприємства вчасно виконувати свої зобов'язання. Це безпосередньо сприяє підтримці фінансової стійкості та стабільному функціонуванню компанії.

Завдяки аналізу покращується планування грошових потоків (надходжень і платежів). Він надає необхідну інформацію для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації використання оборотного капіталу.

Аналіз формує основу для довгострокового фінансового планування та підвищує рівень фінансової незалежності. Надійний стан розрахунків підвищує довіру інвесторів, кредиторів та партнерів, що є критично важливим для конкурентоспроможності підприємства.

Систематизуємо практичну цінність для наочності та більш стислого викладення інформації у таблицю (табл. 1.7).

Аналіз заборгованостей допомагає підприємству фактично уникати банкрутства та ефективно розвиватися.

Ефективне управління заборгованістю сприяє оптимізації грошових потоків, зниженню фінансових ризиків і підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

Важливість та значення фінансового аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

Напрямок аналізу	Важливість	Практичне значення
Аналіз дебіторської заборгованості	Дозволяє оцінити обсяг коштів, вилучених з обороту підприємства.	Сприяє контролю своєчасності розрахунків та мінімізації ризику неповернення коштів.
Аналіз кредиторської заборгованості	Характеризує рівень поточних зобов'язань підприємства.	Допомагає підтримувати платоспроможність та уникати штрафних санкцій.
Оцінка ліквідності	Дає можливість визначити здатність підприємства своєчасно виконувати зобов'язання.	Сприяє підтриманню фінансової стабільності підприємства.
Контроль фінансових ризиків	Дозволяє виявляти прострочену та сумнівну заборгованість.	Зменшує ризик фінансових втрат і криз ліквідності.
Управління грошовими потоками	Забезпечує ефективний рух коштів у процесі господарської діяльності.	Покращує планування надходжень і платежів.
Оцінка фінансової стійкості	Визначає співвідношення власних і залучених ресурсів.	Дає змогу оцінити рівень фінансової незалежності підприємства.
Підвищення ефективності управління	Надає інформацію для прийняття управлінських рішень.	Сприяє оптимізації оборотного капіталу та ресурсів.
Інвестиційна привабливість	Показує фінансовий стан та надійність підприємства.	Підвищує довіру інвесторів, кредиторів та партнерів.
Антикризове управління	Допомагає своєчасно виявляти фінансові проблеми.	Сприяє запобіганню неплатоспроможності та банкрутству.
Стратегічне значення	Формує основу довгострокового фінансового планування.	Підтримує стабільний розвиток і конкурентоспроможність підприємства.

Джерело: складено автором на основі [12; 14; 15; 17; 28; 35; 51]

Виходячи з того, на які сфери фінансової діяльності суб'єкта господарювання впливають заборгованості, що вивчаються в роботі, можемо виділити наступні напрями аналізу.

Вивчаючи методичні підходи до оцінки дебіторської та кредиторської заборгованостей на підприємстві, бачимо багато спільного в працях вітчизняних та зарубіжних вчених, практиків, аналітиків (табл. 1.8).

Для оцінювання розрахунків підприємства – і всі автори методик на цьому сходяться – обов'язковим є детальний аналіз дебіторської заборгованості в динаміці та по структурі. Окремі вчені кажуть про необхідність оцінки дебіторської заборгованості за строками погашення та особливу увагу приділити оцінці простроченої частини. Майже всі науковці також не менш важливим вважають аналогічний аналіз кредиторської заборгованості.

Логічним продовженням аналізу стану розрахунків на підприємстві є узагальнення та порівняння результатів проведеного аналізу дебіторської та кредиторської заборгованостей. Необхідність такого порівняння впливає із двостороннього відображення розрахунків підприємства, що досліджуються, у фінансовій звітності, - з одного боку, дебіторській та, з другого боку, кредиторській заборгованості.

Суть запропонованої оцінки полягає у співставленні загальної величини дебіторської та кредиторської заборгованостей та в розрізі окремих її видів. Крім того, доцільно використати ряд аналітичних фінансових коефіцієнтів, що характеризують взаємне співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості та їх вплив на фінансовий стан підприємства. Зокрема, це співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості.

Нормативне значення цього показника визначено в межах 1,5 – 2 за одними джерелами [18, 21], в межах 1 – 1,5 – за іншими [28] та в межах 0,6 – 0,8 ще за окремими [14].

Тут основоположними є думки про те чи має дебіторська заборгованість повністю покривати кредиторську та мати запас платоспроможності за рахунок першої, чи кредиторська заборгованість має покриватися лише частково наявною дебіторською заборгованістю, а інша частина буде сплачена за рахунок

згенерованих грошових потоків від основної діяльності в робочому порядку.

Таблиця 1.8

Порівняння методик аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

Підходи, методи, прийоми, показники	Автори методик	Бланк І.О.	Ізмайлова К. В.	Лахтіонова Л.А.	Поддєрьогін А.М.	Цал-Цалко Ю.С.
Аналіз динаміки дебіторської заборгованості		+	+	+	+	+
Аналіз структури дебіторської заборгованості		+	+	+	+	+
Аналіз дебіторської заборгованості за строками погашення		+	—	+	—	+
Аналіз простроченої частини дебіторської заборгованості		+	+	—	—	+
Аналіз динаміки кредиторської заборгованості		+	+	+	+	—
Аналіз структури кредиторської заборгованості		+	—	+	+	—
Аналіз кредиторської заборгованості за строками погашення		+	+	—	—	—
Аналіз простроченої частини кредиторської заборгованості		+	+	+	—	—
Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості загальних		+	+	+	+	+
Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості товарного типу		+	—	—	+	+
Аналіз динаміки грошових потоків		+	—	—	+	+
Аналіз операційного циклу		—	—	+	—	—
Аналіз фінансового циклу		+	—	+	—	—
Коефіцієнт покриття загальний		+	+	+	+	+
Коефіцієнт швидкої ліквідності		+	+	+	+	+
Коефіцієнт абсолютної ліквідності		—	+	+	+	—
Величина власних оборотних коштів (ВОК)		+	+	—	+	—
Коефіцієнт маневрування ВОК		—	—	+	+	—
Коефіцієнт закріплення ВОК в запасах		+	+	+	+	+
Величина чистих оборотних коштів (ЧОК)		+	+	+	+	+
Коефіцієнт маневрування ЧОК		—	—	+	+	—
Коефіцієнт закріплення ЧОК в запасах		+	—	—	+	+
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості		+	+	+	+	+
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості		+	+	+	+	—
Коефіцієнт рентабельності дебіторської заборгованості		—	—	+	+	—
Коефіцієнт рентабельності кредиторської заборгованості		—	—	+	+	—

Джерело: складено автором на основі [14; 27; 29; 53; 55]

Також виділяють максимальний (граничний) рівень кредиторської заборгованості, що може бути погашена за наявної дебіторської заборгованості.

Економічний сенс якої у цьому випадку полягає у визначенні кредиторської заборгованості, яку погашають лише за рахунок дебіторської заборгованості, за умовного зупинення виробництва у момент часу, в який здійснюється оцінка.

Умовою розрахунку величини граничної кредиторської заборгованості є відсутність у підприємства на рахунку грошових коштів; якщо ж насправді ці кошти є, то на їх розмір суму зменшують величину кредиторської заборгованості. При цьому величину шуканої граничної кредиторської заборгованості необхідно визначати з врахуванням того, що за час повернення дебіторами їхнього боргу сума кредиторської заборгованості за рахунок її обслуговування зростає. За рахунок наявної дебіторської заборгованості, крім основної суми кредиторського боргу, має бути погашена і величина його обслуговування.

В даній роботі передбачимо середній варіант – співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості має наближатися до 1, але більш позитивним є невеликий страховий запас додаткової дебіторської заборгованості.

Стан розрахунків дебіторської та кредиторської заборгованості безпосередньо впливає на фінансовий стан підприємства, зокрема як на ліквідність, так і на фінансову стійкість. Адже недостатня фінансова стійкість підприємства найчастіше зумовлює неплатоспроможність, надмірна – створення надлишкових запасів і резервів, що збільшує витрати на їхнє утримання, стримує темп розвитку підприємства. Тому правильність підходів до кількісної оцінки фінансової стійкості підприємства вкрай важлива для нього, бо дає змогу виявити причини фінансової дестабілізації, розробити й реалізувати конкретні заходи щодо усунення першопричин.

Найбільш поширені показники оцінки ліквідності та ділової активності для нашого предмету дослідження будуть наступні:

- коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності;
- коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності;

- коефіцієнти оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості загальні та в товарній частині;
- показники умов комерційного кредитування тощо.

Однією з основних умов стабільного фінансового стану підприємства є надходження грошових коштів, що забезпечує покриття його поточних зобов'язань. Аналіз грошових потоків, пов'язаний із з'ясуванням причин, які вплинули на збільшення (зменшення) припливу грошових коштів та збільшення (зменшення) їх відпливу.

Необхідність проведення аналізу грошових потоків полягає в обмеженості грошових ресурсів на підприємстві, нестійкому фінансовому стані багатьох підприємств, ризику втрати платоспроможності, а також в підвищенні рівня ефективності управління грошовими потоками та ін.

В процесі аналізу фінансових потоків досліджуються характеристики потоків грошових засобів підприємства (притоків, відтоків, чистих грошових потоків) в розрізі поточної, інвестиційної та фінансової діяльності: обсяг, тривалість, періодичність, структура, динаміка. Результати трендового аналізу фінансових потоків дозволяють оцінити перспективи зміни фінансового стану підприємства. Забезпечення збалансованості фінансових потоків становить основу для їх оптимізації.

Негативні наслідки надлишкового фінансового потоку виявляються у зменшенні внаслідок інфляції реальної вартості надлишкових коштів, втраті прибутку від залученого в обіг капіталу. Негативні наслідки дефіцитного фінансового потоку виявляються у зниженні ліквідності активів і платоспроможності підприємства в цілому, в зростанні недопустимої кредиторської заборгованості, затримках у погашенні кредитів, а в кінцевому результаті – у зниженні рентабельності авансованого капіталу.

Статистика свідчить, що підприємства припиняють свою діяльність частіше внаслідок нестачі грошових коштів, тобто при недостатньому рівні

платоспроможності, ніж через недостатню рентабельність.

Для аналізу руху грошових потоків розраховують суми джерел і використання коштів. На основі виявлених факторів, що впливають на грошові потоки, представляють звірення початкового і кінцевого сальдо коштів підприємства.

Наступним етапом дослідження причин, що обумовили зниження ліквідності є оцінка формування, руху й використання потоків коштів підприємства. Для цього розділяють джерела коштів на «короткострокові» та «довгострокові».

Оптимальність досягається за умови, коли за рахунок довгострокових джерел фінансується не більше 80% необоротних активів і біля 20% оборотних активів.

Незадовільний фінансовий стан підприємств України обумовлений низькою ефективністю господарювання, тінізацією грошових потоків із метою ухилення від оподаткування, неефективним використанням обігових коштів, і, як наслідок, це спричиняє обмеженість грошових ресурсів і втрату платоспроможності. А це, насамперед, викликано нераціональним та необґрунтованим управлінням рухом фінансових ресурсів і фінансовими відносинами на підприємствах, що відносить дану проблему до розряду стратегічних.

Забезпечення перспективної платоспроможності підприємства неможливе без здійснення прогнозування його грошових потоків, яке є одним із найменш вивчених питань. Це питання тісно пов'язане як зі стратегічним плануванням розвитку підприємства в майбутньому, так і зі здійсненням поточного фінансового планування.

Прогнозування грошових потоків - це визначення можливих джерел надходження та напрямків використання грошових коштів, рух яких можна представити як синхронні рухи по рахунках дебіторів та кредиторів. Виходячи з того, що більшість показників важко спрогнозувати з достатньою точністю, планування грошового потоку зводиться до складання бюджету грошових коштів у прогностичному періоді. Для цього детермінують найважливіші показники потоку: об'єм продажу; долю виторгу від реалізації за готівку; прогноз дебіторської та

кредиторської заборгованості та ін.

Таким чином, господарювання в умовах ринку передбачає пошук факторів, які безпосередньо впливають на ефективність управління. Фінансово-господарська діяльність суб'єктів господарювання зумовлює функціонування системи розрахунків та взаємодіє з нею. Розрахунки, маючи постійно діючий, динамічний характер, потребують певних управлінських впливів, що виробляються в системі фінансового менеджменту на основі переробки численних потоків різноманітної економічної інформації.

Методика аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання являє собою комплексну систему аналітичних процедур, що охоплює горизонтальний і вертикальний аналіз, розрахунок показників оборотності, аналіз якості та строків заборгованості, їх співвідношення, тощо.

У підсумку порядок аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості пропонуємо проводити за наступними етапами:

- аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості в динаміці та за структурою;
- оцінка якості дебіторської та кредиторської заборгованості – частки їх прострочених складових, стан товарної та нетоварної їх складових;
- вивчення співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості;
- аналіз коефіцієнтів ліквідності та ділової активності;
- оцінка умов комерційного кредитування.

Висновки до розділу 1

Дебіторська і кредиторська заборгованість – невід’ємна частина підприємницької діяльності, вони є нерозривно пов’язаними елементами системи розрахунків виробничого підприємства. Їх виникнення зумовлене об’єктивними закономірностями товарного виробництва та обміну. Ефективне управління цими видами заборгованості є необхідною умовою підтримання фінансової стійкості, ліквідності та конкурентоспроможності підприємства в умовах ринкової економіки.

Дослідження показали, що сучасні наукові підходи свідчать про поступовий перехід від класичного бухгалтерського трактування цих заборгованостей до комплексного управлінського та ризик-орієнтованого підходу.

Дебіторська заборгованість за своєю економічною природою є майновою вимогою підприємства до юридичних і фізичних осіб, які є його боржниками. Вона виникає в процесі господарської діяльності підприємства, відображається у складі активів балансу та характеризує ту частину оборотного капіталу, яка тимчасово вилучена з виробничого обігу. На виробничому підприємстві дебіторська заборгованість виникає переважно в результаті реалізації готової продукції на умовах відстрочки платежу, розрахунків із постачальниками за авансами виданими, а також внаслідок операцій з іншими контрагентами.

Кредиторська заборгованість являє собою зобов’язання підприємства перед третіми особами, що виникають унаслідок здійснення господарських операцій і підлягають погашенню шляхом передачі активів або надання послуг. На виробничому підприємстві кредиторська заборгованість формується насамперед у відносинах із постачальниками сировини, матеріалів і комплектуючих, підрядними організаціями, персоналом підприємства, бюджетними та позабюджетними фондами.

Дебіторська та кредиторська заборгованість тісно взаємопов’язані між собою в системі фінансово-господарської діяльності підприємства. По суті, вони є двома

сторонами одного й того самого явища – тимчасового розриву між здійсненням господарської операції та її грошовим еквівалентом. Якщо дебіторська заборгованість відображає право вимоги підприємства до інших осіб і є активом балансу, то кредиторська заборгованість відображає зобов'язання підприємства перед третіми особами і є пасивом балансу.

Їх виникнення зумовлене об'єктивними закономірностями товарного виробництва та обміну. Ефективне управління цими видами заборгованості є необхідною умовою підтримання фінансової стійкості, ліквідності та конкурентоспроможності підприємства в умовах ринкової економіки.

Методика аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання являє собою комплексну систему аналітичних процедур, що охоплює горизонтальний і вертикальний аналіз, розрахунок показників оборотності, аналіз якості та строків заборгованості, їх співвідношення, тощо.

У підсумку порядок аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості пропонуємо проводити за наступними етапами:

- аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості в динаміці та за структурою;
- оцінка якості дебіторської та кредиторської заборгованості – частки їх прострочених складових, стан товарної та нетоварної їх складових;
- вивчення співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості;
- аналіз коефіцієнтів ліквідності та ділової активності;
- оцінка умов комерційного кредитування.

Отже, фінансовий аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості є важливим інструментом оцінки фінансового стану підприємства. Його результати дозволяють виявляти фінансові ризики, контролювати ліквідність, забезпечувати ефективне управління оборотним капіталом та підвищувати фінансову стійкість.

Практичне застосування описаної методики до даних конкретного підприємства є предметом розгляду у другому розділі роботи.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПРАТ «СУХА БАЛКА»

2.1. Характеристика базового підприємства та основні фінансові показники його діяльності

Приватне акціонерне товариство «Суха Балка» є одним із ключових промислових активів великої інвестиційної групи DCH (Development Construction Holding). Підприємство характеризується значним масштабом, складною структурою активів та специфічними галузевими завданнями.

ПРАТ «Суха Балка» здійснює видобуток високоякісної залізної руди виключно підземним способом на шахтах «Ювілейна» та ім. Фрунзе у Кривому Розі. З фінансової та операційної точок зору це означає наступне.

По-перше, капіталомісткий баланс: вартість активів підприємства становить понад 6,3 мільярда гривень, а квартальний дохід стабільно тримається на рівні понад 600 мільйонів гривень.

По-друге, інтенсивний Capex (політика капітальних інвестицій): навіть у поточних складних макроекономічних умовах рудник реалізує масштабну інвестиційну програму. Лише з початку 2026 року в експлуатацію введено чотири нові залізородні блоки, триває модернізація та закупівля важкої самохідної техніки.

По-третє, податкова прозорість: підприємство залишається великим донором бюджету. Лише за перший квартал 2026 року компанія сплатила близько 100 мільйонів гривень податків, що свідчить про високу дисципліну розрахунків.

Зараз структури групи DCH активно консоліднують акції рудника, викуповуючи частки у міноритарних власників, що свідчить про довгострокові плани розвитку активу.

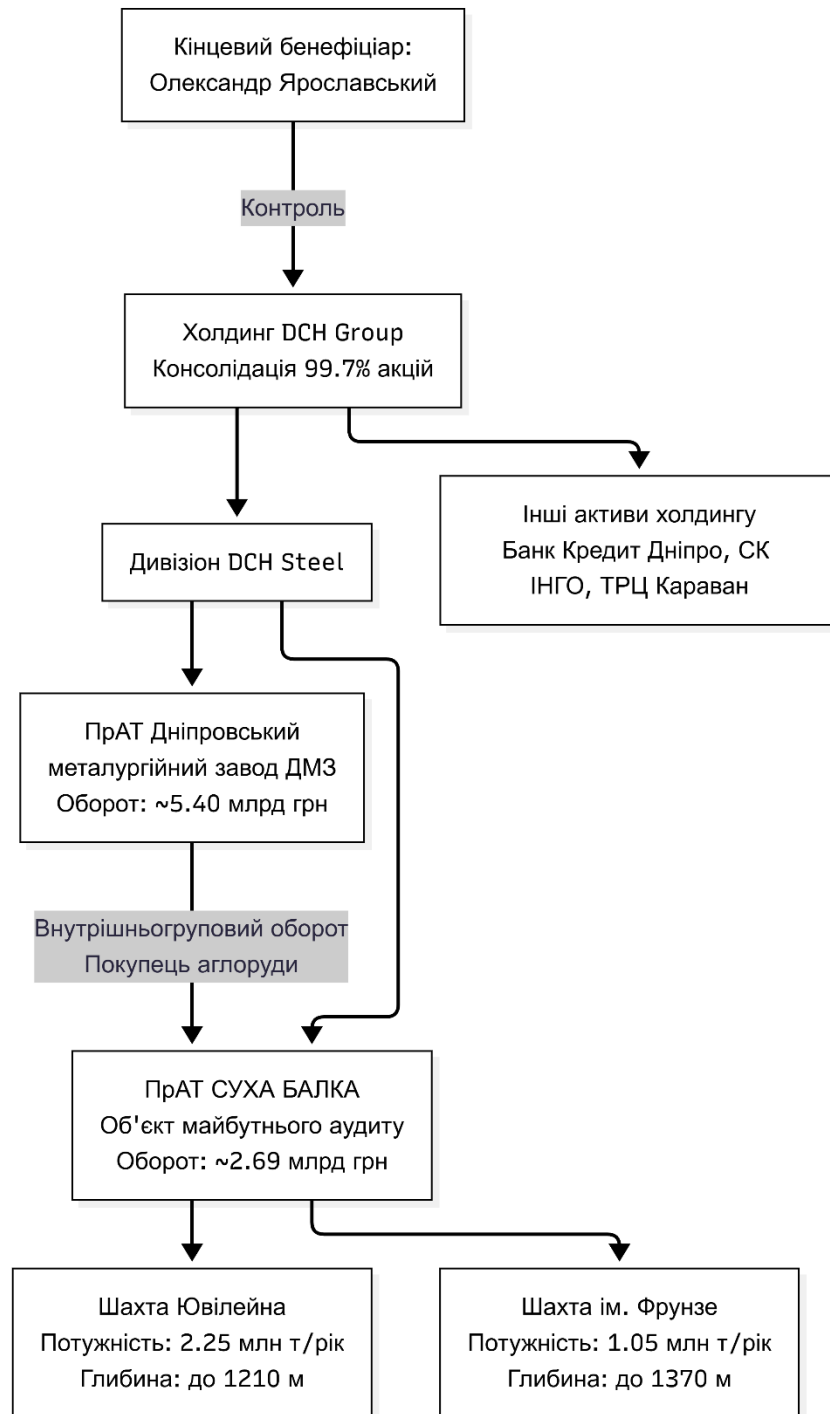

Рис. 2.1. Схема корпоративного підпорядкування та операційних потоків

Джерело: складено автором на основі [43]

DCH є класичним інвестиційним конгломератом (див. рис. 2.1), який купує

великі промислові, фінансові чи девелоперські активи, реструктурує їх та управляє ними. До її портфеля входять активи в абсолютно різних секторах:

- гірничо-металургійний сектор (ГМК): крім рудника ПрАТ «Суха Балка», група володіє промисловим гігантом - Дніпровським металургійним заводом (ДМЗ) (колишня «Петровка» у Дніпрі), який є головним внутрішнім споживачем руди із «Сухой Балки»;
- машинобудування: великий пакет акцій Харківського тракторного заводу (ХТЗ);
- фінанси та страхування: великі страхові компанії «ІНГО» та «Оранта», а також банківські проєкти (Банк Кредит Дніпро);
- нерухомість та ритейл: мережа торгово-розважальних центрів «Караван» у Києві, Харкові та Дніпрі, а також п'ятизірковий готель Premier Palace Hotel Kharkiv;
- E-commerce та IT: інвестиції в цифрову економіку, зокрема спільне володіння великим українським маркетплейсом Kasta;
- транспорт: міжнародний аеропорт «Харків».

Розгляд холдингового підпорядкування для базового підприємства є вкрай важливим, оскільки компанії холдингу тісно пов'язані між собою та мають суттєвий вплив на діяльність одне одного.

Зокрема, тут присутнє трансфертне ціноутворення: ДМЗ є ключовим покупцем сировини, яку видобуває «Суха Балка». При цьому ДМЗ є як споживачем зазначеної сировини, так і подальшим продавцем. ДМЗ на початку року провів юридичне відтермінування боргів на 1,3 млрд. грн. Оскільки підприємства пов'язані єдиним виробничим ланцюжком і фінансовим поручительством холдингу DCH, фінансовий стан ДМЗ прямо впливає на грошові потоки рудника.

Також в середині холдингу присутня своя фінансова підтримка: група DCH консолідує 99,7% акцій рудника, викупуваючи частки у дрібних власників. Це означає, що оцінка безперервності діяльності шахти прямо залежить від фінансового стану та капіталу всього холдингу.

Через специфіку виключно підземного (шахтного) способу видобутку на великих глибинах (до 1400 м), калькуляційний цикл підприємства має високу постійну базу витрат:

- енергоносії та електрика (28%): Основна стаття. Витрати зумовлені потребою безперервного функціонування потужних систем шахтного водовідливу та примусової вентиляції горизонтів.

- фонд оплати праці та СЕС (25%): Вагома стаття витрат. Охоплює близько 3 000 працівників, задіяних на підземних роботах із підвищеною шкідливістю (спеціальний стаж, пільгові пенсійні зобов'язання).

- матеріальні витрати (18%): Закупівля кріплення для підземних виробок, промислової вибухівки та паливно-мастильних матеріалів для важкої техніки.

- амортизація (16%): Постійні відрахування за капіталізованими витратами на гірничо-капітальні роботи та капітальні виробки відповідно до IAS 16.

- інші операційні витрати (13%): Рентні платежі за користування надрами (динамічна ставка, прив'язана до світових індексів вартості залізорудної сировини) та екологічні збори.

Таким витратомісткім підприємствам важкої промисловості на фоні кризи в світі та в країні з урахуванням всіх додаткових ризиків, що пов'язані з війною, особливо важко пристосуватися до змін, тому вони потребують великої постійної уваги та контролю на кожному етапі роботи з можливістю швидко реагувати на будь-які коливання в процесі видобутку копалин, виробництва продукції, транспортування запасів чи готової продукції, здійснення інвестицій тощо.

Задля цього, зокрема, доцільно проводити постійний моніторинг фінансового стану підприємства, що зробимо наступним кроком на підставі річної фінансової звітності базового підприємства (дод. А1, А2, А3, Б1, Б2, Б3).

Аналіз динаміки основних показників діяльності нашого підприємства свідчить про складну фінансову ситуацію та тенденцію до зростання збитковості протягом досліджуваного періоду (табл. 2.1):

Таблиця 2.1

**Аналіз динаміки фінансових результатів ПрАТ «Суха Балка»
у 2022 - 2025 роках, тис. грн.**

Показник	Період				Відхилення			Темп росту, %		
	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік	2023 від 2022	2024 від 2023	2025 від 2024	2023 до 2022	2024 до 2023	2025 до 2024
Чистий дохід від реалізації	3022321,0	2923317,0	2320449,0	2690771,0	-99004,0	-602868,0	370322,0	96,7	79,4	116,0
Собівартість реалізованої продукції	1387968,0	1612200,0	1600755,0	1790219,0	224232,0	-11445,0	189464,0	116,2	99,3	111,8
Валовий прибуток	1634353,0	1311117,0	719694,0	900552,0	-323236,0	-591423,0	180858,0	80,2	54,9	125,1
Інші операційні доходи	188763,0	151454,0	5348,0	9946,0	-37309,0	-146106,0	4598,0	80,2	3,5	186,0
Адміністративні витрати	64891,0	80348,0	89069,0	91425,0	15457,0	8721,0	2356,0	123,8	110,9	102,6
Витрати на збут	910365,0	898790,0	756922,0	984694,0	-11575,0	-141868,0	227772,0	98,7	84,2	130,1
Інші операційні витрати	84162,0	172802,0	71935,0	54149,0	88640,0	-100867,0	-17786,0	205,3	41,6	75,3
Фінансові результати від операційної діяльності	763698,0	310631,0	-192884,0	-219770,0	-453067,0	-503515,0	-26886,0	40,7	-62,1	113,9
Інші фінансові доходи	83081,0	60025,0	7632,0	37530,0	-23056,0	-52393,0	29898,0	72,2	12,7	491,7
Фінансові витрати	251748,0	230544,0	220845,0	227385,0	-21204,0	-9699,0	6540,0	91,6	95,8	103,0
Фінансовий результат до оподаткування	595031,0	140112,0	-406097,0	-409625,0	-454919,0	-546209,0	-3528,0	23,5	-289,8	100,9
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-107153,0	-25275,0	72241,0	-10574,0	81878,0	97516,0	-82815,0	23,6	-285,8	-14,6
Чистий фінансовий результат	487878,0	114837,0	-333856,0	-420199,0	-373041,0	-448693,0	-86343,0	23,5	-290,7	125,9

Джерело: складено автором на основі звітності (дод. Б1-Б3)

У 2023 році дохід становив 2 923 317,0 тис. грн, що було на 3,3% менше за рівень 2022 року. У 2024 році відбулося різке падіння доходу на 20,6% (до 2,3 млрд. грн.), проте у 2025 році спостерігається певне відновлення - ріст на 16% до рівня 2,7 млрд. грн.

Попри зростання доходу у 2025 році, валовий прибуток залишається значно нижчим за рівень 2023 року. Найнижчий показник зафіксовано у 2024 році (720 млн. грн.), що пов'язано зі стрімким падінням темпів росту доходів на фоні досить стабільної собівартості.

Адміністративні витрати демонструють постійне зростання щороку: з 80 млн. грн. у 2023 році до 91,4 млн. грн. у 2025 році, що створює додатковий тиск на фінансовий результат.

Витрати на збут у 2025 році показали значне зростання - на 30,1% порівняно з 2024 роком (до 984,7 млн. грн), що нівелювало позитивний ефект від збільшення чистого доходу.

В результаті, якщо у 2023 році підприємство ще мало прибуток від операційної діяльності (310,6 млн. грн.), то у 2024 та 2025 роках діяльність стала збитковою, сягнувши найбільшого від'ємного значення у 2025 році – на рівні майже 220 млн. грн.

Через постійне надзначне перевищення витрат над доходами по фінансовій діяльності, ця частина ще додатково погіршувала кінцеві фінансові результати компанії, де спостерігається стрімке погіршення ситуації: у 2023 році підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 114,8 млн. грн., 2024 рік завершився зі збитком майже 334 млн. грн., а у 2025 році збиток збільшився ще на 25,9%, досягнувши 420 млн. грн.

Оцінюючи майно підприємства бачимо, що в цілому компанія мала тенденцію до скорочення активів (рис. 2.2).

Так, графічний аналіз динаміки активів ПрАТ «Суха Балка» за період 2023–2025 років демонструє чітку та тривожну тенденцію до поступового скорочення ресурсного потенціалу підприємства. Загальна вартість майна зменшилася з 7,4 млрд. грн. на початок 2023 року до 6,4 млрд. грн. станом на кінець 2025 року. Таке скорочення на 13,8% свідчить про процеси «згортання» діяльності та вимивання ресурсів.

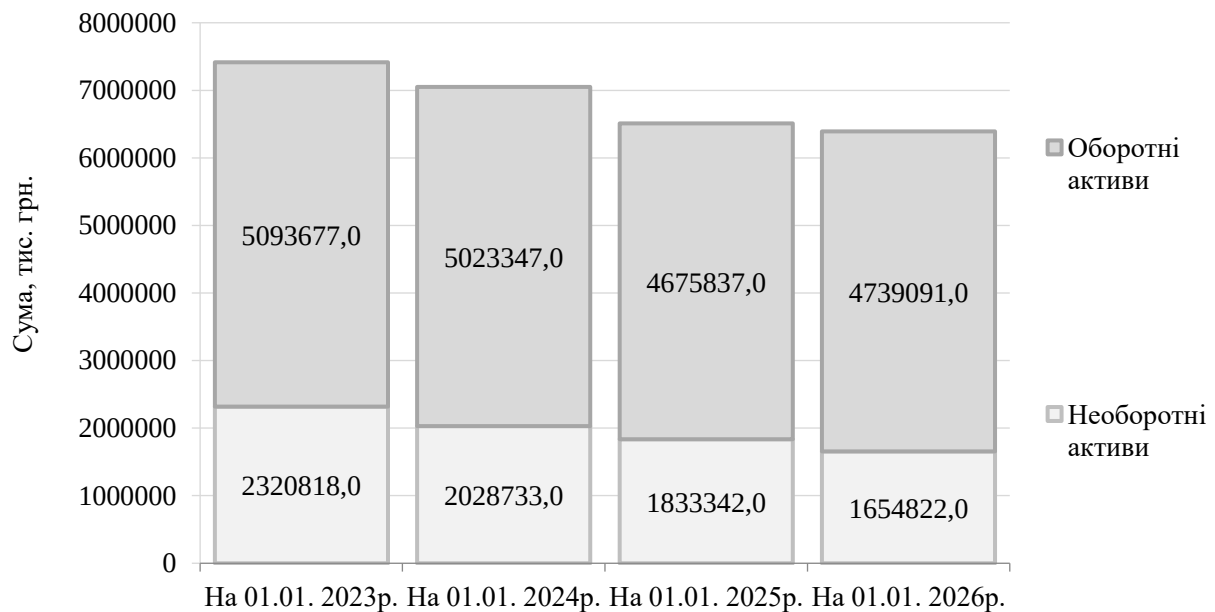

Рис. 2.2. Динаміка активів ПрАТ «Суха Балка» за 2023 - 2025 роки

Джерело: складено автором на основі звітності (дод. А1-А3)

Найбільш критичним аспектом є динаміка необоротних активів, які за три роки скоротилися на 28,7% – з 2,3 млрд. грн. до 1,6 млрд. грн. Оскільки ПрАТ «Суха Балка» є великим промисловим підприємством, необоротні активи в цілому та основні засоби зокрема складають матеріально-технічну базу виробництва. Їх стрімке зменшення без адекватного оновлення свідчить про фізичний та моральний знос обладнання, виведення з експлуатації застарілих потужностей та відсутність достатніх інвестиційних вкладень у модернізацію. Це створює загрозу довгостроковій конкурентоспроможності, оскільки зношене обладнання збільшує собівартість видобутку та ризики виробничого травматизму.

Оборотні активи за цей же період продемонстрували певну волатильність: після скорочення у 2024 році вони знову зросли до 4,7 млрд. грн. на кінець 2025 року. Проте це зростання не є позитивним показником, оскільки, як свідчить подальший аналіз, воно забезпечене не грошовими коштами чи запасами готової продукції, а накопиченням величезної дебіторської заборгованості. Структура

активів деформується: частка необоротних активів падає, а частка «паперових» оборотних активів, які важко перетворити на реальну готівку, зростає. Це вказує на погіршення якості майнового стану підприємства та втрату ним виробничої потужності на користь неефективного управління розрахунками з контрагентами та бюджетом.

Аналіз показників ліквідності нижче буде приведено в наступному підрозділі, як і дебіторської заборгованості.

Оборотні активи становлять основу майна даного підприємства - понад 70% структури (табл. 2.2):

Таблиця 2.2

Аналіз структури активів ПрАТ «Суша Балка» у 2023 - 2025 роках

Актив	На 01.01. 2023р.		На 01.01. 2024р.		На 01.01. 2025р.		На 01.01. 2026р.		Відхилення питомої ваги, в.п.		
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	2023 рік	2024 рік	2025 рік
I. Необоротні активи	2320818	31,3	2028733	28,8	1833342	28,2	1654822	25,9	-2,5	-0,6	-2,3
II. Оборотні активи	5093677	68,7	5023347	71,2	4675837	71,8	4739091	74,1	2,5	0,6	2,3
Усього	7414495	100,0	7052080	100,0	6509179	100,0	6393913	100,0	X	X	X

Джерело: складено автором на основі звітності (дод. А1-А3)

Протягом 2023 та 2024 років спостерігалось їхнє скорочення з 5,1 млрд. грн. до 4,67 млрд. грн. На кінець 2025 року зафіксовано незначне зростання до 4,74 млрд. грн.

Це зростання (на 1,3% за останній рік) може бути наслідком збільшення запасів або дебіторської заборгованості, що частково корелює зі зростанням чистого доходу, яке ми спостерігали у фінансовій звітності за 2025 рік.

Питома вага оборотних активів всі три роки хоч і повільно, але зростала: на 2,5 в.п. у 2023 році, на 0,6 в.п. у 2024 році та на 2,3 в.п. – в 2025 році.

Для підприємства важкої промисловості дана тенденція може засвідчувати як проблеми в самих оборотних активах: або застій запасів або нарощення

дебіторської заборгованості, так і недофінансування оновлення основного капіталу.

Щоб мати уявлення про джерела фінансування зазначених активів звернемося до оцінки пасивів підприємства.

Власний капітал є найбільш стабільним джерелом фінансування, проте у досліджуваному періоді він демонструє катастрофічне падіння: станом на 01.01.2023 власний капітал становив 5,3 млрд. грн., а на 01.01.2026 він скоротився до менш, ніж 3 млрд. грн. За три роки підприємство втратило понад 43% власного капіталу (рис. 2.3).

Така негативна динаміка безпосередньо пов'язана з накопиченими чистими збитками, що нами було визначено вище. Збитки фактично «вимивають» власний капітал компанії.

Найбільш тривожним трендом є різке зростання короткострокових боргів: сума поточних зобов'язань зросла з 971 млн. грн. (на 01.01.2023) до 2234 млн. грн. (на 01.01.2026).

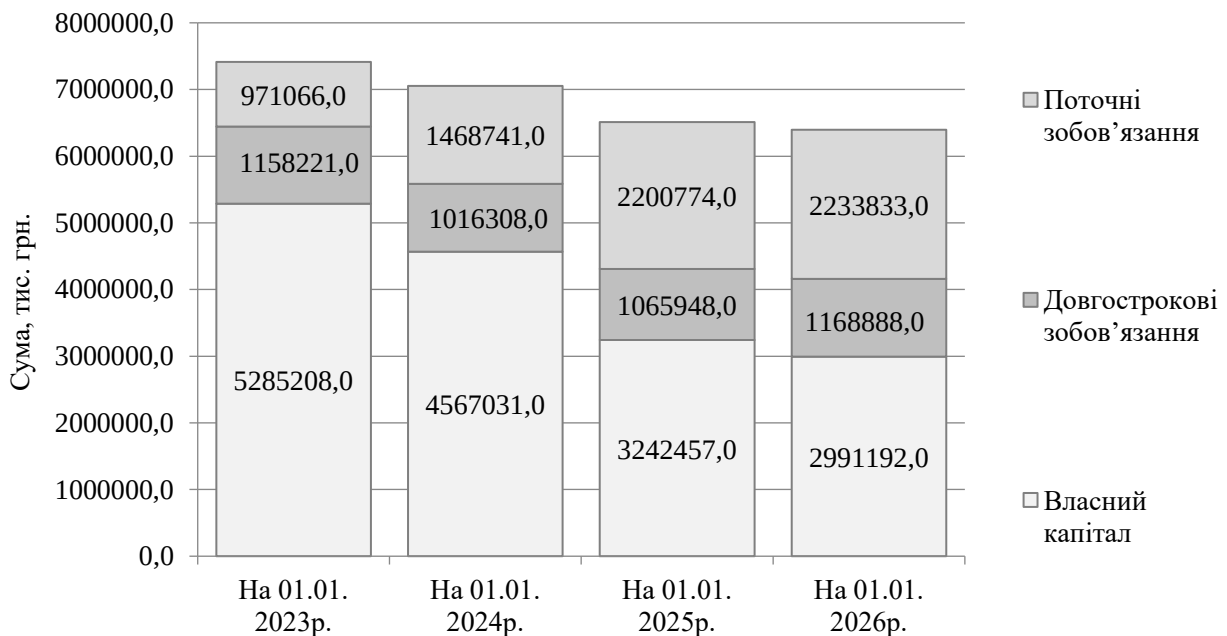

Рис. 2.3. Динаміка джерел фінансування ПрАТ «Суха Балка» за 2023 - 2025 роки

Джерело: складено автором на основі звітності (дод. А1-А3)

Це означає, що короткострокова заборгованість збільшилася у 2,3 рази. Таке зростання на фоні збитковості вказує на те, що підприємство фінансує свою поточну діяльність не за рахунок прибутку, а за рахунок накопичення боргів перед постачальниками, бюджетом або через короткострокові кредити.

Довгострокові зобов'язання залишаються відносно стабільними, з незначним коливанням, вони зменшилися у 2023 році, але знову почали зростати у 2024–2025 рр., сягнувши майже 1,2 млрд. грн на початок 2026 року.

Аналіз структури пасивів свідчить про критичну зміну моделі фінансування підприємства: від переважно власного капіталу до стрімкого зростання боргової залежності (рис. 2.4):

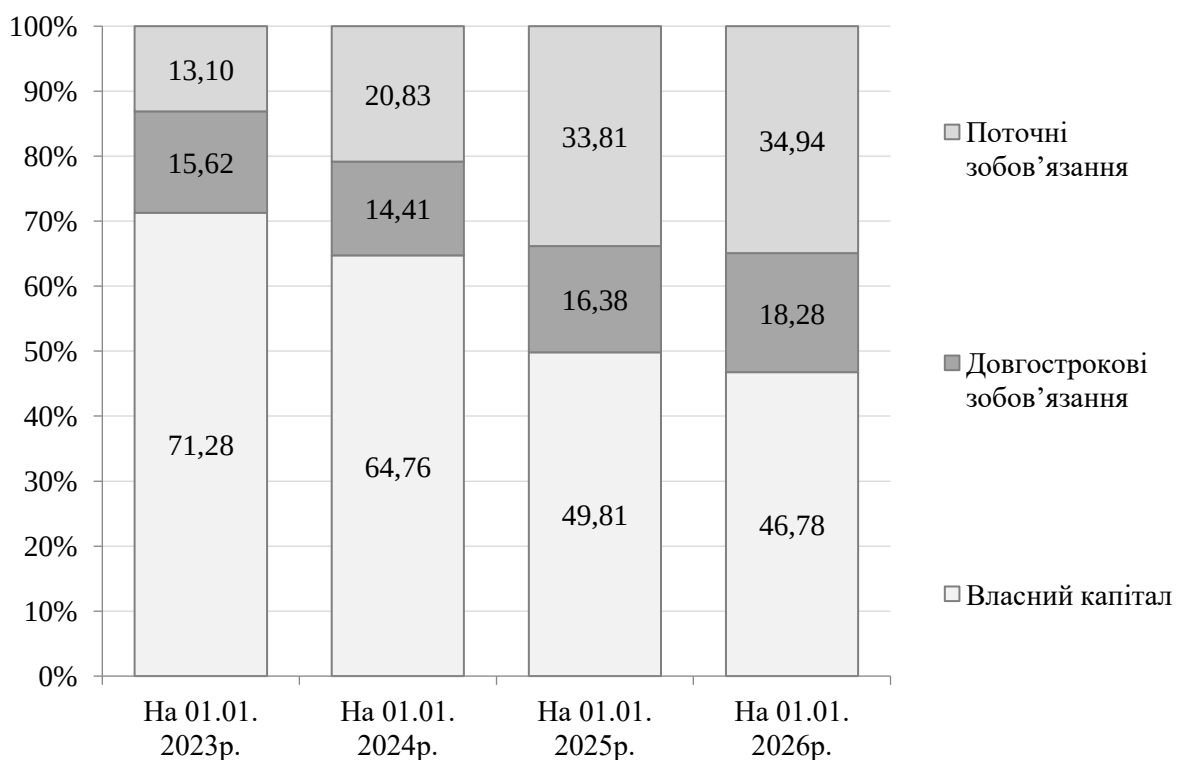

Рис. 2.4. Структура джерел фінансування ПрАТ «Суша Балка» за 2023 - 2025 роки

Джерело: складено автором на основі звітності (дод. А1-А3)

Такі зміни свідчать про втрату підприємством фінансової незалежності та

автономності, здатності потрапити в боргову пастку. Хоча для обраного підприємства все полегшується його знаходженням у холдингу та доцільно було б оцінити й здатність всього об'єднання до самофінансування в цілому та кожного підприємства окремо.

Як зміни в структурі майна та джерел фінансування відобразилися на фінансовій стійкості більш детально показують відповідні коефіцієнти (табл. 2.3):

Таблиця 2.3

Аналіз фінансової стійкості ПрАТ «Суха Балка» у 2023 - 2025 роках

Показник	Норма	На 01.01. 2023р.	На 01.01. 2024р.	На 01.01. 2025р.	На 01.01. 2026р.	Відхилення		
						2023 рік	2024 рік	2025 рік
Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	0,71	0,65	0,50	0,47	-0,07	-0,15	-0,03
Коефіцієнт залежності	$< 0,5$	0,29	0,35	0,50	0,53	0,07	0,15	0,03
Коефіцієнт лівереджу	< 1	0,40	0,54	1,01	1,14	0,14	0,46	0,13
ВОК, тис. грн.	> 0	2964390	2538298	1409115	1336370	-426092	-1129183	-72745
ЧОК, тис. грн.	> 0	4122611	3554606	2475063	2505258	-568005	-1079543	30195
Коефіцієнт маневрування ВОК	ріст	0,56	0,56	0,43	0,45	-0,01	-0,12	0,01
Коефіцієнт маневрування ЧОК	ріст	0,64	0,64	0,57	0,60	0,00	-0,06	0,03
Коефіцієнт закріплення ВОК в запасах	0,7 - 1	4,13	4,62	3,38	8,13	0,49	-1,25	4,76
Коефіцієнт закріплення ВОК в оборотних активах	0,2 - 0,5	2,87	3,41	2,17	1,97	0,54	-1,23	-0,20

Джерело: складено автором на основі звітності (дод. А1-А3)

Аналіз відносних показників підтверджує висновки про втрату фінансової

незалежності. Коефіцієнт автономії за три роки він впав з безпечних 0,71 (на 01.01.2023) до 0,47 (на 01.01.2026). Оскільки нормативне значення становить $\geq 0,5$, станом на початок 2026 року підприємство вже не відповідає критеріям фінансової незалежності.

Коефіцієнт залежності, відповідно, показав залежність від зовнішніх джерел, вона зросла з 0,29 до 0,53, що перевищує норму ($< 0,5$) і підтверджує зміщення балансу в бік кредиторів.

Зростання фінансового ризику засвідчив коефіцієнт лівереджу, він відображає співвідношення позикового капіталу до власного. Якщо на початку періоду на 1 грн власного капіталу припадало лише 0,40 грн боргів, то на початок 2026 року цей показник зріс до 1,14. Перевищення позначки 1,0 означає, що позикові кошти вже переважають над власними. Це критичний сигнал, який свідчить про високу ймовірність фінансових труднощів у разі вимоги кредиторів терміново повернути борги.

Відповідно, показники забезпеченості власними оборотними коштами показали тільки негативні тенденції, хоч і не всі перетнули нормативну межу. Власний оборотний капітал (ВОК) попри негативні тренди залишається позитивним (1,3 млрд. грн. на 01.01.2026), проте воно скоротилося більш ніж удвічі порівняно з початком 2023 року (було маже 3 млрд. грн.).

Коефіцієнт закріплення ВОК в оборотних активах становить 1,97 (при нормі 0,2–0,5), що формально виглядає як «надмірне» забезпечення. Проте в контексті стрімкого падіння загального власного капіталу та накопичення збитків, це швидше свідчить про низьку швидкість обороту активів та неможливість ефективно використовувати власний ресурс.

Завершальним етапом загального аналізу фінансового стану підприємства буде оцінка показників рентабельності та ділової активності за основними показниками (табл. 2.4 та 2.5):

Таблиця 2.4

Аналіз прибутковості ПрАТ «Суха Балка» у 2023 - 2025 роках, %

Коефіцієнт рентабельності	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Відхилення	
				2024 від 2023	2025 від 2024
Активів	1,6	-4,9	-6,5	-6,5	-1,6
Оборотних активів	2,3	-6,9	-8,9	-9,2	-2,0
Запасів	18,1	-69,1	-144,5	-87,2	-75,4
Виробничих запасів	82,3	-252,0	-383,1	-334,3	-131,1
Власного капіталу	2,3	-8,6	-13,5	-10,9	-4,9
Інвестованого капіталу	1,9	-6,8	-9,9	-8,7	-3,2
Продажу	3,9	-14,4	-15,6	-18,3	-1,2

Джерело: складено автором на основі звітності (дод. А1-А3, Б1-Б3)

Як бачимо, через збитковість 2024 та 2025 років всі показники рентабельності змінилися з прибутковості на збитковість, жоден не мав покращення ні у 2024, ні у 2025 роках. Якщо оцінювати ступінь погіршення, то в 2024 році процеси падіння показників були суттєво швидші, ніж потім у 2025 році, але в цілому ситуація тільки погіршувалася. Отже, ПрАТ «Суха Балка» вкрай потребує заходів зі зниження витрат та нарощення доходів.

Окрім рентабельності про результативність основної діяльності свідчать й показники оборотності (табл. 2.5):

Таблиця 2.5

Аналіз ділової активності ПрАТ «Суха Балка» у 2023 - 2025 роках

Коефіцієнт оборотності	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Відхилення	
				2024 від 2023	2025 від 2024
Активів	0,22	0,24	0,28	0,01	0,04
Оборотних активів	0,32	0,33	0,38	0,01	0,05
Запасів	2,54	3,31	6,15	0,77	2,84
Виробничих запасів	11,55	12,08	16,32	0,54	4,24

Джерело: складено автором на основі звітності (дод. А1-А3, Б1-Б3)

Незважаючи на негативні тенденції у загальній прибутковості, бачимо

позитивні зміни в оборотності: всі коефіцієнти мали зростання і в 2024 році і в 2025.

На ріст оборотності активів впливало в 2024 році зниження самих активів більш швидкими темпами, ніж зниження чистого доходу, а в 2025 році – ще й ріст виручки.

Найбільш позитивним є зростання оборотності всіх запасів та виробничої їх частини, оскільки засвідчує здатність підвищувати обсяги видобутку та реалізації й на зменшених запасах товарно-матеріальних цінностей.

Базове підприємство ПрАТ «Суша Балка» є великою промисловою компанією України та займається видобутком залізної руди підземним способом. Воно входить до складу інвестиційної групи ДСН, яка також включає Дніпровський металургійний завод, страхові компанії, банк, торгові підприємства, аеропорт, тощо.

Отже, загальний аналіз фінансового стану ПрАТ «Суша Балка» за період 2023–2025 років дозволяє зробити висновок про перебування підприємства у стані глибокої системної фінансової кризи.

В компанії відбулося скорочення капіталу, причому необоротні активи скоротилися майже на третину, що вказує на деградацію виробничих потужностей підприємства та зниження інвестиційної привабливості й ризику для майбутніх виробничих можливостей підприємства.

Підприємство перейшло від прибутковості у 2023 році до глибокої збитковості у 2025 році. Основними факторами негативного впливу є висока собівартість реалізованої продукції та стрімке зростання витрат на збут у 2025 році.

Аналіз відносних показників фінансового стану показав втрата фінансової незалежності: якщо на початку 2023 року власний капітал складав близько 71% від загальної суми пасивів, то до початку 2026 року його частка впала до 46,8%.

2.2. Оцінка дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Суха Балка»

Оцінити взаєморозрахунки з дебіторами та кредиторами важливо з різних точок зору, оскільки саме через ці статті в балансі бачимо як відбувається тактична робота з контрагентами, завдяки чому результати роботи перетворюються на капітал та закінчуються всі цикли роботи.

Відповідно до визначеної в теоретичному розділі роботи методики аналізу проведемо оцінку предмету дослідження, розпочавши з аналізу динаміки та структури дебіторської заборгованості обраного підприємства (табл. 2.6):

Таблиця 2.6

Аналіз динаміки дебіторської заборгованості ПрАТ «Суха Балка» у 2023 - 2025 роках, тис. грн.

Показник	На 01.01. 2023р.	На 01.01. 2024р.	На 01.01. 2025р.	На 01.01. 2026р.	Відхилення			Темп росту, %		
					2023 рік	2024 рік	2025 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	101962,0	93241,0	48378,0	87788,0	-8721,0	-44863,0	39410,0	91,4	51,9	181,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками	191540,0	88176,0	145893,0	377883,0	-103364,0	57717,0	231990,0	46,0	165,5	259,0
за виданими авансами	30746,0	21171,0	22696,0	8998,0	-9575,0	1525,0	-13698,0	68,9	107,2	39,6
з бюджетом	160065,0	66434,0	122661,0	368650,0	-93631,0	56227,0	245989,0	41,5	184,6	300,5
в т.ч. з податку на прибуток	3973,0	3230,0	3868,0	3868,0	-743,0	638,0	0,0	81,3	119,8	100,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	729,0	571,0	536,0	235,0	-158,0	-35,0	-301,0	78,3	93,9	43,8
Всього дебіторська заборгованість	293502,0	181417,0	194271,0	465671,0	-112085,0	12854,0	271400,0	61,8	107,1	239,7

Джерело: складено автором на основі звітності (дод. А1-А3)

Аналіз динаміки дебіторської заборгованості виявляє вкрай нестабільну ситуацію у сфері розрахунків. Загальна сума боргів перед підприємством зросла з 293,5 млн. грн. у 2023 році до 465,6 млн. грн. на кінець 2025 року, що становить ріст у 1,6 рази. Проте динаміка була нерівномірною: у 2023 році спостерігалось різке скорочення на 38,2%, після чого почалося стрімке зростання, особливо у 2025 році, коли темп росту склав рекордні 239,7%.

Детальний розгляд компонентів дебіторської заборгованості показує, що ситуація з розрахунками за товари та послуги навіть дещо покращилася порівняно з початком періоду (зменшення з 102 млн. грн. до 87,8 млн. грн.), хоча у 2025 році відбувся новий стрибок на 181,5%. Це свідчить про те, що підприємство намагається контролювати платежі від покупців, але ринкова кон'юнктура змушує знову надавати товарні кредити.

Справжньою проблемою для фінансового стану ПрАТ «Суха Балка» стало надзвичайне зростання заборгованості за розрахунками з бюджетом. Цей показник зріс з 160 млн. грн. до 368,7 млн. грн., причому за останній рік ріст склав 300,5%. Така ситуація зазвичай пов'язана з несвоєчасним відшкодуванням податку на додану вартість з боку держави. Фактично, понад 245 млн. грн. було вилучено з операційного обороту підприємства за останній рік і «заморожено» у податкових розрахунках. Одночасно з цим спостерігається суттєве скорочення виданих авансів (з 30,7 млн. грн. до 9 млн. грн.), що вказує на те, що підприємство або втратило можливість авансувати своїх постачальників через брак коштів, або перейшло на роботу за фактом поставки.

Загалом, динаміка дебіторської заборгованості обраного підприємства свідчить про те, що підприємство втрачає ліквідність через зовнішні фактори (державні розрахунки), що змушує його шукати інші, дорожчі джерела фінансування.

Наступним кроком розглянемо структуру дебіторської заборгованості, яка засвідчила наступне (табл. 2.7):

**Аналіз структури дебіторської заборгованості ПрАТ «Суха Балка» у
2023 - 2025 роках, тис. грн.**

Показник	На 01.01. 2023р.	На 01.01. 2024р.	На 01.01. 2025р.	На 01.01. 2026р.	Питома вага, %				Відхилення питомої ваги, в.п.		
					01.01. 2023р.	01.01. 2024р.	01.01. 2025р.	01.01. 2026р.	2023 рік	2024 рік	2025 рік
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	101962,0	93241,0	48378,0	87788,0	34,7	51,4	24,9	18,9	16,7	-26,5	-6,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками	191540,0	88176,0	145893,0	377883,0	65,3	48,6	75,1	81,1	-16,7	26,5	6,1
за виданими авансами	30746,0	21171,0	22696,0	8998,0	10,5	11,7	11,7	1,9	1,2	0,0	-9,8
з бюджетом	160065,0	66434,0	122661,0	368650,0	54,5	36,6	63,1	79,2	-17,9	26,5	16,0
в т.ч. з податку на прибуток	3973,0	3230,0	3868,0	3868,0	1,4	1,8	2,0	0,8	0,4	0,2	-1,2
Інша поточна дебіторська заборгованість	729,0	571,0	536,0	235,0	0,2	0,3	0,3	0,1	0,1	0,0	-0,2
Всього дебіторська заборгованість	293502,0	181417,0	194271,0	465671,0	100,0	100,0	100,0	100,0	X	X	X

Джерело: складено автором на основі звітності (дод. А1-А3)

Структурний аналіз дебіторської заборгованості за 2023 – 2025 роки розкриває критичну трансформацію складу активів підприємства. На початку аналізованого періоду (01.01.2023р.) структура була відносно збалансованою: 34,7% займала товарна заборгованість, а 54,5% – розрахунки з бюджетом. Проте на кінець 2025 року частка розрахунків з бюджетом стрімко зросла до 79,2%, тоді як питома вага боргів покупців за продукцію впала до 18,9%.

Цей структурний зсув на 24,7 в.п. на користь бюджетних розрахунків є негативним сигналом. Підприємство де-факто перетворилося на кредитора держави. Така концентрація дебіторської заборгованості в одному сегменті значно підвищує фінансові ризики: будь-які затримки у бюджетному фінансуванні чи зміна податкового законодавства миттєво паралізують платоспроможність компанії.

Водночас, падіння питомої ваги товарної дебіторської заборгованості не обов'язково свідчить про покращення платіжної дисципліни клієнтів, - швидше за все, це результат того, що зростання бюджетного боргу перекрило тенденції по всіх інших статтях.

Варто звернути увагу на статтю виданих авансів, частка яких у структурі заборгованості скоротилася з 10,5% до 1,9%. Це свідчить про те, що ПрАТ «Суха Балка» практично перестало надавати передоплати постачальникам. У промисловому секторі це може призвести до погіршення умов постачання сировини та запчастин, оскільки постачальники можуть вимагати вищих цін за відстрочку платежу. Інша поточна дебіторська заборгованість займає мізерну частку (0,1%), що говорить про те, що всі зусилля менеджменту зосереджені на основних операційних потоках. І це добре.

Узагальнюючи, структура дебіторської заборгованості станом на початок 2026 року визиває найбільше занепокоєння, оскільки вона на 4/5 складається з боргів бюджету, які є найменш керованими з боку менеджменту підприємства, що може створювати в подальшому хронічний дефіцит коштів для операційної діяльності.

Перейдемо до оцінки кредиторської заборгованості.

Динаміка кредиторської заборгованості ПрАТ «Суха Балка» демонструє стрімке погіршення фінансової незалежності підприємства та зростання боргового навантаження. Загальний обсяг кредиторської заборгованості зріс з 545 млн. грн. на початку 2023 року до 1,2 млрд. грн. на кінець 2025 року, тобто більше ніж удвічі. Хоча порівняно з піковим 2024 роком (1,46 млн грн.) відбулося певне скорочення, ситуація залишається критичною (табл. 2.8).

Ключовим драйвером зростання стали розрахунки з учасниками, борг за якими злетів з 183 млн. грн. у 2023 році до 796 млн. грн. у 2025 році (приріст у 4,3 рази). Таке аномальне зростання свідчить про те, що підприємство або не виплачує дивіденди протягом кількох років, або залучає значні обсяги фінансової допомоги

від власників для покриття касових розривів. Фактично, компанія тримається на плаву лише за рахунок внутрішніх запозичень від засновників.

Таблиця 2.8

**Аналіз динаміки кредиторської заборгованості ПрАТ «Суха Балка» у
2023 - 2025 роках, тис. грн.**

Показник	На 01.01. 2023р.	На 01.01. 2024р.	На 01.01. 2025р.	На 01.01. 2026р.	Відхилення			Темп росту, %		
					2023 рік	2024 рік	2025 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік
Поточна кредиторська заборгованість за:										
довгостроковими зобов'язаннями	2246,0	0,0	0,0	0,0	-2246,0	0,0	0,0	0,0	-	-
товари, роботи, послуги	241001,0	164385,0	176661,0	191489,0	-76616,0	12276,0	14828,0	68,2	107,5	108,4
розрахунками з бюджетом	18919,0	52119,0	60814,0	60008,0	33200,0	8695,0	-806,0	275,5	116,7	98,7
розрахунками зі страхування	23936,0	15720,0	19183,0	46490,0	-8216,0	3463,0	27307,0	65,7	122,0	242,3
розрахунками з оплати праці	75455,0	71141,0	86426,0	102378,0	-4314,0	15285,0	15952,0	94,3	121,5	118,5
одержаними авансами	381,0	465,0	597,0	396,0	84,0	132,0	-201,0	122,0	128,4	66,3
розрахунками з учасниками	183250,0	720748,0	1118967,0	796462,0	537498,0	398219,0	-322505,0	393,3	155,3	71,2
Всього кредиторська заборгованість	545188,0	1024578,0	1462648,0	1197223,0	479390,0	438070,0	-265425,0	187,9	142,8	81,9

Джерело: складено автором на основі звітності (дод. А1-А3)

Поряд із цим, спостерігається небезпечна тенденція зростання соціальної заборгованості. Борги з оплати праці зросли з 75 млн. грн. до 102 млн. грн., а заборгованість зі страхування (ЄСВ) підскочила у 1,9 рази лише за останній рік, досягнувши рівня у 46,5 млн. грн. Це є прямим індикатором глибокої кризи ліквідності: підприємство не здатне вчасно виплачувати заробітну плату та податки на неї.

Заборгованість перед постачальниками товарів та послуг хоч і зростає

незначно у 2025 році (на 8,4%), проте загалом за період вона скоротилася з 241 млн. грн. до 191,5 млн. грн. Це скорочення, на фоні загального росту боргів, може свідчити про те, що сторонні кредитори-постачальники почали обмежувати ліміти кредитування для «Сухої Балки» через її недостатню платоспроможність, змушуючи компанію все більше покладатися на борги перед власним персоналом та учасниками.

Аналіз структури кредиторської заборгованості ПрАТ «Суха Балка» підтверджує зміну стратегії виживання підприємства – перехід від ринкового кредитування до вимушеного фінансування за рахунок внутрішніх резервів та власників (табл. 2.9):

Таблиця 2.9

**Аналіз структури кредиторської заборгованості ПрАТ «Суха Балка» у
2023 - 2025 роках, тис. грн.**

Показник	На 01.01. 2023р.	На 01.01. 2024р.	На 01.01. 2025р.	На 01.01. 2026р.	Питома вага, %				Відхилення питомих ваг, в.п.		
					01.01. 2023р.	01.01. 2024р.	01.01. 2025р.	01.01. 2026р.	2023 рік	2024 рік	2025 рік
Поточна кредиторська заборгованість за:											
довгостроковими зобов'язаннями	2246,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,00	0,00	0,00	-0,4	0,00	0,00
товари, роботи, послуги	241001,0	164385,0	176661,0	191489,0	44,2	16,04	12,08	15,99	-28,2	-3,97	3,92
розрахунками з бюджетом	18919,0	52119,0	60814,0	60008,0	3,5	5,09	4,16	5,01	1,6	-0,93	0,85
розрахунками зі страхування	23936,0	15720,0	19183,0	46490,0	4,4	1,53	1,31	3,88	-2,9	-0,22	2,57
розрахунками з оплати праці	75455,0	71141,0	86426,0	102378,0	13,8	6,94	5,91	8,55	-6,9	-1,03	2,64
одержаними авансами	381,0	465,0	597,0	396,0	0,1	0,05	0,04	0,03	0,0	0,00	-0,01
розрахунками з учасниками	183250,0	720748,0	1118967,0	796462,0	33,6	70,3	76,5	66,5	36,7	6,16	-9,98
Всього кредиторська заборгованість	545188,0	1024578,0	1462648,0	1197223,0	100,0	100,0	100,0	100,0	X	X	X

Джерело: складено автором на основі звітності (дод. А1-А3)

У 2023 році основним компонентом кредиторської заборгованості були борги за товари, роботи та послуги (44,2%), що є нормальним для працюючого бізнесу. Проте на кінець 2025 року частка товарної заборгованості впала до 16,0%, тоді як частка розрахунків з учасниками зросла до 66,5%.

Така структура кредиторської заборгованості, коли дві третини боргу – це кошти власників, є свідченням того, що зовнішні фінансові ринки та ринки постачальників закриті для підприємства. Компанія працює в режимі «самопоїдання», дефіцит обігових коштів покривається за рахунок заборгованості перед учасниками, яка фактично стала довгостроковим безкоштовним кредитом. Питома вага боргів з оплати праці (8,55%) та соціального страхування (3,88%) у структурі пасивів зросла за останній рік, що посилює ризики судових позовів від працівників та штрафних санкцій від контролюючих органів.

Позитивним моментом можна було б вважати низьку частку заборгованості за одержаними авансами (0,03%), що означає відсутність зобов'язань щодо майбутніх відвантажень, за які вже отримано гроші. Проте загальна картина є загрозливою: структура кредиторської заборгованості повністю деформована на користь внутрішніх боргів. Це означає, що у разі вимоги учасників повернути кошти, підприємство може миттєво стати банкрутом, оскільки його поточні активи не покривають ці зобов'язання.

Зниження частки товарної кредиторської заборгованості на 28,2 в.п. за період дослідження є доказом того, що постачальники більше не довіряють компанії та вимагають передоплати, яку ПрАТ «Суха Балка» не завжди може забезпечити через «зависання» коштів у бюджетних боргах.

Проаналізуємо як зазначені вище показники та тенденції в них в розрізі дебіторської та кредиторської заборгованостей вплинули на фінансовий стан підприємства.

Так, аналіз показників ліквідності засвідчив наступне (табл. 2.10):

Аналіз коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Суха Балка» у 2023 - 2025 роках

Коефіцієнт ліквідності	Норматив	На 01.01. 2023р.	На 01.01. 2024р.	На 01.01. 2025р.	На 01.01. 2026р.	Відхилення		
						2023 рік	2024 рік	2025 рік
Абсолютної	> 0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Критичної	0,6 - 0,8	4,5	3,0	1,9	2,0	-1,5	-1,1	0,1
Поточної	> 1	5,2	3,4	2,1	2,1	-1,8	-1,3	0,0

Джерело: складено автором на основі звітності (дод. А1-А3)

Наше підприємство показує критичну неспроможність виконувати свої поточні зобов'язання у грошовій формі. Коефіцієнт абсолютної ліквідності, який показує, яку частку боргів компанія може погасити негайно за рахунок коштів у готівці та на рахунках, протягом усього періоду становить 0,0 при нормативі >0,2. Це означає, що на рахунках підприємства фактично відсутні вільні грошові кошти у достатньому обсязі, і будь-яка вимога про негайну виплату боргу не може бути задоволена.

На перший погляд, ситуація з коефіцієнтом поточної ліквідності виглядає прийнятною: на 01.01.2026 р. він становить 2,1, що формально відповідає нормативу (>1). Проте динаміка цього показника є негативною: він скоротився з 5,2 у 2023 році до 2,1 наприкінці періоду. Більше того, високе значення цього коефіцієнта є ілюзорним. Він розраховується як відношення всіх оборотних активів до поточних зобов'язань. Як ми бачили раніше, оборотні активи підприємства на 80% складаються з дебіторської заборгованості бюджету, яку неможливо швидко конвертувати в готівку.

Коефіцієнт критичної ліквідності (2,0 на кінець 2025 року) також формально перевищує норму (0,6-0,8), але він знову ж таки базується на неліквідній дебіторській заборгованості.

Отже, реальний стан підприємства – це технічний дефолт. Підприємство має

активи, але вони не мають грошової форми. Падіння коефіцієнтів у 2,5 рази за три роки свідчить про стрімке вичерпання «запасу міцності». Якщо у 2023 році оборотні активи перевищували борги у 5 разів, то тепер – лише удвічі, причому якість цих активів (частка грошей) впала майже до нуля. Це класична ситуація «кризи ліквідності», коли успішне за звітами підприємство може зупинитися через неможливість купити паливо чи оплатити електроенергію сьогодні, до прикладу.

Розглянемо оборотність заборгованостей, що аналізуються, та умови комерційного кредитування (табл. 2.11):

Таблиця 2.11

Аналіз оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей і умов комерційного кредитування ПрАТ «Суха Балка» у 2023 - 2025 роках, дні

Показник	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Відхилення	
				2024 від 2023	2025 від 2024
Оборотність товарної дебіторської заборгованості	22,1	16,1	13,9	-6,0	-2,3
Оборотність товарної кредиторської заборгованості	45,9	38,9	37,5	-7,0	-1,4
Умови комерційного товарного кредитування	-23,8	-22,7	-23,6	1,1	-0,9
Оборотність дебіторської заборгованості загальної	53,8	42,8	67,3	-10,9	24,4
Оборотність кредиторської заборгованості загальної	177,7	283,6	271,2	105,9	-12,4
Загальні умови комерційного кредитування	-123,9	-240,7	-203,9	-116,8	36,9

Джерело: складено автором на основі звітності (дод. А1-А3, Б1-Б3)

Аналіз свідчить про поглиблення розриву між надходженням коштів та необхідністю їх виплати, що є причиною фінансового виснаження ПрАТ «Суха Балка». Позитивною тенденцією є прискорення оборотності товарної дебіторської заборгованості з 22,1 дня у 2023 році до 13,9 дня у 2025 році. Це означає, що покупці продукції стали розраховуватися швидше. Проте цей успіх повністю нівелюється

уповільненню оборотності загальної дебіторської заборгованості, яка за останній рік зросла з 42,8 до 67,3 дня. Це ще раз підтверджує «зависання» грошей у розрахунках з бюджетом, які обертаються надзвичайно повільно.

Ситуація з кредиторською заборгованістю є ще більш загрозливою. Оборотність її загальної величини складає 271,2 дня. Тобто підприємство не розраховується за своїми боргами в середньому протягом 9 місяців. Це величезний термін, який свідчить про хронічне прострочення платежів. Порівняння оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей через показник умов комерційного кредитування дає від'ємне значення -203,9 дня. Це означає, що підприємство користується чужими грошима на 204 дні довше, ніж надає кредит своїм покупцям.

Хоча теоретично це вважається залученням безкоштовного ресурсу в оборот, у випадку Сухої Балки це ознака не сили, а слабкості. Такий величезний розрив (203,9 дня) вказує на те, що компанія не може платити і просто відтерміновує оплату своїх боргів. Товарна кредиторська заборгованість обертається за 37,5 дня, що майже втричі швидше за загальну кредиторську заборгованість, це означає, що за товари підприємство більш-менш намагається платити, щоб не зупинити виробництво, а борги перед учасниками та персоналом висять місяцями. Така політика веде до накопичення штрафів, пені та втрати репутації на ринку, що в кінцевому підсумку зробить закупівлі сировини ще дорожчими.

Важливо порівняти оборотність заборгованостей з оборотністю усього наявного капіталу та всіх оборотних активів, представимо це наочно у вигляді графічного аналізу (рис. 2.5). Він підтверджує наявність серйозних структурних диспропорцій у кругообігу капіталу підприємства. Найбільш помітною тенденцією є суттєве уповільнення оборотності загальної дебіторської заборгованості, яка зросла з 53,8 дня у 2023 році до 67,3 дня у 2025 році. Це свідчить про те, що кошти підприємства все довше залишаються замороженими у розрахунках, що безпосередньо впливає на ліквідність.

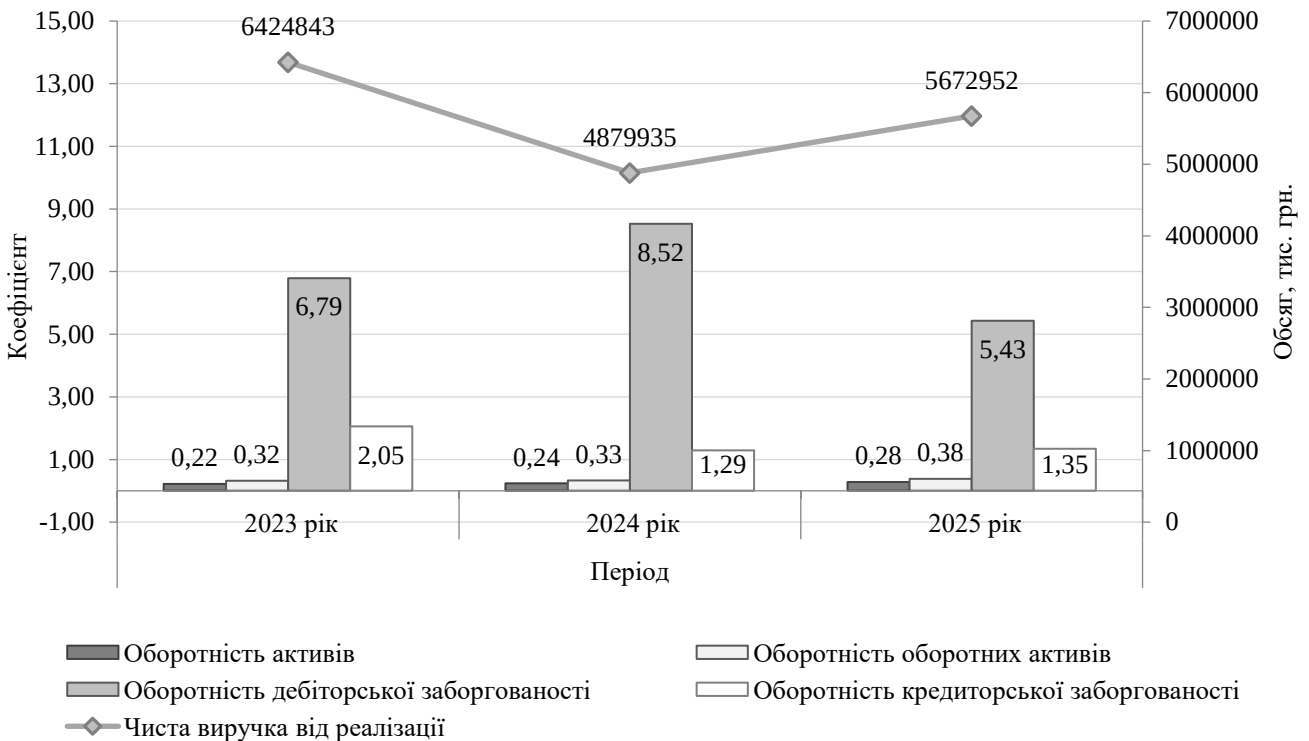

Рис. 2.5. Показники оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей у порівнянні з активами ПрАТ «Суша Балка» у 2023 - 2025 роках

Джерело: складено автором на основі звітності (дод. А1-А3, Б1-Б3)

При цьому спостерігається цікавий парадокс: оборотність товарної дебіторської заборгованості навпаки прискорилося – з 22,1 до 13,9 дня. Причина тут у тому, що покупці швидше розраховуються та підприємство менше відвантажує продукції покупцям з відстрочкою оплати. Загальний показник оборотності погіршується через критичне накопичення боргів бюджету. Оскільки ці борги практично не обертаються, вони тягнуть вниз загальну ефективність використання оборотних активів.

Оборотність загальної кредиторської заборгованості є надзвичайно низькою і становить 271,2 дня у 2025 році. Порівняно з капіталом в цілому, динаміка якого на рисунку 2.2 демонструє скорочення з 7,4 млн. грн. до 6,4 млн. грн., ми бачимо, що

швидкість вибуття активів значно перевищує швидкість їх оновлення через розрахунки. Суттєве уповільнення оборотності кредиторської заборгованості (з 177,7 дня у 2023 році) свідчить про те, що підприємство перетворилося на хронічного боржника, який фінансує своє існування за рахунок тривалого утримання коштів кредиторів, що на фоні зменшення загальної вартості активів створює ризик повної втрати платоспроможності.

Стан розрахунково-платіжної дисципліни ПрАТ «Суша Балка» як критично деформований та ризикований показує й графічний порівняльний аналіз умов кредитування (рис. 2.6):

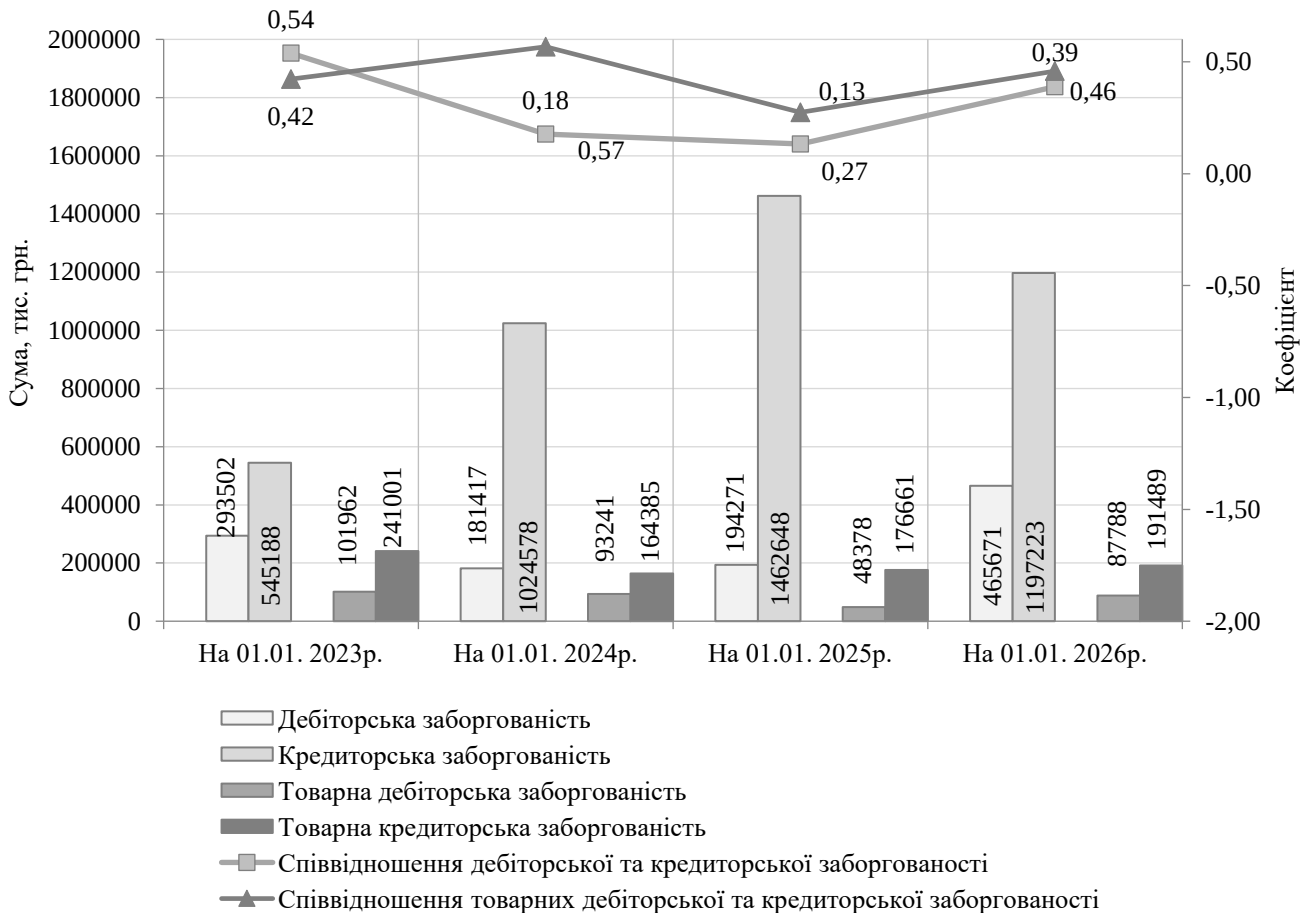

Рис. 2.6. Показники розрахунково-платіжної дисципліни ПрАТ «Суша Балка» у 2023 - 2025 роках

Джерело: складено автором на основі звітності (дод. А1-А3)

Ключовим індикатором тут є показник загальних умов комерційного кредитування, який протягом усього періоду має від'ємне значення і на кінець 2025 року становить -203,9 дня. Ця цифра означає розрив між терміном, на який підприємство надає кредит своїм покупцям, та терміном, на який воно саме отримує відстрочку від кредиторів.

Такий величезний від'ємний розрив свідчить про те, що ПрАТ «Суха Балка» фактично веде діяльність виключно за рахунок запозичених ресурсів, затримуючи виплати на 204 дні довше, ніж це роблять його клієнти. Аналіз платіжної дисципліни за окремими статтями (див. табл. 2.8) показує, що підприємство є «вибірковим» платником. Оборотноість товарної кредиторської заборгованості (37,5 дня) є значно вищою за загальну. Це означає, що компанія намагається підтримувати дисципліну перед постачальниками сировини та енергоносіїв, щоб не зупинити виробничий процес.

Водночас, платіжна дисципліна за іншими статтями повністю зруйнована. Зокрема, заборгованість перед учасниками (власниками) зросла критично, спостерігається небезпечне ігнорування зобов'язань перед персоналом та державою, хоча і держава винна підприємству значні кошти, але за різними податками й бюджетами.

Така стратегія «виживання» через накопичення внутрішніх боргів є ризиковою: вона веде до втрати мотивації персоналу, ризику страйків та величезних штрафних санкцій, що на фоні великого чистого збитку робить фінансову катастрофу лише питанням часу. Підприємство потребує негайного відновлення дисципліни розрахунків, насамперед через повернення заборгованості з бюджету (368,6 тис. грн.) для погашення найбільш критичних соціальних боргів. Хоча в умовах сьогодення України це може становити велику проблему.

Висновки до розділу 2

Базове підприємство ПрАТ «Суха Балка» є великою промисловою компанією України та займається видобутком залізної руди підземним способом. Воно входить до складу інвестиційної групи ДСН, яка також включає Дніпровський металургійний завод, страхові компанії, банк, торгові підприємства, аеропорт, тощо.

Комплексний аналіз ПрАТ «Суха Балка» за період 2023–2025 років дозволяє зробити висновок про перебування підприємства у стані глибокої системної фінансової кризи.

Розрахунки показали, що відбулося значне скорочення ресурсного потенціалу (активів, капіталу) на 13,8%, причому необоротні активи (база виробництва) скоротилися майже на третину. Це вказує на деградацію виробничих потужностей підприємства та зниження інвестиційної привабливості й ризику для майбутніх виробничих можливостей підприємства.

Підприємство перейшло від прибутковості у 2023 році до глибокої збитковості у 2025 році. Навіть часткове відновлення обсягів чистого доходу у 2025 році не допомогло виправити ситуацію через випереджаюче зростання витрат, компанія продовжує накопичувати збитки. Основними факторами негативного впливу є висока собівартість реалізованої продукції та стрімке зростання витрат на збут у 2025 році.

Аналіз відносних показників фінансового стану показав втрата фінансової незалежності: якщо на початку 2023 року власний капітал складав близько 71% від загальної суми пасивів, то до початку 2026 року його частка впала до 46,8%.

Стрімке зростання поточних зобов'язань (до 2,23 млрд. грн.) при одночасному скороченні капіталу створює високі ризики того, що підприємство не зможе вчасно розрахуватися за своїми боргами.

Компанія фактично фінансує свої збитки за рахунок зменшення власного

капіталу та нарощування поточної заборгованості.

Дебіторська заборгованість на підприємстві зросла удвічі за 2025 рік, її структура є вкрай неефективною – майже 80% заборгованості припадає на розрахунки з бюджетом. Це «мертві» активи, які не приносять доходу і провокують гострий дефіцит грошових коштів на рахунках (абсолютна ліквідність 0).

Кредиторська заборгованість зросла удвічі протягом періоду дослідження, причому її основу складають борги перед учасниками (власниками), що свідчить про штучне підтримання життєдіяльності компанії за рахунок внутрішніх запозичень. Тривожним є також зростання боргів зі стягнення зарплат та податків.

Загальна картина показує, що ПрАТ «Суха Балка» перебуває у стані глибокої фінансової кризи, де падіння вартості активів супроводжується заміщенням власного капіталу позиковим

Для виходу з кризи необхідна негайна реструктуризація боргів, радикальне скорочення логістичних та збутових витрат, а також активізація претензійної роботи щодо повернення боргів з бюджету. Без цих кроків та відновлення власного капіталу підприємство може найближчим часом зіткнутися з неможливістю продовжувати операційну діяльність.

РОЗДІЛ 3

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОПТИМІЗАЦІЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Способи зменшення дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом в умовах сучасної України

У сучасній діяльності підприємств України дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом посідає особливе місце серед поточних активів.

Така заборгованість виникає при надмірній або помилковій сплаті податку і може бути зарахована в рахунок інших платежів або отримана на рахунок платника (відшкодування ПДВ експортерам). Це короткострокова заборгованість, яка, як правило, не дисконтується.

Аналіз практики господарювання українських підприємств дозволяє виділити такі основні причини виникнення дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом:

- надмірна або помилкова сплата податків і зборів, зокрема авансових платежів з податку на прибуток;
- від'ємне значення ПДВ, заявлене до відшкодування з бюджету (найбільш поширена причина для підприємств-експортерів);
- переплата єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ);
- помилки у нарахуванні та перерахунку сум зобов'язань у попередніх звітних періодах;
- несвоєчасне коригування авансових внесків при погіршенні фінансових результатів підприємства.

Наявність значної дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом негативно впливає на ліквідність підприємства, відволікає обігові кошти та збільшує потребу у залученні зовнішнього фінансування. З огляду на це управління зазначеною заборгованістю є важливим завданням фінансового менеджменту.

Усі способи зменшення дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом можна поділити на три групи:

- повернення та залік переоплат;
- бюджетне відшкодування ПДВ;
- організаційно-правові заходи примусового повернення (рис. 3.1):

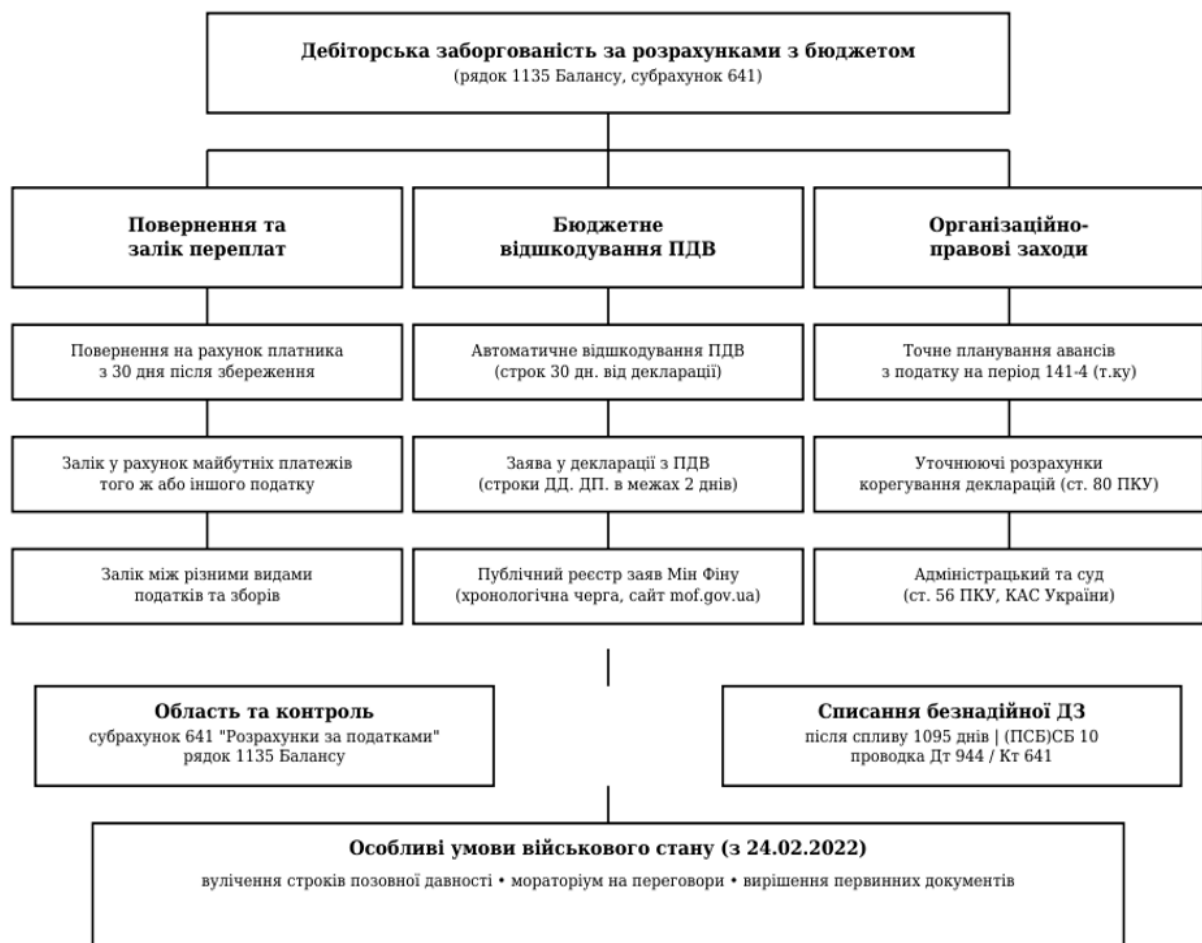

Рис. 3.1. Структурна карта способів зменшення дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом в Україні

Джерело: складено автором на основі [19; 38; 40; 42; 56]

Повернення надмірно сплачених коштів регулюється ст. 43 Податкового кодексу України. Право платника на залік чи повернення надміру сплачених та (або) стягнутих сум податків, зборів, пені, штрафів визначено підпунктом 17.1.10 Податкового кодексу України. Обов'язкова умова для здійснення повернення – наявність відповідної заяви платника, поданої протягом 1095 днів з дня виникнення надміру сплаченої суми.

Процедура повернення передбачає такий порядок: контролюючий орган не пізніше, ніж за 5 робочих днів до закінчення 20-денного строку з дня подання заяви готує висновок про повернення належних сум коштів з відповідного бюджету та подає його до Державної казначейської служби України. Казначейство, у свою чергу, протягом 5 робочих днів повертає помилково та (або) надміру сплачені грошові зобов'язання та пеню платникам.

Заяву на повернення коштів платник може подати через Електронний кабінет Державної податкової служби, що суттєво спрощує та прискорює процедуру.

Залік переплати в рахунок майбутніх платежів – найчастіше використовуваний підхід в Україні.

Згідно з роз'ясненнями Державної податкової служби України (від 14.11.2024), надміру сплачені податки можуть бути автоматично зараховані лише в рахунок майбутніх платежів з того ж податку. Для зарахування переплати з одного податку в рахунок іншого або для повернення коштів необхідно подати заяву платника у порядку, встановленому Податковим кодексом.

На залік переплати в рахунок інших податків також надається 1095 днів. Він здійснюється за тією ж заявою платника, проте у заяві вказується інший напрям перерахування – на погашення грошового зобов'язання та податкового боргу з інших платежів або для подальших розрахунків як авансові платежі.

Бюджетне відшкодування податку на додану вартість (ПДВ) є найбільш значущою статтею дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом для

підприємств – платників ПДВ, передусім для експортерів. Порядок відшкодування регулюється ст. 200 Податкового кодексу України.

Сума бюджетного відшкодування ПДВ повинна бути в межах ліміту реєстрації. Якщо від'ємне значення виявилось більшим за цей ліміт, заяву на бюджетне відшкодування слід обмежити цим лімітом, а решту перенести на наступний обліковий період – при цьому право на відшкодування не втрачається.

Порядок ведення реєстру заяв про повернення ПДВ передбачає формування та ведення реєстру на підставі баз даних ДПС та Казначейства, автоматичне внесення заяв у хронологічному порядку їх надходження (принцип "хто перший подав – той перший у черзі"), а також публікацію реєстру на офіційному веб-сайті Міністерства фінансів України. Таким чином забезпечується прозорість та черговість виплат.

Для отримання бюджетного відшкодування платник заповнює додатки Д3 та Д4 до декларації з ПДВ. Автоматичне відшкодування здійснюється протягом 30 календарних днів після граничного строку подання декларації.

Практичний кейс (ТОВ "Едельвейс") публічно засвідчений: за липень 2024 р. підприємство отримало від'ємне значення в декларації з ПДВ на суму 380 000 грн. та подало заяву на відшкодування. Для цього було заповнено додатки Д3 та Д4. Заяву було автоматично внесено до публічного реєстру на сайті Міністерства фінансів України, після чого Казначейство здійснило перерахування протягом встановленого строку. Дебіторська заборгованість за рядком 1135 була повністю ліквідована [41].

Одним із профілактичних методів зменшення дебіторської заборгованості є своєчасне коригування раніше поданих декларацій. Якщо платник виявив помилку у бік збільшення задекларованих зобов'язань (тобто фактично переплатив), він має право подати уточнюючий розрахунок відповідно до ст. 50 ПКУ. Це дозволяє або зменшити поточне зобов'язання, або сформувати підставу для повернення переплати.

Уточнюючий розрахунок може подаватися як окремим документом, так і у складі наступної декларації. У першому випадку зміни набувають чинності одразу; у другому – відображаються у звітному кварталі. Штраф за самостійне виправлення помилки через уточнюючий розрахунок становить лише 3% від суми заниженого зобов'язання (проти 5% при виправленні через наступну декларацію), що робить цей метод вигідним.

Значну частину дебіторської заборгованості за рядком 1135 спричиняють авансові платежі з податку на прибуток, розраховані виходячи з фінансових результатів попереднього року. При суттєвому падінні прибутку у поточному році утворюється стала переплата. Механізм зменшення або скасування авансових внесків є ефективним превентивним інструментом.

Точне прогнозування фінансових результатів і своєчасне подання повідомлення до податкової служби про зменшення авансових внесків дозволяє уникнути накопичення дебіторської заборгованості ще до її виникнення. Це особливо актуально в умовах воєнного стану, коли значна частина підприємств зазнала суттєвого падіння доходів.

У разі безпідставної відмови податкової служби у поверненні переплати або відшкодуванні ПДВ підприємство має право скористатися механізмами правового захисту: подати скаргу до вищого контролюючого органу (адміністративне оскарження у порядку ст. 56 Податкового кодексу) або звернутися до адміністративного суду з позовом про зобов'язання ДПС повернути кошти.

Судова практика 2023–2025 роки свідчить про значний відсоток задоволених позовів платників у справах про бездіяльність податкових органів щодо відшкодування ПДВ. Суди системно зобов'язують контролюючі органи включати суми до Реєстру та здійснювати відшкодування у встановлені строки. Позасудове адміністративне оскарження є швидшим (30 календарних днів) та менш затратним інструментом першого рівня захисту.

У разі, якщо всі попередні методи виявились недостатніми, підприємство може вдатися до списання безнадійної дебіторської заборгованості з балансу. Виявлена за результатами інвентаризації заборгованість, строк позовної давності якої минув та яка є безнадійною для стягнення, підлягає списанню відповідно до вимог П(С)БО 10.

Строк позовної давності за загальним цивільним правилом становить 3 роки, однак для цілей податковий кодекс (право на повернення переоплати) застосовується термін 1095 днів. Після спливу цього строку підприємство формує проводку Дт 944/ Кт 641 (за умови, що резерв сумнівних боргів не формувався). Важливо враховувати, що списання не є операцією, яка зменшує зобов'язання з податку на прибуток, якщо сума раніше не була включена до доходів. Даний метод є збитковим, але в умовах неможливості повернення коштів дає можливість оздоровити баланс.

Воєнний стан, запроваджений в Україні з 24 лютого 2022 року, суттєво вплинув на порядок реалізації вищезазначених механізмів зменшення дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом. Необхідно виділити такі ключові особливості:

- зупинення строків позовної давності та строків подання заяв про повернення переоплат на весь час дії воєнного стану. Зміни, що набули чинності 04.09.2025р., скоригували порядок обчислення таких строків, надавши підприємствам додатковий час для реалізації своїх прав;
- мораторій на проведення документальних перевірок (2022–2024 рр.) обмежував можливості податкових органів щодо підтвердження або спростування сум до відшкодування ПДВ, що фактично уповільнювало процедуру бюджетного відшкодування для ряду платників;
- пошкодження або знищення первинних документів на територіях бойових дій ускладнює підтвердження факту переоплати, що вимагає відновлення

документації через альтернативні джерела – виписки банків, дані Електронного кабінету податкової служби, реєстр податкових накладних;

- для підприємств, зареєстрованих на тимчасово окупованих територіях або евакуйованих звідти, передбачено окремий порядок обліку та стягнення дебіторської заборгованості за відповідними листами державних органів.

Перелічені фактори вимагають від фінансових служб підприємств підвищеної уваги до документального підтвердження переплат, своєчасного відновлення облікових даних та активного моніторингу стану Реєстру відшкодування ПДВ на сайті Міністерства фінансів. Якщо звести всі умови, то отримаємо наступну пам'ятку для відповідальних осіб з зазначених питань (табл. 3.1):

Таблиця 3.1

**Зведена характеристика методів зменшення дебіторської заборгованості
за розрахунками з бюджетом**

Метод	Нормативна база	Строк реалізації	Очікуваний ефект
Повернення переплати	ст. 43 ПКУ	20 р.д. + 5 р.д.	Зменшення ДЗ та поповнення обігових коштів
Залік у рахунок ін. платежів	ст. 43, 87.1 ПКУ	20 р.д.	Зменшення ДЗ без грошового руху
Бюджетне відшкодування ПДВ	ст. 200 ПКУ	30 к.д. (авт.)	Ліквідація від'ємного значення ПДВ
Уточнюючі розрахунки	ст. 50 ПКУ	одразу після подачі	Превентивне зниження ДЗ
Скасування авансів з податку на прибуток	ст. 141.4 ПКУ	квартальне	Запобігання виникненню ДЗ
Адміністративне оскарження / суд	КАС України	1-6 місяців	Примусове стягнення відмовленої суми
Списання безнадійної дебіторської заборгованості	П(С)БО 10, ПКУ	після 1095 днів	Очищення балансу

Джерело: складено автором на основі [38; 42]

Проте, сьогодні в умовах війни, все частіше підприємства вимушені звертатися до стягнення боргу через суд. Тому важливо розглянути такий порядок.

Ефективне стягнення заборгованості бюджету перед підприємством потребує послідовного виконання комплексу правових та організаційних заходів. Незважаючи на різноманітність видів бюджетної заборгованості (невиконані договірні зобов'язання, бюджетне відшкодування податків, повернення надміру сплачених коштів тощо), загальний механізм захисту прав кредитора має універсальний характер та складається з декількох взаємопов'язаних етапів.

Етап 1. Визначення характеру та правової природи заборгованості. Першочерговим завданням підприємства є встановлення правової природи виниклої заборгованості. Від правильного визначення виду вимоги залежить вибір способу захисту порушеного права, порядок звернення до компетентних органів та особливості судового розгляду.

На практиці найбільш поширеними видами заборгованості бюджету перед підприємствами є:

- заборгованість за договорами поставки товарів, виконання робіт або надання послуг для державних чи комунальних потреб;
- заборгованість з бюджетного відшкодування податку на додану вартість;
- повернення надміру або помилково сплачених податків і зборів;
- виплата коштів на підставі судових рішень, ухвалених на користь підприємства;
- компенсація збитків, завданих незаконними рішеннями чи діями органів державної влади.

Етап 2. Формування доказової бази. Наступний етап - збір та систематизація документів, які підтверджують існування заборгованості та правомірність вимог підприємства.

Залежно від характеру спору доказова база може включати: договори та додаткові угоди; акти виконаних робіт; накладні та товарно-транспортні накладні;

рахунки-фактури; податкові декларації; платіжні документи; листування між сторонами; акти звірки взаєморозрахунків; рішення контролюючих органів; судові рішення.

Особливого значення набуває підтвердження факту належного виконання підприємством своїх зобов'язань. Саме наявність належно оформлених первинних документів значною мірою визначає перспективу успішного врегулювання спору як у досудовому, так і в судовому порядку.

На цьому ж етапі здійснюється розрахунок суми заборгованості. Крім основного боргу, можуть бути визначені додаткові фінансові вимоги у вигляді штрафних санкцій, інфляційних втрат та процентів річних, якщо їх стягнення передбачене законодавством або договором.

Етап 3. Проведення досудового врегулювання спору. Є важливим елементом механізму захисту майнових інтересів підприємства. Його метою є спонукання боржника до добровільного виконання своїх зобов'язань без звернення до суду.

У межах цього етапу підприємство направляє до відповідного органу державної влади, бюджетної установи або розпорядника бюджетних коштів письмову претензію, у якій зазначаються:

- обставини виникнення заборгованості;
- розмір боргу;
- правове обґрунтування вимог;
- строк для добровільного виконання зобов'язань;
- попередження про можливість звернення до суду.

Досудовий порядок дозволяє не лише скоротити часові та фінансові витрати, але й отримати додаткові докази для майбутнього судового процесу. Відповідь боржника або її відсутність можуть свідчити про позицію сторони та використовуватися під час судового розгляду.

У багатьох випадках саме на цій стадії відбувається уточнення причин затримки платежів, зокрема пов'язаних із бюджетними асигнуваннями,

проходженням платежів через органи Казначейства або технічними помилками в документації.

Етап 4. Судовий захист порушеного права.

Якщо досудове врегулювання не дало результату, підприємство реалізує право на судовий захист.

Залежно від характеру правовідносин спір може розглядатися господарськими або адміністративними судами. Предметом судового розгляду можуть бути:

- стягнення заборгованості за договором;
- визнання протиправною бездіяльності державного органу;
- зобов'язання вчинити певні дії;
- стягнення бюджетного відшкодування;
- відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями органів влади.

Під час підготовки позовної заяви підприємство повинно належним чином обґрунтувати свої вимоги та підтвердити їх документальними доказами.

Судовий розгляд передбачає дослідження всіх обставин справи, оцінку доказів та встановлення факту порушення майнових прав позивача. У разі доведення обґрунтованості вимог суд ухвалює рішення про їх задоволення повністю або частково.

Отримання позитивного судового рішення є важливим етапом захисту прав підприємства, однак саме по собі не гарантує фактичного отримання коштів.

Етап 5. Отримання виконавчого документа та ініціювання виконання рішення. Після набрання рішенням законної сили підприємство отримує виконавчий документ, який є підставою для примусового виконання судового рішення.

Виконавчий документ подається до відповідного органу примусового виконання або органу Державної казначейської служби України залежно від характеру боржника та встановленого законодавством порядку виконання.

На цьому етапі особливого значення набуває правильність оформлення документів, дотримання процесуальних строків та повнота поданого пакета документів.

У разі виявлення недоліків документи можуть бути повернуті без виконання, що призводить до додаткових часових втрат та затримки отримання коштів.

Етап 6. Казначейське виконання судового рішення. Особливістю стягнення коштів з бюджетних установ є застосування спеціального механізму казначейського виконання судових рішень.

На відміну від звичайних суб'єктів господарювання, бюджетні установи здійснюють платежі через систему Державної казначейської служби України. Саме тому виконання судових рішень щодо таких боржників має певні процедурні особливості.

Казначейство здійснює перевірку поданих документів, визначає наявність необхідних бюджетних асигнувань та проводить списання коштів відповідно до встановленої черговості платежів.

Практика свідчить, що саме на цій стадії найчастіше виникають проблеми, пов'язані з недостатністю бюджетного фінансування, затримками проведення платежів або черговістю виконання судових рішень.

З огляду на це підприємство повинно здійснювати постійний моніторинг стану виконання рішення та своєчасно реагувати на можливі порушення.

Етап 7. Контроль за фактичним виконанням та захист прав у разі бездіяльності. Заключний етап алгоритму.

У разі невиконання судового рішення або затягування процедури підприємство має право оскаржити бездіяльність відповідних посадових осіб, органів виконавчої служби або органів Казначейства в установленому законом порядку.

Крім того, можливим є звернення до суду з додатковими вимогами щодо захисту порушених прав, якщо дії чи бездіяльність уповноважених органів

спричинили нові майнові втрати.

Таким чином, дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом є специфічним видом поточних активів, що відображає суму переплат, помилково сплачених коштів та не відшкодованого ПДВ.

Серед усіх способів зменшення зазначеної заборгованості найбільш дієвими та оперативними є: залік переплати в рахунок інших податків та бюджетне відшкодування ПДВ з використанням механізму публічного Реєстру Міністерства фінансів України. Усі методи передбачають чіткі строки виконання та підкріплені нормами законодавства.

Превентивними інструментами, що дозволяють уникнути накопичення дебіторської заборгованості, є: точне планування авансових платежів з податку на прибуток, своєчасне подання уточнюючих розрахунків та постійний моніторинг стану розрахунків з бюджетом.

В умовах воєнного стану особливої актуальності набувають питання зупинення строків позовної давності та використання захисних механізмів у вигляді адміністративного оскарження та судового захисту прав платника.

Універсальний алгоритм стягнення заборгованості бюджету перед підприємством охоплює сім взаємопов'язаних етапів: визначення характеру боргу, формування доказової бази, досудове врегулювання спору, судовий захист, отримання виконавчого документа, казначейське виконання судового рішення та контроль за фактичним отриманням коштів. Послідовна реалізація зазначених етапів дозволяє забезпечити належний захист майнових інтересів підприємства та підвищити ефективність механізму відшкодування бюджетної заборгованості.

Практичне застосування розглянутих методів потребує комплексного підходу: поєднання оперативного обліку розрахунків з бюджетом, своєчасного реагування на виявлені переплати та активного використання електронних сервісів державних органів.

3.2. Оптимізація складу і розміру дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Суха Балка»

За результатами проведеного аналізу фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Суха Балка» встановлено, що підприємство завершило 2024 та 2025 роки зі збитками, тоді як у 2023 році воно отримало чистий прибуток у розмірі 114,84 млн. грн. Простежується стійка тенденція до погіршення фінансових результатів: прибуток знизився з 1,33 млрд. грн. у 2021 році до 487,88 млн. грн. у 2022 році, після чого у 2024 році підприємство вперше вийшло у зону збитку, а в 2025 році поглибило цю ситуацію. Аналіз виявив комплекс взаємопов'язаних проблем: падіння обсягів видобутку, зростання собівартості підземного видобутку, втрату ключових ринків збуту внаслідок повномасштабної війни, а також суттєве зростання витрат на збут та адміністративних витрат. У цьому розділі сформовано систему рекомендацій, що враховує як специфіку підприємства, так і його місце у структурі групи DCH Steel холдингу DCH.

Ми можемо виокремити наступні напрямки здійснення заходів на базовому підприємстві, які матимуть позитивний ефект як на стан дебіторської і кредиторської заборгованостей, так і на фінансовий стан компанії в цілому:

- оптимізація операційних витрат із використанням ресурсів холдингу DCH;
- підвищення обсягів і якості продукції через реалізацію потенціалу вертикальної інтеграції;
- переосмислення ролі підприємства в холдингу та оптимізація трансфертного ціноутворення;
- диверсифікація ринків збуту з урахуванням зміни кон'юнктури;
- скорочення витрат на збут та оптимізація логістики;
- скорочення адміністративних витрат та підвищення ефективності управління
- залучення зовнішнього фінансування та використання державних

механізмів підтримки.

Першим кроком розглянемо як можна провести оптимізацію операційних витрат із використанням ресурсів холдингу DCH.

Підземний спосіб видобутку залізної руди є значно дорожчим порівняно з відкритим кар'єрним видобутком, що зумовлює підвищену чутливість підприємства до будь-якого зростання витрат. Водночас перебування у складі холдингу DCH створює унікальні можливості для зниження собівартості через механізми внутрішньогрупової кооперації.

На підприємстві реалізується інвестиційна програма з упровадження самохідних машин у виробництво [22]. Рекомендується прискорити її виконання, оскільки перехід на самохідну техніку безпосередньо знижує трудомісткість гірничих робіт, зменшує витрати на обслуговування застарілого обладнання та підвищує безпеку праці. Враховуючи, що обсяги видобутку падали і прогноз показував, що падіння примальовуватиметься, але передбачається все одно [36], оновлення техніки дозволить утримати або наростити обсяги без пропорційного збільшення витрат.

Окремим резервом є внутрішньохолдинговий механізм технічного забезпечення. Дніпровський металургійний завод (ДМЗ), що також входить до DCH Steel, вже виготовляє обладнання для підземного дробильно-дозаторного комплексу рудника та розглядає виробництво шахтних пристроїв безпеки [1]. Розширення цього співробітництва на системній основі – із закріпленням трансфертних цін на рівні собівартості плюс мінімальна маржа – дозволить «Сухій Балці» скоротити витрати на закупівлю запчастин і обладнання в зовнішніх постачальників.

Також доцільним є проведення енергоаудиту та впровадження заходів з енергоефективності. Шахтна вентиляція, водовідлив та підйомні установки формують значну частку енергетичних витрат, а нестабільність електропостачання в умовах воєнного часу додатково збільшує витрати через простої та пошкодження

обладнання [45]. Рекомендується впровадити резервні джерела живлення для критичних вузлів виробничого процесу, використовуючи фінансовий потенціал групи DCH.

Наступним кроком дослідимо підвищення обсягів і якості продукції через реалізацію потенціалу вертикальної інтеграції.

Придбання «Сухої Балки» та ДМЗ у 2017–2018 роках мало чітку стратегічну логіку: власник групи DCH Олександр Ярославський задекларував намір побудувати синергію між рудником та металургійним заводом, оскільки «ДМЗ споживає продукцію Сухої Балки» [57]. Однак у фінансових результатах 2025 року цей потенціал реалізований недостатньо.

Рекомендується здійснити перехід від виробництва аглоруди до продукції з вищою доданою вартістю – залізорудного концентрату та окатишів. Стратегічний план DCH для рудника включав організацію збагачувальної фабрики та освоєння більш глибоких горизонтів залягання руди [28]. Реалізація цих заходів дозволить підвищити конкурентоспроможність продукції на зовнішніх ринках, де преміальні сорти руди зберігають ціновий відрив від стандартної аглоруди навіть в умовах загального цінового тиску.

Збагачений концентрат, що постачається внутрішньо на ДМЗ, додатково означатиме, що додана вартість залишається в межах групи DCH Steel навіть при несприятливій кон'юктурі зовнішнього ринку. Таким чином, консолідований фінансовий результат холдингового сегменту може покращуватись навіть при тимчасовій збитковості рудника як окремої юридичної особи.

Також пропонуємо спрямувати зусилля на переосмислення ролі підприємства в холдингу та оптимізація трансфертного ціноутворення.

Перебування у складі великого диверсифікованого холдингу є одночасно перевагою і потенційним джерелом прихованих фінансових ризиків для конкретного підприємства. Однією з поширених практик у холдингових структурах є трансфертне ціноутворення, при якому сировинне підприємство постачає

продукцію переробному виробництву за заниженими внутрішніми цінами, фактично перекладаючи прибуток на наступну ланку ланцюжка.

Рекомендується провести аудит умов внутрішньогрупових договорів між «Сухою Балкою» та ДМЗ на предмет відповідності ринковим цінам, що склалися на залізну руду відповідних сортів. У разі виявлення систематичного заниження трансфертних цін необхідно їх скоригувати або компенсувати у формі цільових субсидій із боку керуючої компанії холдингу, що є прийнятнішою практикою з точки зору корпоративного управління та оподаткування.

Крім того, необхідно чітко визначити стратегічну роль ПрАТ «Суха Балка» в структурі DCH Steel: чи є вона самостійним прибутковим центром, чи виконує функцію постачальника сировини для ДМЗ з можливим перехресним субсидуванням. Відповідно до обраної ролі мають формуватися і фінансові очікування від підприємства, що впливає на оцінку його збитковості та управлінські рішення щодо її подолання.

Окремо варто провести роботу щодо диверсифікації ринків збуту з урахуванням зміни кон'юнктури.

Структура ринків збуту ПрАТ «Суха Балка» зазнала суттєвих змін унаслідок повномасштабного вторгнення. До 2022 року основними споживачами продукції рудника були Дніпровський металургійний комбінат, Маріупольський металургійний комбінат, Південний ГЗК та ДМЗ [45]. Знищення маріупольських підприємств фактично ліквідувало значний сегмент внутрішнього ринку збуту, що безпосередньо позначилось на доходах рудника.

У середньостроковій перспективі рекомендується переорієнтуватись на металургів країн Центральної та Східної Європи, які зацікавлені у диверсифікації сировинного постачання та відмові від ланцюжків, пов'язаних із Росією. Повоєнне відновлення України також формуватиме додатковий внутрішній попит на металопродукцію, що опосередковано підвищить попит на залізну руду. Важливо врахувати глобальну загрозу: запуск найбільшого у світі родовища Сіманду в Гвінеї

наприкінці 2025 року може суттєво збільшити пропозицію залізної руди на світовому ринку та посилити ціновий тиск [24]. Відтак стратегія збуту має зосередитись на укладанні довгострокових контрактів за фіксованими або мінімально гарантованими цінами, що забезпечить передбачуваність доходів незалежно від коливань спотового ринку.

Для виходу на нові ринки підприємство може використовувати ресурси холдингу: фінансові інструменти групи ДСН (страхове покриття через ІНГО Україна, торгове фінансування) та репутаційний капітал групи як системного інвестора в українську промисловість.

Наступний крок – скорочення витрат на збут та оптимізація логістики.

За результатами проведеного фінансового аналізу, витрати на збут ПрАТ «Суша Балка» демонструють стійке зростання і є одним із чинників, що безпосередньо формує збитковість підприємства. Враховуючи специфіку продукції – навалювальні вантажі з невисокою питомою вартістю на тонну – логістичні витрати складають значну частку у структурі витрат на збут, а отже, є першочерговим об'єктом оптимізації.

Рекомендується здійснити наступні заходи:

- провести тендерну переоцінку залізничних тарифів на перевезення руди та укласти довгострокові договори з «Укрзалізницею» на умовах знижок за обсяг – враховуючи, що «Суша Балка» є одним з великих регулярних вантажовідправників у Криворізькому регіоні, переговорна позиція підприємства є достатньою для отримання преференційних умов;

- оптимізувати логістичний маршрут через максимальне використання внутрішньохолдингових поставок до ДМЗ, що скорочуватиме відстань транспортування та витрати на проміжне зберігання;

- переглянути умови договорів із торговими посередниками: у разі наявності зовнішніх агентів або трейдерів, які отримують комісію за реалізацію продукції, доцільно оцінити можливість прямих продажів кінцевим споживачам через

комерційну службу холдингу DCH Steel;

- скоротити витрати на складування та відвантаження через синхронізацію графіків видобутку та відвантаження, що мінімізує час зберігання продукції на складських майданчиках.

Далі необхідно вжити заходів зі скорочення адміністративних витрат та підвищення ефективності управління.

Джерелами цього зростання можуть бути інфляційне збільшення заробітної плати адміністративного персоналу, витрати на безпеку та охорону в умовах воєнного часу, а також дублювання управлінських функцій між рівнем підприємства та керуючою компанією холдингу.

Рекомендується:

– провести функціональний аудит адміністративного апарату з метою виявлення дублюючих функцій, які можуть бути передані на рівень керуючої компанії DCH Steel (спільні служби: юридична, бухгалтерська, IT, HR) – це дозволить скоротити власний адміністративний персонал без втрати якості управління;

– впровадити систему бюджетування та щомісячного контролю відхилень адміністративних витрат від затвердженого кошторису з обов'язковим звітуванням перед Наглядовою радою – враховуючи, що за 2024 та 2025 роки заплановані збори акціонерів розглядали питання покриття збитку та затвердження фінансових результатів [25], системний контроль витрат є необхідним управлінським інструментом;

– оптимізувати витрати на корпоративне управління шляхом переходу на дистанційний формат проведення зборів акціонерів та засідань Наглядової ради, що вже частково реалізується – збори 2024 та 2025 року проводились у дистанційному режимі [28];

– запровадити систему ключових показників ефективності (KPI) для керівників адміністративних підрозділів із прив'язкою частини винагороди до

досягнення цільових значень витратних показників.

У ширшому контексті холдингу перенесення частини адміністративних функцій на рівень DCH Steel є економічно виправданим: спільні служби дозволяють досягти ефекту масштабу та скоротити питомі адміністративні витрати на одиницю продукції.

Окремо підприємству доцільно розглянути можливість залучення зовнішнього фінансування та використання державних механізмів підтримки.

Група DCH у 2019 році заявляла про наміри інвестувати в гірничо-металургійні активи близько 150–200 млн. дол. США протягом п'яти років [1]. В умовах збитковості рудника критично важливо зафіксувати конкретні зобов'язання та графік інвестицій із боку холдингу, не обмежуючись покриттям збитку за рахунок нерозподіленого прибутку. Таке покриття є тимчасовим заходом і не усуває структурних причин збитковості.

Додатково рекомендується задіяти зовнішні механізми фінансування:

- програми відновлення та підтримки промисловості від міжнародних фінансових інститутів – Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейського інвестиційного банку (ЄІБ), які активно фінансують проєкти у гірничодобувній галузі України;
- кредитні інструменти Укрексімбанку та Укргазбанку для підприємств, що реалізують модернізацію виробництва;
- механізми страхування воєнних ризиків від Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій (MIGA) та інших міжнародних структур, що дозволить залучати фінансування за нижчими ставками.

Присутність «Сухої Балки» у складі великого диверсифікованого холдингу підвищує її кредитний рейтинг як позичальника і спрощує доступ до вказаних інструментів порівняно із самостійним учасником ринку.

Враховуючи, що розрахувати точні цифри ефекту від запропонованих рекомендацій важко без внутрішньої детальної інформації по зазначених вище

заходах, ми можемо зробити прогнозні розрахунки виходячи з деяких припущень, орієнтуючись при цьому на нижню межу ймовірних підсумків таких заходів.

Так, припустимо, що підприємству вдасться забезпечити зростання виручки від реалізації хоча б на той відсоток, що зазначався на останніх зборах акціонерів, тобто 12% [25].

Тобто приріст чистої виручки від реалізації складе:

$$2690771 \text{ тис. грн.} \cdot 0,12 = 3013664 \text{ тис. грн.}$$

При цьому заходи зі зниження собівартості дозволять забезпечити певний розрив у темпах росту витрат на основну діяльність у порівнянні з виторгом, наприклад, хоча б на 4%, тоді темп росту собівартості реалізованої продукції складе 8%, а по сумі це буде:

$$1790219 \text{ тис. грн.} \cdot 0,08 = 1933437 \text{ тис. грн.}$$

Такий розрив дозволить покращити фінансові результати від основної діяльності, розрахунок яких надамо в розрахунково-аналітичній прогнозній звітності (табл. 3.2).

Але перед цим додамо ще кілька змін, які компанія може отримати внаслідок описаної системи заходів.

Зокрема, кроки з економії адміністративних витрат і витрат на збут повинні суттєво вплинути, припустимо, що буде забезпечено зниження на 30% (це помірний прогноз, адже збори акціонерів вказують на більші очікування), а також мають зменшитися й фінансові витрати, які зростали надто швидкими темпами та не відповідали тим доходам, задля яких здійснювались (припустимо, що за один рік не вдасться збалансувати фінансові доходи і витрати до позитивного сальдо, але хоча б намітити тенденцію вийде, нехай тут економія також складе 30% для приблизного прикладу).

Всі інші показники у прогнозному звіті про фінансові результати є розрахунковими, витрати на податок на прибуток розрахуємо виходячи з фактично отриманого в такому разі прибутку згідно діючої ставки на 2026 рік.

**Аналіз динаміки фінансових результатів ПрАТ «Суха Балка» в
прогнозному періоді, тис. грн.**

Стаття	2025 рік	Прогноз	Відхилення
Чистий дохід від реалізації продукції	2690771	3013664	322893
Собівартість реалізованої продукції	1790219	1933437	143218
Валовий прибуток (збиток)	900552	1080227	179675
Сукупні операційні витрати (-) та доходи (+) (сальдо)	-1120322	-784225	336097
Фінансовий результат від операційної діяльності	-219770	296002	515772
Фінансові доходи (+) та витрати (-) (сальдо)	-189855	-132899	56957
Фінансовий результат від звичайної діяльності	-409625	163103	572728
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-10574	29359	39933
Чистий прибуток	-420199	192462	612661

Джерело: власні розрахунки автора

Результати розрахунків показали, що з урахуванням пропозицій ПрАТ «Суха Балка» може розраховувати на Break-even (вихід на прибутковість зі збитковості). Це буде забезпечено помірними змінами на кожному етапі формування фінансових результатів.

Так, прогнозується зростання чистого доходу від реалізації на 322893 тис. грн. про рості собівартості на 143218 тис. грн., що дозволить збільшити валовий прибуток на 179675 тис. грн. (на 19,3%).

Найбільш вагомим чинником покращення результатів є суттєве скорочення від'ємного сальдо сукупних операційних витрат та доходів на 336097 тис. грн. – тут відіграють свою роль всі заходи зі зниження адміністративних витрат підприємства та витрат на збут, логістику.

Це дозволить компанії вийти з операційного збитку в 219770 тис. грн. у 2025 році та отримати позитивний фінансовий результат від операційної діяльності у розмірі 296002 тис. грн.

Ключовим досягненням прогностного періоду буде перехід від збиткової діяльності до прибуткової. Якщо у 2025 році зафіксовано чистий збиток у розмірі 420199 тис. грн., то в прогностному періоді очікується отримання чистого прибутку у розмірі 192462 тис. грн.

Наступним кроком складемо прогностний баланс базового підприємства. В майні та джерелах фінансування також мають відбутися позитивні зміни внаслідок описаних на початку розділу заходів. Зокрема, припустимо, що компанії вдасться вивільнити кошти з боргів бюджету у розмірі 50%. Цей рівень досить вірогідний, оскільки компанія в рахунок переplat не сплатить податок на прибуток, що отримає в прогностному році (відобразимо зменшення суми за відповідними рядками в активі балансу), підприємству має вдатися отримати бюджетне відшкодування за ПДВ, адже ця практика в країні працює і досить успішно, а також частину податків, пов'язаних з оплатою праці та страхуванням, врахують при подальших нарахуваннях в прогностному році, тощо.

Вивільнені кошти пропонуємо спрямувати частково на оновлення парку основних засобів, наприклад 25%, а також на поповнення коштів на рахунках для забезпечення ліквідності, наприклад 15%. Залишок необхідно спрямувати на погашення кредиторської заборгованості за розрахунками з персоналом та з учасниками. На нашу думку, під час провадження більш вдалої політики з отриманням прибутків, підприємство подолає борги перед персоналом вже за перший квартал прогностного року, оскільки це звичайна щомісячна процедура і поступове вивільнення коштів та отримання доходів дадуть змогу зробити це без проблем. А для розрахунку з учасниками необхідно провести окремі накази та почати погашати значні суми боргів, тому пропонуємо саме на це спрямувати залишок коштів та той чистий прибуток, що був розрахований вище.

Складемо прогнозний баланс з урахуванням змін (табл. 3.3):

Таблиця 3.3

**Аналіз динаміки майна та джерел фінансування ПрАТ «Суха Балка» в
прогнозному періоді, тис. грн.**

Показник	На початок прогнозного року	На кінець прогнозного року	Відхилення
Необоротні активи	1654822	1708243	53421
Оборотні активи	4739091	4557460	-181631
- запаси	164326	164326	0
- дебіторська заборгованість за продукцію	87788	87788	0
- дебіторська заборгованість за розрахунками:	377648	193323	-184325
= за виданими авансами	8998	8998	0
= з бюджетом	368650	184325	-184325
в т.ч. з податку на прибуток	3868	-25491	-29359
- грошові кошти	47610	79663	32053
АКТИВ	6393913	6265703	-128210
Власний капітал	2991192	3183654	192462
- нерозподілений прибуток	1845343	2037805	192462
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1168888	1168888	0
Поточні зобов'язання і забезпечення	2233833	1913161	-320672
- короткострокові кредити банків	988998	988998	0
- поточна кредиторська заборгованість за:			0
= товари, роботи, послуги	191489	191489	0
= розрахунками з бюджетом	60008	60008	0
= розрахунками зі страхування	46490	46490	0
= розрахунками з оплати праці	102378	102378	0
= одержаними авансами	396	396	0
= розрахунками з учасниками	796462	475790	-320672
- інші поточні зобов'язання	47612	47612	0
ПАСИВ	6393913	6265703	-128210

Джерело: власні розрахунки автора

Згідно пропозицій зростуть необоротні активи, знизяться оборотні активи за рахунок неефективних статей, а саме – дебіторської заборгованості бюджету перед

підприємством, що забезпечить покращення структури активів.

Власний капітал підприємства зростає на 192462 тис. грн. за рахунок накопичення нерозподіленого прибутку, це свідчить про те, що підприємство стане більш самодостатнім і менш залежним від зовнішніх запозичень.

Суттєве скорочення зобов'язань на 320672 тис. грн. за розрахунками з учасниками (акціонерами), що покращить якість пасивів в цілому і кредиторської заборгованості, зокрема.

Більш наочно та інформативно про покращення предмету дослідження та фінансового стану загалом можна представити за допомогою відносних показників, розрахованих на підставі прогнозної звітності (табл. 3.4):

Таблиця 3.4

**Аналіз показників дебіторської і кредиторської заборгованості
та фінансового стану ПрАТ «Суха Балка» в прогнозному періоді**

Показник	2025 рік	Прогноз	Відхилення
Коефіцієнт автономії	0,47	0,51	0,04
Коефіцієнт фінансової залежності	0,53	0,49	-0,04
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,02	0,04	0,02
Коефіцієнт рентабельності продажу	-0,16	0,06	0,22
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	-0,14	0,06	0,20
Коефіцієнт рентабельності всього капіталу	-0,07	0,03	0,10
Питома вага дебіторської заборгованості в активах, %	7,28	4,49	-2,79
Питома вага дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом в активах, %	5,77	2,94	-2,82
Питома вага кредиторської заборгованості в капіталі, %	18,72	13,99	-4,73
Питома вага кредиторської заборгованості за розрахунками з учасниками в капіталі, %	12,46	7,59	-4,86
Оборотність дебіторської заборгованості загальної, дні	67,28	45,21	-22,07
Оборотність кредиторської заборгованості загальної, дні	271,15	125,58	-145,57
Загальні умови комерційного кредитування, дні	-203,88	-80,37	123,50

Джерело: власні розрахунки автора

Розрахунки свідчать про впевнену траєкторію виходу підприємства з кризи.

Так, фінансова стійкість та незалежність покращаться: коефіцієнт автономії зросте з 0,47 до 0,51, сягнувши нормативного значення (0,5). Тобто у прогностичному періоді більше половини активів підприємства будуть сформовані за рахунок власних коштів, що дуже добре. Відповідно, коефіцієнт фінансової залежності знижується з 0,53 до 0,49. Це підтверджує раніше зроблені висновки про те, що підприємство стає менш вразливим до дій зовнішніх кредиторів.

Показники рентабельності всі зростуть та перейдуть з коефіцієнтів збитковості до коефіцієнтів прибутковості. Рентабельність продажів зросте з -0,16 до 0,06, тобто кожна гривня доходу приносить 6 копійок чистого прибутку, тоді як раніше вона приносила 16 копійок збитку. Рентабельність власного капіталу також входить у позитивну зону (0,06), що свідчить про відновлення інвестиційної привабливості підприємства для власників. Рентабельність всього капіталу становитиме 0,03, що вказує на ефективне використання всіх активів компанії. Хоч коефіцієнти і невисокі, динаміка та факт отримання прибутку після двох років зі збитками, матимуть великий позитивний вплив на фінансовий стан, думку контрагентів про компанію тощо.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності подвоїться: з 0,02 до 0,04. Хоча він все ще нижче нормативу, динаміка позитивна завдяки зростанню залишку грошових коштів на 32053 тис. грн.

Щодо показників стану та ефективності використання безпосередньо дебіторської та кредиторської заборгованостей, то тут також матимемо позитивні зміни. Дебіторська заборгованість суттєво прискорить оборотність – з 67,28 днів до 45,21 дня. Питома вага її в активах падає з 7,28% до 4,49%, що свідчить про покращення роботи з дебіторами та швидше повернення коштів у оборот.

Оборотність кредиторської заборгованості прискориться більш ніж удвічі – з 271,15 дня до 125,58 днів.

Загальні умови комерційного кредитування покращується з -203,88 до -80,37

дня. Хоча підприємство все ще користується «безкоштовним» капіталом кредиторів довше, ніж надає кредит покупцям, розрив скорочується, що зменшує фінансовий тиск на компанію.

Отже, підприємство у прогностному періоді планує:

- вийти на прибуткову діяльність, що дозволить збільшити власний капітал;
- суттєво знизити поточну заборгованість (особливо перед учасниками), що зменшить фінансовий тиск;
- збільшити запас грошових коштів, що підвищить платоспроможність;
- перехід до стабільного фінансового стану через поєднання прибуткової діяльності та оптимізації балансу.

У розділі розроблено комплексну систему рекомендацій щодо подолання збитковості ПрАТ «Суха Балка», яка охоплює сім взаємопов'язаних напрямів. Ключовою особливістю запропонованих заходів є їх орієнтованість на специфіку підприємства як учасника холдингу DCH Steel: значна частина рекомендацій реалізується саме через механізми внутрішньохолдингової кооперації, трансфертного ціноутворення та централізації адміністративних функцій.

Реалізація запропонованих заходів у сукупності дозволить скоротити операційні витрати, підвищити якість та вартість продукції, відновити ринки збуту та забезпечити стійке фінансування модернізації. Очікуваним результатом є повернення підприємства до прибутковості у середньостроковій перспективі – за умови системного підходу та підтримки з боку керуючої компанії групи DCH.

Прогнозні коефіцієнти підтверджують сценарій фінансового одужання. Підприємство не лише стане прибутковим, а й значно прискорить рух капіталу, що дозволить йому швидше розраховуватися за боргами та накопичувати власні ресурси для розвитку.

Висновки до розділу 3

Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом є специфічним видом поточних активів, що відображає суму переplat, помилково сплачених коштів та не відшкодованого ПДВ.

Серед усіх способів зменшення зазначеної заборгованості найбільш дієвими та оперативними є: залік переplати в рахунок інших податків та бюджетне відшкодування ПДВ з використанням механізму публічного Реєстру Міністерства фінансів України. Усі методи передбачають чіткі строки виконання та підкріплені нормами законодавства.

Превентивними інструментами, що дозволяють уникнути накопичення дебіторської заборгованості, є: точне планування авансових платежів з податку на прибуток, своєчасне подання уточнюючих розрахунків та постійний моніторинг стану розрахунків з бюджетом.

В умовах воєнного стану особливої актуальності набувають питання зупинення строків позовної давності та використання захисних механізмів у вигляді адміністративного оскарження та судового захисту прав платника.

Універсальний алгоритм стягнення заборгованості бюджету перед підприємством охоплює сім взаємопов'язаних етапів: визначення характеру боргу, формування доказової бази, досудове врегулювання спору, судовий захист, отримання виконавчого документа, казначейське виконання судового рішення та контроль за фактичним отриманням коштів. Послідовна реалізація зазначених етапів дозволяє забезпечити належний захист майнових інтересів підприємства та підвищити ефективність механізму відшкодування бюджетної заборгованості.

Практичне застосування розглянутих методів потребує комплексного підходу: поєднання оперативного обліку розрахунків з бюджетом, своєчасного реагування на виявлені переplати та активного використання електронних сервісів державних органів.

Враховуючи специфіку підприємства і його місце у структурі холдингу DCH, до якого воно входить, ми запропонували наступні заходи:

- оптимізація операційних витрат із використанням ресурсів холдингу;
- підвищення обсягів і якості продукції через реалізацію потенціалу вертикальної інтеграції;
- оптимізація трансфертного ціноутворення;
- диверсифікація ринків збуту з урахуванням зміни кон'юнктури;
- скорочення витрат на збут та оптимізація логістики;
- скорочення адміністративних витрат;
- залучення зовнішнього фінансування та використання державних механізмів підтримки.

В результаті розрахованих практичних рекомендацій підприємство матиме змогу подолати збитковість, зменшити заборгованість держави по бюджетним платежам, за рахунок чого отримає кошти для погашення боргів перед учасниками, наростити капітальні інвестиції та збільшити кошти на рахунках в банках для забезпечення ліквідності тощо.

Аналіз прогностного фінансового стану, розрахованого на підставі прогностичних форм звітності підтвердив очікуване покращення.

Так, фінансова стійкість та незалежність покращаться: коефіцієнт автономії зросте з 0,47 до 0,51, сягнувши нормативного значення (0,5). Показники рентабельності всі зростуть та перейдуть з коефіцієнтів збитковості до коефіцієнтів прибутковості. Коефіцієнт абсолютної ліквідності подвоїться: з 0,02 до 0,04. Дебіторська заборгованість суттєво прискорить оборотність – з 67 до 45 днів. Питома вага її в активах знизиться з 7% до 4,5%, що свідчить про покращення роботи з дебіторами та швидше повернення коштів у оборот. Оборотність кредиторської заборгованості прискориться більш ніж удвічі – з 271 до 125 днів.

Отже, рекомендації призведуть до очікуваних позитивних змін у фінансовому стані базового підприємства.

ВИСНОВКИ

Дебіторська і кредиторська заборгованість – невід’ємна частина підприємницької діяльності, вони є нерозривно пов’язаними елементами системи розрахунків виробничого підприємства. Їх виникнення зумовлене об’єктивними закономірностями товарного виробництва та обміну. Ефективне управління цими видами заборгованості є необхідною умовою підтримання фінансової стійкості, ліквідності та конкурентоспроможності підприємства в умовах ринкової економіки.

Дослідження показали, що сучасні наукові підходи свідчать про поступовий перехід від класичного бухгалтерського трактування цих заборгованостей до комплексного управлінського та ризик-орієнтованого підходу.

Дебіторська заборгованість за своєю економічною природою є майновою вимогою підприємства до юридичних і фізичних осіб, які є його боржниками. Вона виникає в процесі господарської діяльності підприємства, відображається у складі активів балансу та характеризує ту частину оборотного капіталу, яка тимчасово вилучена з виробничого обігу. На виробничому підприємстві дебіторська заборгованість виникає переважно в результаті реалізації готової продукції на умовах відстрочки платежу, розрахунків із постачальниками за авансами виданими, а також внаслідок операцій з іншими контрагентами.

Кредиторська заборгованість являє собою зобов’язання підприємства перед третіми особами, що виникають унаслідок здійснення господарських операцій і підлягають погашенню шляхом передачі активів або надання послуг. На виробничому підприємстві кредиторська заборгованість формується насамперед у відносинах із постачальниками сировини, матеріалів і комплектуючих, підрядними організаціями, персоналом підприємства, бюджетними та позабюджетними фондами.

Дебіторська та кредиторська заборгованість тісно взаємопов’язані між собою в системі фінансово-господарської діяльності підприємства. По суті, вони є двома сторонами одного й того самого явища – тимчасового розриву між здійсненням

господарської операції та її грошовим еквівалентом. Якщо дебіторська заборгованість відображає право вимоги підприємства до інших осіб і є активом балансу, то кредиторська заборгованість відображає зобов'язання підприємства перед третіми особами і є пасивом балансу.

Їх виникнення зумовлене об'єктивними закономірностями товарного виробництва та обміну. Ефективне управління цими видами заборгованості є необхідною умовою підтримання фінансової стійкості, ліквідності та конкурентоспроможності підприємства в умовах ринкової економіки.

Методика аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання являє собою комплексну систему аналітичних процедур, що охоплює горизонтальний і вертикальний аналіз, розрахунок показників оборотності, аналіз якості та строків заборгованості, їх співвідношення, тощо.

У підсумку порядок аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості пропонуємо проводити за наступними етапами: аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості в динаміці та за структурою; оцінка якості дебіторської та кредиторської заборгованості – частки їх прострочених складових, стан товарної та нетоварної їх складових; вивчення співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості; аналіз коефіцієнтів ліквідності та ділової активності; оцінка умов комерційного кредитування.

Практичне застосування описаної методики до даних конкретного підприємства є предметом розгляду у другому розділі роботи.

Базове підприємство ПрАТ «Суха Балка» є великою промисловою компанією України та займається видобутком залізної руди підземним способом. Воно входить до складу інвестиційної групи ДСН, яка також включає Дніпровський металургійний завод, страхові компанії, банк, торгові підприємства, тощо.

Комплексний аналіз за період 2023–2025 років дозволяє зробити висновок про перебування підприємства у стані глибокої системної фінансової кризи.

Розрахунки показали, що відбулося значне скорочення ресурсного потенціалу (активів, капіталу) на 13,8%, причому необоротні активи (база виробництва) скоротилися майже на третину. Це вказує на деградацію виробничих потужностей

підприємства та зниження інвестиційної привабливості й ризику для майбутніх виробничих можливостей підприємства.

Підприємство перейшло від прибутковості у 2023 році до глибокої збитковості у 2025 році. Навіть часткове відновлення обсягів чистого доходу у 2025 році не допомогло виправити ситуацію через випереджаюче зростання витрат, компанія продовжує накопичувати збитки. Основними факторами негативного впливу є висока собівартість реалізованої продукції та стрімке зростання витрат на збут у 2025 році.

Аналіз відносних показників фінансового стану показав втрата фінансової незалежності: якщо на початку 2023 року власний капітал складав близько 71% від загальної суми пасивів, то до початку 2026 року його частка впала до 46,8%.

Стрімке зростання поточних зобов'язань (до 2,23 млрд. грн.) при одночасному скороченні капіталу створює високі ризики того, що підприємство не зможе вчасно розрахуватися за своїми боргами.

Компанія фактично фінансує свої збитки за рахунок зменшення власного капіталу та нарощування поточної заборгованості.

Дебіторська заборгованість на підприємстві зросла вдвічі за 2025 рік, її структура є вкрай неефективною – майже 80% заборгованості припадає на розрахунки з бюджетом. Це «мертві» активи, які не приносять доходу і провокують гострий дефіцит грошових коштів на рахунках (абсолютна ліквідність 0).

Кредиторська заборгованість зросла удвічі протягом періоду дослідження, причому її основу складають борги перед учасниками (власниками), що свідчить про штучне підтримання життєдіяльності компанії за рахунок внутрішніх запозичень. Тривожним є також зростання боргів зі стягнення зарплат та податків.

Загальна картина показує, що ПрАТ «Суша Балка» перебуває у стані глибокої фінансової кризи, де падіння вартості активів супроводжується заміщенням власного капіталу позиковим

Для виходу з кризи необхідна негайна реструктуризація боргів, радикальне скорочення логістичних та збутових витрат, а також активізація претензійної роботи щодо повернення боргів з бюджету. Без цих кроків та відновлення власного

капіталу підприємство може найближчим часом зіткнутися з неможливістю продовжувати операційну діяльність.

Серед усіх способів зменшення зазначеної заборгованості найбільш дієвими та оперативними є: залік переплати в рахунок інших податків та бюджетне відшкодування ПДВ з використанням механізму публічного Реєстру Міністерства фінансів України. Усі методи передбачають чіткі строки виконання та підкріплені нормами законодавства.

Превентивними інструментами, що дозволяють уникнути накопичення дебіторської заборгованості, є: точне планування авансових платежів з податку на прибуток, своєчасне подання уточнюючих розрахунків та постійний моніторинг стану розрахунків з бюджетом.

В умовах воєнного стану особливої актуальності набувають питання зупинення строків позовної давності та використання захисних механізмів у вигляді адміністративного оскарження та судового захисту прав платника.

Універсальний алгоритм стягнення заборгованості бюджету перед підприємством охоплює сім взаємопов'язаних етапів: визначення характеру боргу, формування доказової бази, досудове врегулювання спору, судовий захист, отримання виконавчого документа, казначейське виконання судового рішення та контроль за фактичним отриманням коштів. Послідовна реалізація зазначених етапів дозволяє забезпечити належний захист майнових інтересів підприємства та підвищити ефективність механізму відшкодування бюджетної заборгованості.

Практичне застосування розглянутих методів потребує комплексного підходу: поєднання оперативного обліку розрахунків з бюджетом, своєчасного реагування на виявлені переплати та активного використання електронних сервісів державних органів.

Враховуючи специфіку підприємства і його місце у структурі холдингу DCH, до якого воно входить, ми розробили можливі практичні заходи: оптимізація операційних витрат із використанням ресурсів холдингу; підвищення обсягів і якості продукції через реалізацію потенціалу вертикальної інтеграції; переосмислення ролі підприємства в холдингу та оптимізація трансфертного

ціноутворення; диверсифікація ринків збуту з урахуванням зміни кон'юнктури; скорочення витрат на збут та оптимізація логістики; скорочення адміністративних витрат та підвищення ефективності управління; залучення зовнішнього фінансування та використання державних механізмів підтримки.

В результаті розрахованих рекомендацій підприємство матиме змогу подолати збитковість, зменшити заборгованість держави по бюджетним платежам, за рахунок чого отримає кошти для погашення боргів перед учасниками, наростити капітальні інвестиції та збільшити кошти на рахунках в банках для забезпечення ліквідності тощо.

Аналіз прогнозного фінансового стану, розрахованого на підставі прогнозних форм звітності підтвердив очікуване покращення.

Так, фінансова стійкість та незалежність покращаться: коефіцієнт автономії зросте з 0,47 до 0,51, сягнувши нормативного значення (0,5). Тобто у прогнозованому періоді більше половини активів підприємства будуть сформовані за рахунок власних коштів, що дуже добре.

Показники рентабельності всі зростуть та перейдуть з коефіцієнтів збитковості до коефіцієнтів прибутковості.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності подвоїться: з 0,02 до 0,04. Хоча він все ще нижче нормативу, динаміка позитивна завдяки зростанню грошових коштів.

Показники стану та ефективності використання дебіторської та кредиторської заборгованостей матимуть також позитивні зміни. Дебіторська заборгованість суттєво прискорить оборотність – з 67 до 45 днів. Питома вага її в активах знизиться з 7% до 4,5%, що свідчить про покращення роботи з дебіторами та швидше повернення коштів у оборот. Оборотність кредиторської заборгованості прискориться більш ніж удвічі – з 271 до 125 днів.

Загальні умови комерційного кредитування покращаться з -204 до -80 дня. Хоча підприємство все ще користується «безкоштовним» капіталом кредиторів довше, ніж надає кредит покупцям, розрив скорочується, що зменшує фінансовий тиск на компанію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. DCH інвестує в ГМК-активи \$150–200 млн за п'ять років – Ярославський. GMK Center. 29 березня 2019. URL: <https://gmk.center/ua/news/dch-investuie-v-gmk-aktiv-150-200-mln-za-p-yat-rokiv-yaroslavskij/> (дата звернення: 12.05.2026).
2. Drucker P. F. Management: Tasks, Responsibilities, Practices. New York : Harper & Row, 1973.
3. Ijiri Y. Momentum Accounting and Triple-Entry Bookkeeping. Sarasota : American Accounting Association, 1989.
4. International Financial Reporting Standard 9 Financial Instruments. IFRS Foundation. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/> (date of access: 28.05.2026).
5. Keynes J. M. The General Theory of Employment, Interest and Money. London : Macmillan, 1936.
6. Mankiw N. G. Principles of Economics: 8th ed. CengageLearning. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi66/0048973.pdf> (дата звернення 08.04.2026).
7. Modigliani F., Miller M. H. The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment // The American Economic Review. 1958. Vol. 48, No. 3. P. 261–297.
8. Pacioli L. Summa de Arithmetica. Venice : Paganino de Paganini, 1494.
9. Paton W. A., Littleton A. C. Accounting Theory. Illinois : American Accounting Association, 1940.
10. Schmalenbach E. Dynamische Bilanz. Köln : Opladen, 1919.
11. Алексеєнко В. М., Олексієнко В. Д. Корпоративні фінанси: навч. посіб. Київ Знання, 2006. С. 78.

12. Аранчій В.І., Томілін О.О., Дорогань-Писаренко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. РВВ ПДАУ. 2021. 300 с.
13. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств. Фінанси України. 2003. № 12. С. 24–36.
14. Бланк І.О., Ситник Г.В. Управління фінансами підприємства: Підручник. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 780 с.
15. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту. – К.: Молодь, 1997. – 1000 с.
16. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. Житомир: ПП «Рута», 2009. 912 с.
17. Власюк Г. В. Фінансовий менеджмент: підручник. Київ : Нац. акад. управління, 2014. С. 208.
18. Гальчинський А.С., Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Основи економічних знань: підручник. Київ : Вища школа, 2002. С. 147.
19. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/436-15>. (дата звернення 12.04.2026)
20. Давиденко Н.М. Фінансовий менеджмент: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. С. 156.
21. Економіка підприємства: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / за ред. М. Г. Грещака. Київ : КНЕУ, 2001. С. 185.
22. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. С. Ф. Покропивного. Вид. 3-тє, без змін. Київ : КНЕУ, 2006. С. 483.
23. Економічна енциклопедія: у 3 т. / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ : Академія, 2002. Т. 3. С. 102.
24. Залізна руда під загрозою: як запуск Сіманду та падіння цін змінюють експортну економіку України. The Page. 1 квітня 2025. URL:

<https://thepage.ua/ua/experts/zalizna-ruda-vikliki-dlya-ukrayini-the-page> (дата звернення: 14.05.2026).

25. Звітність ПрАТ «Суха Балка» URL: <https://opendatabot.ua/c/00191329> (дата звернення 18.03.2026)

26. Іваненко В. М. Курс економічного аналізу: навчальний посібник. Київ: Знання, 2006. 261 с.

27. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – 2-ге вид., стереотип. – К.: МАУП, 2001. 152с.

28. Інша інформація. Офіційний сайт ПрАТ «Суха Балка». URL: <https://sukhabalka.com/ua/insha-informatsiya.html> (дата звернення: 12.05.2026).

29. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2004. 365с.

30. Лень В. С. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 556 с.

31. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 670 с.

32. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2003. С. 96.

33. Міністерство фінансів України : офіційний вебпортал. URL: <https://mof.gov.ua> (дата звернення: 09.04.2026).

34. Мочерний С. В. Історія економічних вчень: навч. посібник. – Л.: 2006. – 183 с.

35. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2011. 630 с.

36. МСФЗ 9 «Фінансові інструменти»: введено в дію в Україні рішенням Ради з МСБО, 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

37. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>. (дата звернення 12.04.2026)

38. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.

39. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.

40. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 10.08.2000 № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>

41. Національний банк України : офіційне Інтернет-представництво. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 09.04.2026).

42. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року N2755-VI. URL: <http://ligazako.net.ua> (дата звернення 05.04.2026)

43. ПрАТ «Суха Балка» Офіційний сайт. URL: <https://sukhabalka.com/ua/> (дата звернення 10.05.2026)

44. Пресцентр Дніпровського металургійного заводу. URL: <https://dmz-petrovka.dp.ua/index.php?page=news> (дата звернення: 12.05.2026).

45. Рудник Суха Балка бізнесмена Олександра Ярославського зазнав збитків у сотні мільйонів гривень. NV Бізнес. 27 березня 2025. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/rudnik-suha-balka-biznesmena-oleksandra-yaroslavskogo-zaznav-zbitkiv-u-sotni-milyoniv-griven-50501386.html> (дата звернення: 12.06.2026).

46. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: підручник. 3-тє вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2007. С. 412.

47. Степаненко О.П., Травінська С.І., Михальська О.Л. Трансфертне ціноутворення в транснаціональних корпораціях: ризики для податкової системи

України та шляхи їх мінімізації. Економіка і суспільство. 2024, № 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3458> (дата звернення: 06.05.2026)

48. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством. Київ: КНЕУ, 2006. 526 с.

49. Суха Балка завершила 2024 рік зі збитком 334 млн грн. Open4Business. 28 березня 2025. URL: <https://open4business.com.ua/suha-balka-zavershyla-2024-rik-zi-zbytkom-334-mln-grn/> (дата звернення: 12.05.2026).

50. Суха Балка (рудник). Вікіпедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Суха_Балка_\(рудник\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Суха_Балка_(рудник)) (дата звернення: 18.04.2026).

51. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2003. 554 с.

52. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник. Київ: Алерта, 2016. 930 с.

53. Фінанси підприємств: підручник / за ред. проф. А. М. Поддєрьогіна. 7-ме вид., переробл. та доповн. Київ : КНЕУ, 2008. С. 112.

54. Фінансовий аналіз: підручник / за ред. проф. Т. В. Канєвої. Київ : КНТЕУ, 2015. С. 138.

55. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. 566с.

56. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

57. Ярославський пояснив, навіщо йому завод Абрамовича. UA.NEWS. 6 березня 2018. URL: <https://ua.news/ua/yaroslavskij-poyasnyv-navishho-jomu-zavod-abramovycha/> (дата звернення: 12.05.2026).

ДОДАТОК А1

Фінансова звітність за 2023 рік

Дата звіту 27.02.2024

Період 2023 рік, 12 міс

КАТОТТГ UA12060170010439451

Кількість працівників 1 756

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи	1000	22 463	25 152
Нематеріальні активи			
первісна вартість	1001	36 103	40 356
накопичена амортизація	1002	13 640	15 204
Незавершені капітальні інвестиції	1005	512 861	398 053
Основні засоби	1010	1 743 495	1 563 758
первісна вартість	1011	2 503 945	2 649 035
знос	1012	760 450	1 085 277
Інвестиційна нерухомість	1015	0.00	
первісна вартість	1016	0.00	
знос	1017	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
первісна вартість	1021	0.00	
накопичена амортизація	1022	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0.00	
інші фінансові інвестиції	1035	25 663	30 815
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0.00	
Відстрочені податкові активи	1045	0.00	
Гудвіл	1050	0.00	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0.00	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0.00	
Інші необоротні активи	1090	16 336	10 955
Усього за розділом I	1095	2 320 818	2 028 733
II. Оборотні активи	1100	717 707	549 272

Запаси			
Виробничі запаси	1101	125 805	153 396
Незавершене виробництво	1102	727	413
Готова продукція	1103	591 175	395 463
Товари	1104	0.00	
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Депозити перестрахування	1115	0.00	
Векселі одержані	1120	0.00	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	101 962	93 241
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	30 746	21 171
з бюджетом	1135	160 065	66 434
у тому числі з податку на прибуток	1136	3 973	3 230
з нарахованих доходів	1140	0.00	
із внутрішніх розрахунків	1145	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	729	571
Поточні фінансові інвестиції	1160	4 060 881	4 278 583
Гроші та їх еквіваленти	1165	21 534	14 051
Готівка	1166	0.00	
Рахунки в банках	1167	21 534	14 051
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0.00	
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0.00	
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0.00	
резервах незароблених премій	1183	0.00	
інших страхових резервах	1184	0.00	
Інші оборотні активи	1190	53	24
Усього за розділом II	1195	5 093 677	5 023 347
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	7 414 495	7 052 080

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	41 869	41 869
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0.00	
Капітал у дооцінках	1405	1 105 098	1 096 685
Додатковий капітал	1410	0.00	
Емісійний дохід	1411	0.00	
Накопичені курсові різниці	1412	0.00	
Резервний капітал	1415	10 467	10 467
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 127 774	3 418 010

Неоплачений капітал	1425	0.00	
Вилучений капітал	1430	0.00	
Інші резерви	1435	0.00	
Усього за розділом I	1495	5 285 208	4 567 031
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	41 204	2 126
Пенсійні зобов'язання	1505	0.00	
Довгострокові кредити банків	1510	0.00	
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1 117 017	1 014 182
Довгострокові забезпечення	1520	0.00	
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0.00	
Цільове фінансування	1525	0.00	
Благодійна допомога	1526	0.00	
Страхові резерви	1530	0.00	
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0.00	
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0.00	
резерв незароблених премій	1533	0.00	
інші страхові резерви	1534	0.00	
Інвестиційні контракти	1535	0.00	
Призовий фонд	1540	0.00	
Резерв на виплату джек-поту	1545	0.00	
Усього за розділом II	1595	1 158 221	1 016 308
Ш. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	399 862	416 341
Векселі видані	1605	0.00	
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	2 246	0.00
товари, роботи, послуги	1615	241 001	164 385
розрахунками з бюджетом	1620	18 919	52 119
розрахунками зі страхування	1625	23 936	15 720
розрахунками з оплати праці	1630	75 455	71 141
за одержаними авансами	1635	381	465
за розрахунками з учасниками	1640	183 250	720 748
із внутрішніх розрахунків	1645	0.00	
за страховою діяльністю	1650	0.00	
Поточні забезпечення	1660	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	26 016	27 822
Усього за розділом III	1695	971 066	1 468 741
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	
Баланс	1900	7 414 495	7 052 080

ДОДАТОК А2

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СУХА БАЛКА"
#00191329

Фінансова звітність за 2024 рік

Дата звіту 27.02.2025
Період 2024 рік, 12 міс
КАТОТТГ UA12060170010439451
Кількість працівників 1 350

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	25 152	23 429
первісна вартість	1001	40 356	39 858
накопичена амортизація	1002	15 204	16 429
Незавершені капітальні інвестиції	1005	398 053	418 402
Основні засоби	1010	1 563 758	1 292 533
первісна вартість	1011	2 649 035	2 670 573
знос	1012	1 085 277	1 378 040
Інвестиційна нерухомість	1015	0	
первісна вартість	1016	0	
знос	1017	0	
Довгострокові біологічні активи	1020	0	
первісна вартість	1021	0	
накопичена амортизація	1022	0	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	
інші фінансові інвестиції	1035	30 815	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	
Відстрочені податкові активи	1045	0	70 115
Гудвіл	1050	0	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	
Інші необоротні активи	1090	10 955	28 863
Усього за розділом I	1095	2 028 733	1 833 342
II. Оборотні активи Запаси	1100	549 272	417 407
Виробничі запаси	1101	153 396	111 546

Незавершене виробництво	1102	413	452
Готова продукція	1103	395 463	305 409
Товари	1104	0	
Поточні біологічні активи	1110	0	
Депозити перестрахування	1115	0	
Векселі одержані	1120	0	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	93 241	48 378
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	21 171	22 696
з бюджетом	1135	66 434	122 661
у тому числі з податку на прибуток	1136	3 230	3 868
з нарахованих доходів	1140	0	
із внутрішніх розрахунків	1145	0	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	571	536
Поточні фінансові інвестиції	1160	4 278 583	4 027 907
Гроші та їх еквіваленти	1165	14 051	36 226
Готівка	1166	0	
Рахунки в банках	1167	14 051	36 226
Витрати майбутніх періодів	1170	0	
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	
резервах незароблених премій	1183	0	
інших страхових резервах	1184	0	
Інші оборотні активи	1190	24	26
Усього за розділом II	1195	5 023 347	4 675 837
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	
Баланс	1300	7 052 080	6 509 179

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	41 869	41 869
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	
Капітал у дооцінках	1405	1 096 685	1 095 189
Додатковий капітал	1410	0	
Емісійний дохід	1411	0	
Накопичені курсові різниці	1412	0	
Резервний капітал	1415	10 467	10 467
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 418 010	2 094 932

Неоплачений капітал	1425	0	
Вилучений капітал	1430	0	
Інші резерви	1435	0	
Усього за розділом I	1495	4 567 031	3 242 457
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	2 126	
Пенсійні зобов'язання	1505	0	
Довгострокові кредити банків	1510	0	
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1 014 182	1 065 948
Довгострокові забезпечення	1520	0	
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	
Цільове фінансування	1525	0	
Благодійна допомога	1526	0	
Страхові резерви	1530	0	
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	
резерв незароблених премій	1533	0	
інші страхові резерви	1534	0	
Інвестиційні контракти	1535	0	
Призовий фонд	1540	0	
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	
Усього за розділом II	1595	1 016 308	1 065 948
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	416 341	713 476
Векселі видані	1605	0	
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	
товари, роботи, послуги	1615	164 385	176 661
розрахунками з бюджетом	1620	52 119	60 814
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	
розрахунками зі страхування	1625	15 720	19 183
розрахунками з оплати праці	1630	71 141	86 426
за одержаними авансами	1635	465	597
за розрахунками з учасниками	1640	720 748	1 118 967
із внутрішніх розрахунків	1645	0	
за страховою діяльністю	1650	0	
Поточні забезпечення	1660	0	
Доходи майбутніх періодів	1665	0	
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	
Інші поточні зобов'язання	1690	27 822	24 650
Усього за розділом III	1695	1 468 741	2 200 774
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	
Баланс	1900	7 052 080	6 509 179

Фінансова звітність за 2025 рік

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СУХА БАЛКА" ДНІПРОПЕТРОВСЬКА
ОБЛ., М. КРИВИЙ РІГ, ВУЛ. КОНСТИТУЦІЙНА, БУД. 5 (ПРАТ "СУХА БАЛКА")Код за ЄДРПОУ: [00191329](#)

Дата звіту	23.02.2026
Період	2025 рік, 12 міс
КАТО ТТГ	UA12060170010439451
Кількість працівників	1211

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітної періоду, тис. грн	На кінець звітної періоду, тис. грн
I. Необоротні активи	1000	23 429.00	21 825.00
Нематеріальні активи			
первісна вартість	1001	39 858.00	39 482.00
накопичена амортизація	1002	16 429.00	17 657.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	418 402.00	448 065.00
Основні засоби	1010	1292 533.00	1093 767.00
первісна вартість	1011	2670 573.00	2774 247.00
знос	1012	1378 040.00	1680 480.00
Інвестиційна нерухомість	1015	0.00	
первісна вартість	1016	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітної періоду, тис. грн	На кінець звітної періоду, тис. грн
знос	1017	0.00	

Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
первісна вартість	1021	0.00	
накопичена амортизація	1022	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0.00	
інші фінансові інвестиції	1035	0.00	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0.00	
Відстрочені податкові активи	1045	70115.00	59541.00
Гудвіл	1050	0.00	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0.00	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0.00	
Інші необоротні активи	1090	28863.00	31624.00
Усього за розділом I	1095	1833342.00	1654822.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	417407.00	164326.00
Виробничі запаси	1101	111546.00	107795.00
Незавершене виробництво	1102	452.00	390.00
Готова продукція	1103	305409.00	56141.00
Товари	1104	0.00	
Поточні біологічні активи	1110	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітної періоду, тис. грн	На кінець звітної періоду, тис. грн
-------------	-----------	--------------------------------------	-------------------------------------

Депозити перестраховування	1115	0.00	
Векселі одержані	1120	0.00	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	48378.00	87788.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	22696.00	8998.00
з бюджетом	1135	122661.00	368650.00
у тому числі з податку на прибуток	1136	3868.00	3868.00
з нарахованих доходів	1140	0.00	
із внутрішніх розрахунків	1145	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	536.00	235.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	4027907.00	4061484.00
Гроші та їх еквіваленти	1165	36226.00	47610.00
Готівка	1166	0.00	
Рахунки в банках	1167	36226.00	47610.00
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0.00	
у тому числі: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0.00	
резервах збитків аборезервах належних виплат	1182	0.00	
резервах незароблених премій	1183	0.00	
інших страхових резервах	1184	0.00	
Інші оборотні активи	1190	26.00	
Усього за розділом II	1195	4675837.00	4739091.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	6509179.00	6393913.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	41869.00	41869.00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0.00	
Капіталу до оцінок	1405	1095189.00	1093513.00
Додатковий капітал	1410	0.00	
Емісійний дохід	1411	0.00	
Накопичені курсові різниці	1412	0.00	
Резервний капітал	1415	10467.00	10467.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2094932.00	1845343.00
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Вилучений капітал	1430	0.00	
Інші резерви	1435	0.00	
Усього за розділом I	1495	3242457.00	2991192.00

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
II. Довгострокові зобов'язання за забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0.00	
Пенсійні зобов'язання	1505	0.00	
Довгострокові кредити банків	1510	0.00	184911.00
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1065948.00	983977.00

Довгострокові забезпечення	1520	0.00	
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0.00	
Цільове фінансування	1525	0.00	
Благодійна допомога	1526	0.00	
Страхові резерви	1530	0.00	
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0.00	
резерв збитків аборезерв належних виплат	1532	0.00	
резерв незароблених премій	1533	0.00	
інші страхові резерви	1534	0.00	
Інвестиційні контракти	1535	0.00	
Призовий фонд	1540	0.00	
Резерв на виплату джек-поту	1545	0.00	
Усього за розділом II	1595	1065948.00	1168888.00
Ш. Поточні зобов'язання забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	713476.00	988998.00
Векселі видані	1605	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітної періоду, періоду, тис. грн грн	На кінець звітної періоду, тис. тис. грн
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	176661.00	191489.00
розрахунками з бюджетом	1620	60814.00	60008.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками з істрахування	1625	19183.00	46490.00
розрахунками з оплати праці	1630	86426.00	102378.00
за одержаними авансами	1635	597.00	396.00
за розрахунками з учасниками	1640	1118967.00	796462.00
із внутрішніх розрахунків	1645	0.00	
за страховою діяльністю	1650	0.00	
Поточні забезпечення	1660	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Відстрочені комісії надходив від перестраховиків	1670	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	24650.00	47612.00
Усього за розділом III	1695	2200774.00	2233833.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	
Баланс	1900	6509179.00	6393913.00

ДОДАТОК Б1

Фінансова звітність за 2023 рік

Дата звіту 27.02.2024

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 923 317	3 022 321.00
Чисті зароблені страхові премії	2010		0.00
Премії підписані, валова сума	2011		0.00
Премії, передані у перестрахування	2012		0.00
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		0.00
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		0.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 612 200	1 387 968.00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		0.00
Валовий: прибуток	2090	1 311 117	1 634 353.00
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0.00
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		0.00
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		0.00
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		0.00
Інші операційні доходи	2120	151 454	188 763.00
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		0.00
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		0.00
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		0.00
Адміністративні витрати	2130	80 348	64 891.00
Витрати на збут	2150	898 790	910 365.00
Інші операційні витрати	2180	172 802	84 162.00
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		0.00
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		0.00
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	310 631	763 698.00
Дохід від участі в капіталі	2200		0.00
Інші фінансові доходи	2220	60 025	83 081.00
Інші доходи	2240		0.00
Дохід від благодійної допомоги	2241		0.00
Фінансові витрати	2250	230 544	251 748.00
Втрати від участі в капіталі	2255		0.00

Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		0.00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	140 112	595 031.00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-25 275	-107 153.00
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0.00
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	114 837	487 878.00

Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		0.00
Накопичені курсові різниці	2410		0.00
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0.00
Інший сукупний дохід	2445	171 851	217 689.00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	171 851	217 689.00
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	171 851	217 689.00
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	286 688	705 567.00

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	211 593	242 287.00
Витрати на оплату праці	2505	364 224	457 032.00
Відрахування на соціальні заходи	2510	103 330	140 472.00
Амортизація	2515	339 445	380 292.00
Інші операційні витрати	2520	1 745 548	1 227 303.00
Разом	2550	2 764 140	2 447 386.00

Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Середньорічна кількість простих акцій	2600	837 387 551.00	837 387 551.00
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	837 387 551.00	837 387 551.00
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0.14	0.58
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0.14	0.58
Дивіденди на одну просту акцію	2650		0.00

ДОДАТОК Б2

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СУХА БАЛКА"

#00191329

Фінансова звітність за 2024 рік

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)**Фінансові результати**

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 320 449	2 923 317
Чисті зароблені страхові премії	2010		0
Премії підписані, валова сума	2011		0
Премії, передані у перестраховування	2012		0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 600 755	1 612 200
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		0
Валовий: прибуток	2090	719 694	1 311 117
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		0
Інші операційні доходи	2120	5 348	151 454
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		0
Адміністративні витрати	2130	89 069	80 348
Витрати на збут	2150	756 922	898 790
Інші операційні витрати	2180	71 935	172 802
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		0

Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190		310 631
збиток	2195	192 884	
Дохід від участі в капіталі	2200		0
Інші фінансові доходи	2220	7 632	60 025
Інші доходи	2240		0
Дохід від благодійної допомоги	2241		0
Фінансові витрати	2250	220 845	230 544
Втрати від участі в капіталі	2255		0
Інші витрати	2270		0
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290		140 112
збиток	2295	406 097	
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	72 241	-25 275
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350		114 837
збиток	2355	333 856	

Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		0
Накопичені курсові різниці	2410		0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0
Інший сукупний дохід	2445	14 147	171 851
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	14 147	171 851
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	14 147	171 851
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-319 709	286 688

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	167 370	211 593
Витрати на оплату праці	2505	359 039	364 224
Відрахування на соціальні заходи	2510	95 329	103 330
Амортизація	2515	309 881	339 445
Інші операційні витрати	2520	1 587 062	1 745 548
Разом	2550	2 518 681	2 764 140

Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Середньорічна кількість простих акцій	2600	837 387 551	837 387 551
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	837 387 551	837 387 551
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-0.40	0.14
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-0.40	0.14
Дивіденди на одну просту акцію	2650		0

ДОДАТОК Б3

Фінансова звітність за 2025 рік

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СУХА БАЛКА"

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛ., М. КРИВИЙ РІГ, ВУЛ. КОНСТИТУЦІЙНА, БУД. 5 (ПРАТ "СУХА БАЛКА")

Код за ЄДРПОУ: 00191329

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис.грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2690771.00	2320449.00
Чисті зароблені страхові премії	2010		0.00
Премії підписані, валова сума	2011		0.00
Премії, передані у перестрахування	2012		0.00
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		0.00
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		0.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1790219.00	1600755.00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		0.00
Валовий: прибуток	2090	900552.00	719694.00
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0.00
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		0.00
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		0.00
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		0.00
Інші операційні доходи	2120	9946.00	5348.00
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		0.00

Назва рядка	Код рядка	Звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		0.00
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		0.00
Адміністративні витрати	2130	91425.00	89069.00
Витрати на збут	2150	984694.00	756922.00
Інші операційні витрати	2180	54149.00	71935.00
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		0.00
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		0.00
збиток	2195	219770.00	192884.00
Дохід від участі в капіталі	2200		0.00
Інші фінансові доходи	2220	37530.00	7632.00
Інші доходи	2240		0.00
Дохід від благодійної допомоги	2241		0.00
Фінансові витрати	2250	227385.00	220845.00
Втрати від участі в капіталі	2255		0.00
Інші витрати	2270		0.00
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		0.00
збиток	2295	409625.00	406097.00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-10574.00	72241.00

Назва рядка	Код рядка	Звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0.00
збиток	2355	420199.00	333856.00

Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		0.00
Накопичені курсові різниці	2410		0.00
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0.00
Інший сукупний дохід	2445	168934.00	14147.00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	168934.00	14147.00
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		0.00
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	168934.00	14147.00
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-251265.00	-319709.00

Елементи операційних витрат

рядка	Код	За звітний період, тис. грн	а аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	190 314.00	167 370.00
Витрати на оплату праці	2505	372 199.00	359 039.00
Відрахування на соціальні заходи	2510	95 353.00	95 329.00
Амортизація	2515	310 022.00	309 881.00
Інші операційні витрати	2520	1 952 599.00	1 587 062.00
Разом	2550	2 920 487.00	2 518 681.00

Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Середньорічна кількість простих акцій	2600	837 387 551.00	837 387 551.00
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	837 387 551.00	837 387 551.00
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-0.50	-0.40
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-0.50	-0.40
Дивіденд на одну просту акцію	2650		0.00

ЗГОДА здобувача освіти Державного університету економіки і технологій про
перевірку кваліфікаційної роботи на прояви академічного плагіату
та розміщення в Репозитарії ДУЕТ

Я, Демарецький Ярослав Русланович, підтримую політику Державного університету економіки і технологій з академічної доброчесності і відкритого доступу. Стверджую, що кваліфікаційна бакалаврська робота «**Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства**» виконана самостійно та не містить академічного плагіату. Я не надавав і не одержував недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Державного університету економіки і технологій ознайомлений. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення норм академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Також я поінформований, що відповідно до пункту 5.8 «Положення про Репозитарій (електронну базу даних) Державного університету економіки і технологій» згадана робота буде розміщена в Електронному архіві Університету (Репозитарії ДУЕТ) та ознайомлений з умовами такого розміщення.

(підпис)

Ярослав Демарецький
(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

11.06.2026

(дата)